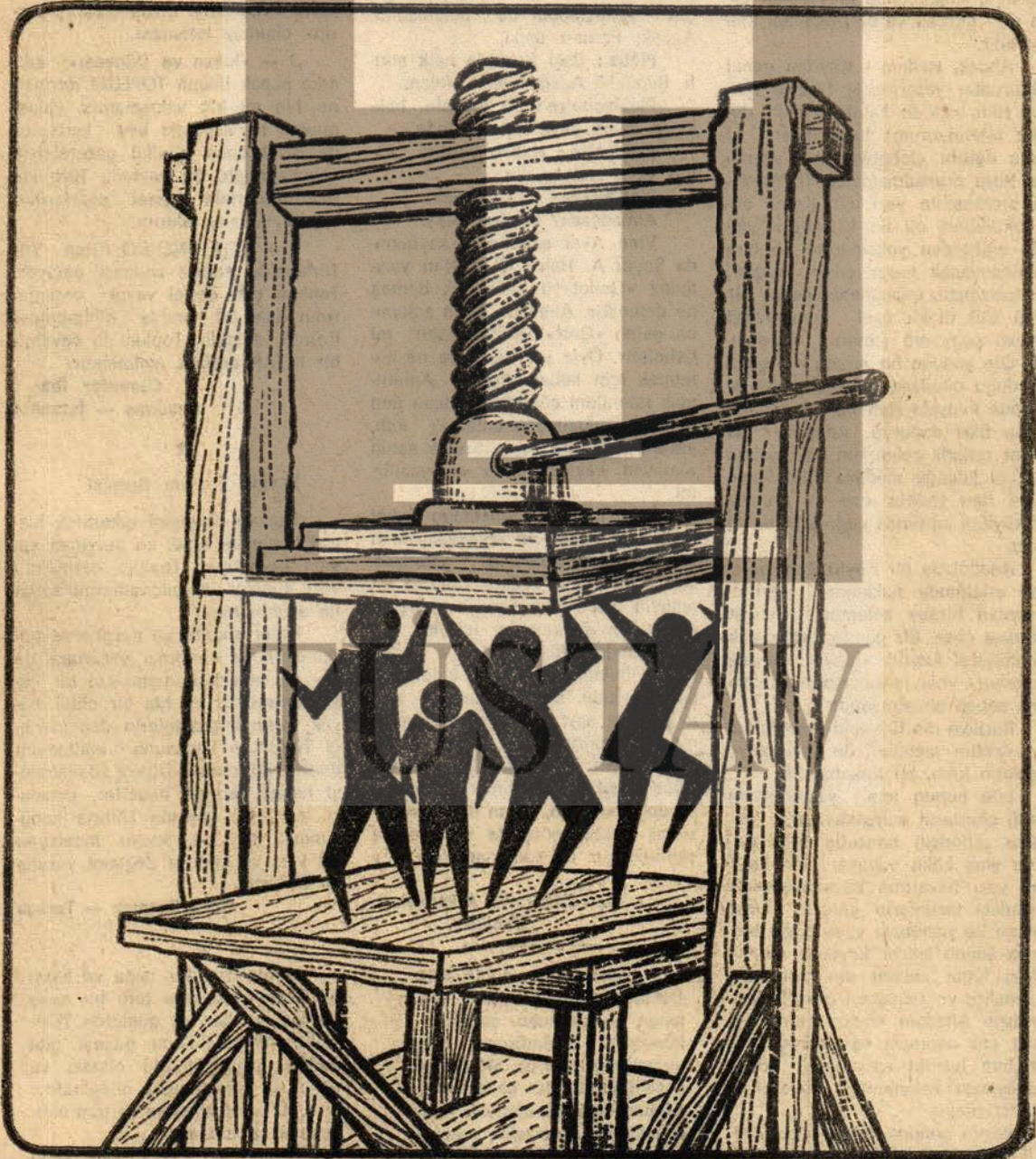

TOPLUM

HAFTALIK SIYASİ HABER VE YORUM DERGİSİ

SAYI: 15, 14 TEMMUZ 1972, 250 Kuruş

okurlarından Toplum'a

Bir İşçi okurunuzdan
Gerçekçi TOPLUMA.

Anlayışla karşılayacağınızı umarak benim ve arkadaşlarımın ortak görüşlerini yazıyorum.

Dergimiz Toplumun Halka dönüklüğü, Anadolunun anlayacağı ya-lın dil - gerçek ve öz ifade tek me-ziyetidir.

Ancak, Halkım - Köylüm genel kültürünün yetersizliği (Burda Halkım tüm cahildir kabiliyetsizdir demek istemiyorum) bakımından ki Buda eğitim sistemimizin, rayına bir türlü oturtulmamasından (belki-de brokrasinin yeri için Kendi entellektüelleri eli ile kasıtlı) Köylü-nün eğitimden yoksunluğu onlara sayılamıyacak kadar çıkar sağlar. Anayasamızın müsamahasından bir sürü irili ufaklı özel okullardaki Yakası papyonlu şımarık öğrenciler, Öte yandan bir sırada 4 kişinin oturduğu okullarda ki öğrenciler ü-zerinde insiyaki Ruh halleri haddini bilme fikri doğurdu. Anadolu da millet tarlada çalışırken brokrasinin büyüğü küçüğü modern kütüphanelerde ilim tediris etti ve dolaysı ile köylüm eğitimde çöçrek (4 de 1) kaldı.

Anadoluda bir Köylü Mahkeme-den çıktığında hakkında verilen karardan birşey anlamaz, avukat tutmasa eğer. Bir günde öyle de-ğil mi kültürel kıstıtlık «Emlak beyan-nameleri» yeni iş sahasının doğma-sına sebep olmamış mıdır?

Burjuva nın tüketimi dışında ka-lan üretim artıkları ile yetinmeye mahkum kıldı, bu bimezlik.

İşte bunun için yazılarınızda köylü okurların anlayamayacağı; Mu-harrir dilindeki benzetiş kelimeler-i ve yine kökü yabancı olan Poli-tika yazı hayatının beynelmifelleri dışındaki terimlerin gerçek lügat anlamı ile yazılması veya böyle hal-lerde önüne işaret koyarak Sayfa altına lügat anlamı nın çıkarılması, realite ve tamamen gerçek yazı-larınızın Anadolu köylüsü tarafında daha çok okunması ve dolaysı ile derginin hizmet amaçlarına daha yaklaşıması bakımından önemlidir Kaneatindeyiz.

Burda şunuda söyleyebilirimki, TOPLUM Devrimci Köylümüzündür. Ona Burjuva için brakrası neşriyatı gözü

ile bakmamalıyız ve toplumun hiç bir yazı sını anofere okumayacağız..

Toplumun 13. inci sayısından; 8. sayfadaki «Ecevitci Plesibiti» Şemsi Paşa Kütüphanesinde 10 saat tükettim bu plesibiti nin ne oldu-ğunu öğrenmek için ve hiç bir Lü-gat - Ansiklopedi de bulamadım. Ancak; Fransız cada,

Plébe : Eski Romada halk sını-fı. Bugünkü Aşağı tabaka, Avam.

Plébiscitaire : Bir mesele hak-kında kabul veya red şeklinde.

Plébiscite : Halkın verdiği ka-bul veya red cevabı.

Plébisciter : Rey vermek.
Almancada/ Pleite : İflas.

Yine Aynı sayının 6. sayfasın-da Sayın A. Haluk ÜLMAN'ın yazı-sında «Godot»yu beklemek demek ne demektir. Almanca Allah anlamı-na gelen «Gott» kelimesinden mi gelmiştir, Öyle ise met'inde ne an-latmak için kullanılmıştır. Anlatıl-mak istenileni cümlelerin gelişin den met'nin konusundan anlamak için, yeterli aktüelite kapasitesine sahip olmayan köylüm bunu anlayabilir-mi.

Dilin'in yettiği unsumun erdiği kadarı ile benim ve arkadaşlarım'ın samimi düşüncelerimizi anlatabil-dimse ne mutlu, Anlatamadımsa siz anlayın artık. Ben Orta mektebin iksin den ayrılmış bir işçiyim, Ya-zı hakkındaki düşünceyi ve şu an-lamını bulamadığım iki kelimenin ne olduğunu, biz okurlarımız için ayırdığınız sayfada neş ederseniz memnun oluruz.

Not : Sayın A. Haluk Ülman'ın ya-zısının daki bilmediğimiz kelimeyi sorduğumuz için, Sayın üsdat'ın ya-zısını eieştirtir gözü ile ve anofere okuduğumuz un sanılmamasını rica ederiz.

Can DOST. ve Arkadaşları.
Üsküdar.

TOPLUM'un notu : 4.7.1972'de Üsküdar postanesinden yola-nan bu mektubu, şakacı o-kurumuzu sevindirmek için aynen yayınıyoruz. «Plebisit» sözcüğüne takılan şakacı oku-rumuz, eğer «brokrasi», «en-tellektüel», «insiyak», «anafo-re», «realite», «beynelmifel», «burjuva» gibi sözcükleri bol

bol kullanmamış olsaydı,
mektubunun samimiyetine
yüzdeyüz inanacaktık.

TOPLUM

★

Toplumcu TOPLUM'a :

Derginin olumlu yönlerini saya-rak sizi kutlamayı bir yana bıra-kırsak hâlâ eleştirmeye değer gör-düğüm şu noktaları belirtmek iste-rim.

1 — Müzik sayfası halka dö-nük değil. Toplumumuzu en iyi yan-sıtın müzik «Halk Müziği»dir.

2 — TV sayfası gereksiz. Halk-tan kaç kişinin TV'si var? TV yeri-na TRT sayfası diyeceğim ama her hafta «Mahkeme eliyle alınmış tek-zip» okumak istemem.

3 — «İnsan ve Dünyası» adlı arka kapak inanın TOPLUM dergisi-ne hiç mi hiç yakışmamış, yakış-mıyor. 12. sayıdaki beş karikatür de daha önce günlük gazetelerde yayınlanmıştı. Bu sayfada Türk ka-rikatürçülerinin siyasal eserlerinin yayınlanmasını dilerim.

4 — 1972 UNESCO Kitap Yılı Türkiye'de sessiz sedasız geçiyor. Toplum gibi ilerici yayın organla-rının dahi bu konuya eğilmemesi üzüntü vericidir. Toplum'da devamlı bir KİTAP sayfası açılmalıdır.

Gazanfer İbar
Beşiktaş — İstanbul

★

Sevgili Toplum Dergisi

Toplum dergisini çıkararak biz-leri böyle bir ciddi ve devrimci ya-zıya kavuşturan Toplum dergisinin yazı ailesini ve çıkarılanlarını saygı ile selamlarız.

Diğer gazete ve dergilerde gö-remediğimiz devrimci yazarlara da yer vermenizi, duruşmalara bir kö-se ayırmanızı ve hiç bir ciddi bü-yük yayının gazetelerin değinmedi-ği Türkistan konusuna eğilmesini dileriz. Bu konuda Dünya köşesinde-ki haber yerinde haberler, ortada-ki inceleme yerinde (Kıbrıs konu-sundaki gibi) bu konuyu inceleyen bir yazı ve konuya değinen yorum-lar bekleriz.

Celâl Kaçmaz — Tarsus

★

Aydınlatici bir işiğe ve karşı gürtüleri bastıran tatlı bir sese ihtiyaç duyulan şu günlerde TOP-LUM, Aydınolu'nun güneşi gibi doğdu. Uzun ömürlü olması ve daha da güçlenmesi dileğimidir.

TOPLUM ailesine ve tüm oku-yucularına selamlar...

Elvan Buluttek'in
Lüleburgaz

- 21, 22 ve 23'üncü sayfalarda Dünya olayları yer alıyor.

Konumuz: Anayasa

Geçtiğimiz haftanın Anayasa bakımından da önemi vardı; 1961 Anayasası, halkoyuna sunulmuş yıldönümü olan 9 Temmuz'da 11 yaşına girmiş bulunuyordu. Bu yıldönümüne rastlayan bu sayımızda, birkaç haftadanberi yayınlamakta olduğumuz 1961 Anayasası değişiklikleri de son buluyor.

- 6'ncı sayfada A. Haluk Üman'ın
- 9'uncu sayfada Ahmet N. Yücekök'ün
- 11'inci sayfada Mehmed Kemal'in
- 24 ve 25'inci sayfalarda Nimet Arzık'ın
- 29'uncu sayfada Atilla İlhan'ın yazıları var.
- Turhan Selçuk'un karikatürü 8'inci sayfada
- Mahmut T. Öngören'in televizyon yazısı 26
- Faruk Güvenç'in müzik yazısı 30
- Hıncal Uluç'un spor yazısı 31'inci sayfalarda.

Orta sayfalarımızda, kapak konumuz olan «Basın» yer alıyor. Türk basın tarihini yazacak olanlar, basın işçilerinin 1960 öncesi dönemdeki mücadeleleriyle basın özgürlüğünü hak etmiş olduğunu belirteceklerdir. Basının bugün içinde bulunduğu durumu, nasıl bir ekonomik baskı altında tutulduğunu belirleyen «Basın» yazımız, Basın Affı konusundaki teşebbüslerin geliştiği bir döneme rastlıyor.

Patrik Athenagoras'ın ölümü ve yeni Patrik seçimi ile ilgili olarak günün konusu hâline gelen Patrikhane incelememiz de haber sayfalarında.

Demir - Çelik tesislerinin özel teşebbüse devri konusundaki girişim, Meclis komisyonunda kabul ediliverdi. Başlangıçta sessiz sedasız geçirilivermek istenen devir konusu, önce TRT muhabirlerinin uyanıklığı sonucu Türkiye radyolarından kamuoyuna duyurulmuş, sonra da TOPLUM'un yaptığı yayınlara işin içyüzü açığa çıkmıştı. Bu sayımızda ilk haberimiz Demir - Çelik tesisleri konusunda ki son gelişmeleri anlatıyor.

Sevgili TOPLUM okuru,

Geçtiğimiz haftanın önemli olaylarından biri de Patrik Athenagoras'ın ölümü idi. Bir yandan Athenagoras'ın cenaze töreni yapılırken, öbür yandan da yeni patriğin kim olacağı, çeşitli merkezlerde bir sorun olarak ortaya çıktı. Bu konuda son söz Türkiye'ye aitti ama, konuyla yakından ilgilenen devletler de vardı. Mesela bir ruhani liderin belirlenmesi konusunun sınırlarını taşıyor, uluslararası politika konusu hâline geliyordu.

Patrikhane, Türkiye'de, adı üstünde çok konuşulan konulardan biridir. Ama Patrikhanenin hukuki dayanağı, Türkiye'de bulunmuş nedenleri, yetkileri, Türk Hükümetinin Patrikhane üzerindeki söz hakkı ve bu hakkın sınırları pek fazla bilinen konular değildir. Bu nedenle de, çıkan haber ve yorumlar birbirlerini pek tutmamakta, hattâ çelişmektedir. TOPLUM bu sayısında, Patrikhane konusunu, merak uyandıran bütün yönleriyle inceledi.

★

TOPLUM, daha önceki sayılarında ülkemizin önemli sorunlarından biri sayılması gereken «Basın» konusuna değinmiş, bu köşede, basın özgürlüğünün çağımızda taşıdığı anlam ve ekonomik baskı ile basın özgürlüklerinin nasıl ortadan kaldırıldığı üzerinde durmuştu.

Türkiye Gazeteciler Sendikası'nın, Basın Affı girişimi, Uluslararası Gazeteciler Federasyonu'nun İstanbul'da yapılacak kongresi üzerinde tartışmaların çıkması ve nihayet Sayın Başbakan'ın Ankara Gazeteciler Cemiyeti tarafından Gölbaşı'da yaptırılan Basın-Göl yüzme havuzu tesislerinin açılışına katılma suretiyle basın sorunlarına ilgi göstermesi, bu konuyu tekrar aktırel hâle getirdi.

TOPLUM okurlarının, Türk basınının durumu ile ilgilenenекleri inancındayız.

Saygılarımızla

TOPLUM

TOPLUM

CUMA GÜNLERİ YAYINLANIR, HAFTALIK SİYASİ HABER VE YORUM DERGİSİ

Kurucusu:
Turhan Erker

Sahibi:
Coşkun Fermer

Sorumlu Yazı İşleri
Müdürü:
Abdullah Emre İleri

TEL : 18 07 59

YÖNETİM YERİ:
Meşrutiyet Caddesi
Hatay Sokak 10/15
Bakanlıklar — Ankara

Haberleşme Adresi:
Posta Kutusu 169
Uluse — Ankara

TOPLUM Dergisinin bu sayısı, Vatan Matbaası'lık A.Ş. tesislerinde alınmış, tertiplenmiş ve basılmıştır. Kışkırtıcı Torunoglu Kışkırtıcılık

Abone:

6 Aylık (26 sayı) 65 TL
Yıllık (52 sayı) 125 TL
Dağıtım: Hür Dağıtım

İlan Tarifesi:
Arka kapak (siyah - beyaz) 4.000 TL
İç sayfalar 2.000 TL

Arka kapak (renkli) 5.000 TL
Sütun Cm 50 TL

Demir-Çelik

Niyetler ve kursaklar

Ağır sanayiın bir kolu olan Demir - Çelik tesisleri, dünyanın birçok ülkesinde kamulaştırılmıştır veya kamulaştırılmağa çalışılmaktadır. Bir «Reform Hükümeti» nin işbaşında bulunduğu Türkiye'de ise, tersine bir gidiş görülmektedir. Demir - Çelik tesislerinin «tath kâr»ına göz dikenler, bu kârı «sosyal adaleti gerçekleştirme» amacıyla özel sektöre dağıtmayı düşünenler, atı aldılar, Üsküdar'ı geçmek üzereler. AP'li üç parlamenterin hazırladığı kanun tek lifi, Geçici Komisyonunda, 3 muhalif oya karşılık, 6 AP'li ve 1 de DP'linin oylarıyla kabul edildi. Eğer atı dizginleyen çıkmazsa, Demir - Çelik tesisleri elden gidecek. (TOPLUM, bu konuyu 26 Mayıs 1972 günü 8'inci sayısında, «Demir - Çelik tesisleri elden gidiyor» başlığı altında, kamuoyuna duyurmuş ve ilgilileri uyarmıştır.)

AP, yıllarca, parlamentoda çoğunluğu elinde bulundurdu, iktidar olarak, Türkiye'de at koşturdu. Ancak o kudretli döneminde bile, Demir - Çelik tesislerini özel sektöre devretmeye cesaret edemedi. Bugün ise, iktidarda değil. Türkiye'yi bir «Reform Hükümeti» yönetmekte. AP'nin, böyle bir zamanda, tath hayalini gerçekleştirmeğe çalışması, doğrusu, çok düşündürüçüdür.

AP, daha iktidarının ilk yıllarında İskenderun - Batman Petrol Boru Hattını özel sektöre devrederek, tath kârı birkaç kişi arasında bölüşürme sevdasına düşmüştü. Ancak, kamuoyundan gördüğü sert tepki üzerine bundan vazgeçmişti. Acaba bugün Demir - Çelik tesisleri konusundaki bu cesareti nereden ileri getirmektedir. Kendi «muhteşem iktidarı döneminde» yapamadığını bugün için yapmak istemektedir?

Bu, üzerinde durulması gereken önemli bir sorudur.

Boşuna nefes tüketenler

AP'nin eski Bakanlarından Selâhattin Kılıç ile iki arkadaşı Mustafa Deliveli ile Hüsamettin Uslu - İskenderun'da kurulmakta olan Demir - Çelik tesislerine özel sektörün de ortak edilmesi konusunda bir kanun teklifi hazırladılar Maliye Bakanlığının muhalefetine rağmen. Geçici Komisyonundan geçen bu teklif,

önümüzdeki günlerde de Meclis ve Senato'da görüşülecektir.

Teklifin Geçici Komisyonunda görüşülmesi sırasında, AP'li olmayan üyeler ve özellikle CHP'li Muammer Erten, kabul edilmemesi için çırpıp durdular. Erten, AP'lilerin alaycı bakışları ve lâf atmaları arasında sesini duyurmak, görüşlerini kabul ettirmek için boşuna uğraştı. Demir - Çelik tesislerinin temel sanayi kolu olduğunu, bunun özel sektöre devrinin yurt çıkarlarıyla bağdaşmayacağını, en azından millî ekonomiye büyük zararlar vereceğini, örnekler vererek anlattı. Bu yolun 1950-1961 döneminde denendiğini, ancak büyük sakıncalarının ortaya çıkmasından sonra, birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı zamanında yasaklandığını söyledi.

Erten ve arkadaşları, kararlı özel teşebbüs temsilcileri karşısında boşuna nefes tüketmekten öteye bir başarı sağlayamadılar. AP'liler, muhaliflerin itirazları arasında, tesislerin yüzde 49 payının özel sektöre devrini kararlaştırdılar. AP'liler meydan savaşı kazanmış birer komutan edası içinde, Komisyon salonunu terkederlerken, muhaliflere lâf atmayı ve onlarla alay etmeyi de ihmal etmediler:

— Bazı insanların boşuna nefes tüketmelerine acıyoruz!..

Minare ve kılıf

Teklifi görüşen Komisyonun üyelerinden biri de Selâhattin Kılıç'tı. AP'nin bu eski Bakanı, kendi teklifini sonuna kadar, tükenmeyen bir enerjiyle savundu:

Kâr sağlayan bir kamu kuruluşunu özel sektöre devretmek, özel sektör mensuplarını bu kâra ortak

etmek, Selâhattin Kılıç'a göre, bir yurtseverlikti. Kalkınmanın nimet ve külfetleri, fırsat eşitliği ve sosyal adalet ilkeleri altında paylaşılmalıydı. Sanayi toplumuna geçiş ancak ve ancak sosyal adalet ile sağlanabilirdi. Sosyal adalet ise bir kamu kuruluşu kârının özel sektöre dağıtılmasıyla mümkündü. Özel sektörün, Demir - Çelik tesislerine ortak olması, tasarrufu teşvik demektir. Bu imkân ondan esirgenmemeliydi. Sermaye birikimi için Devletin gücü sadece destek görevini görecektiler.

Kabul edilen teklif gereğince, Demir - Çelik payının yüzde 51'i Devletin yüzde 49'u ise Özel Sektörün olacaktır. 1000 lira yatıran her kişi, birer hisseye dileyen, dilediği kadar hisse senedine sahip olabilecekti. Sağlanan kâr ise, yıl sonunda, belirli oranlarda, hisse sahiplerine dağıtılacaktı.

Selâhattin Kılıç ve arkadaşları, tekliflerini savunurlarken, hiçbir zaman, «Bu işte tath kâr var. İstiyoruz ki, Devletin sırtından birkaç kişinin milyonlarına yeni milyonlar katıla» demediler tabii. Onlara bakılırsa, böyle bir niyetleri yoktu. Amaç, sermayeyi teşvik, sosyal adaleti sağlamak, vs. idi.

Tath hesaplar

Türkiye, kalkınmak için emekleme çabası içinde bulunan bir ülkedir. Türkiye'nin demir tüketimi, 1972 yılı içinde, adam başına 52 kilo olarak saptanmıştır. 1970 yılında tüketilen demir - çelik miktarı 2,1 milyon ton; 1967 yılında ise, adam başına düşen demir tüketimi, ortalamaya, 33 kilodur. Demek ki, Türkiye'de demir tüketimi artmaktadır. Bu demektir ki, üretim, satış ve kâr da o oranda artacaktır. O halde, Özel Sektör, neden bu kârdan sebeplenmesin?

İşte, Selâhattin Kılıç ve arkadaşlarının yapmak istedikleri buydu. Fabrika Devlete kurdurtulacak; Devlet yatırımlarıyla sağlanan kâra da Özel Sektör ortak edilecekti.

Kalkınmış ülkelerde de demir tüketimi, her yıl, giderek arttığına göre, Türkiye'de haydi haydi artardı. Artan üretim, elbette ki, kârı da artıracaktı. 1965 yılında Amerika'da adam başına tüketilen demir - çeliğin miktarı 682 kilo, Batı Almanya'da 663, Japonya'da 602, Fransa'da 444, Rusya'da 440 ve Yunanistan'da 100 kiloydu. Demek ki, kalkınmayla birlikte, bu alandaki kâr da artıyordu.

Selâhattin Kılıç ve iki arkadaşının, İskenderun'daki Demir - Çelik tesislerine özel sektörün yüzde 49 oranında ortak olmasını isteyen kanun teklifi, CHP'li Muammer Er-

MUAMMER ERTEN
Sonuçsuz mücadele...

Büyükler için masallar:

Altın yumurtlayan tavuk...

Vaktyle, dünyanın bütün ülkeleri altın yumurtlayan tavuk yetiştirme yarışına girmişler; hangi ülke daha çok altın yumurtlayan tavuğa sahip olursa, daha zenginleşiyor, zenginleştikçe yeni altın yumurtlayan tavuklar yetiştiriyormuş. Fakir ülkeler ise, "aman biz de altın yumurtlayan tavuklar yetiştirsek" diye çırpınıp duruyorlarmış.

Ama, altın yumurtlayan tavuk yetiştirmek öyle kolay bir iş de değilmiş, büyük masrafları gerektiriyormuş...

Her zaman olduğu gibi, o dönemde de bazı açığızler varmış; bunlar sadece kendi çıkarlarını düşündükleri için, kendi ülkelerinin, hatâ öbür ülkelerin yetiştirdiği altın yumurtlayan tavukları ellerine geçirip, altınları ceplerine atmak isterlermiş. Ama ülkelerden çoğu, bu açığızlerin niyetlerini anladığı için, altın yumurtlayan tavukların sadece devlet tarafından yetiştirilip bakılacağı yolunda fermanlar çıkarmışlar.

Bir de yoksul ülke varmış bu dönemde...

Bu yoksul ülkenin sadece iki tanecek altın yumurtlayan tavuğu, bir de altın yumurtlayan tavuk çıkaracak yumurtası varmış; ama açığız pek çokmuş. Bu açığızler, ne yapsak da bu altın yumurtlayan tavukları elimize geçiresek diye gece gündüz düşünürler, el altından bir takım işler çevirirlermiş...

Sonuç ne olmuş dersiniz?

Hiç, ne olacak... O açığızler, herşeye rağmen, altın yumurtlayan tavukları ellerine geçirememişler.

(Not: Masalın en son paragrafı bir temennidir...)

ten'in muhalefet şerhi ekli olarak, önümüzdeki günlerde, Millet Meclisinde belki görülecektir.

TOPLUM, Türkiye'nin öz çıkarlarıyla doğrudan doğruya ilgili bulunan, bu derece önemli bir konunun parlamento'dan şipşak geçirilmesi tehlikesine bir kez daha işaret etmeyi ve kamuoyu ile ilgilileri uyarmayı görev saymaktadır.

CHP

Fıraklı bir istifa

CHP'deki "Bölücüler", saptadıkları stratejiye uygun olarak, geçtiğimiz hafta da, Parti içinde fırtınalar kopartıp kamuoyunu meşgul etmeyi başardılar.

Kurultaydan hemen sonra "taarruz tazelemeğe" başlayan "Bölücüler", Genel Merkezi suçlayan demeçlerini renklendirmek için, CHP'nin Parlatodaki Grup toplantı salonunda, 28 kişinin katılımıyla bir toplantı yaptılar. İkibuguk saat süren toplantıda alınan karar, özetle, şöyleydi; "Mücadelemizde İsmet Paşa bizi yalnız bıraktı. Bundan sonra ona güvenerek hareket edemeyiz. Kamuoyundaki tansiyonu ayakta tutmak ve mücadelemizin sesini duyurmak için, hergün yeni ve değişik eylemler ortaya çıkacağız."

İlhami Sancar, Sezai Orkunt, Meh-rure Aksoley, Cemal Yıldırım ve Ekrem Özden, bu karar gereğince, o gün

saat 11 sularında, Meclis Basın Bürosunda bir basın toplantısı düzenlediler ve CHP'den istifalarını —Basına göre, "gözyaşları içinde"— açıkladılar. Ancak, Genel Merkezi ve Genel Başkanı "meşru" saymadıkları için, istifalarını doğrudan doğruya kamuoyuna sunuyorlardı. İstifacılara göre CHP, Ecevit'in liderliğinde, Atatürkçülükten uzaklaşmış, sınıf mücadelesini esas alan bir zemine oturmuştu. (20'nci Kurultaydanberi Satır tarafından çiğnene çiğnene çürümüş olan bu sakız, şimdi istifacıların ağızlarında.)

İlhami Sancar, toplantıda Özden, Yıldırım ve Aksoley'in de sözcülüğünü yaptı. Ancak, geçen milletvekili seçimlerinde, Bülent Ecevit'in zorlamasıyla Genel Merkezin milletvekili adayı olarak İstanbul'da Parlatodaya gelen Sezai Orkunt, hazırladığı ayrı bir metni okudu.

Grup toplantısı

CHP Ortak grubu, ertesi gün, Satır'ın sağ kolu durumundaki, Grup Başkan vekili Orhan Kabibay'ın başkanlığında toplandı. İnönü, toplantı saatinden 15 dakika önce Meclise geldi. Kendisini kapıda, Parti Meclisi üyesi Mehmet Aytuğ karşıladı. İnönü, Malatya milletvekili Mustafa Kaftan ile İstanbul milletvekili Necdet Uğur'un arasına oturdu. Bir süre sonra salona Ecevit girdi. Eski Genel Başkanın arka sıralarda oturduğunu görünce, yanına gitti, "Yerinize buyurmac mıs-

nız" dedi. İnönü, "Hayır... milletvekilleri arasında oturacağım..." dedi. Ecevit, bir-iki isrardan sonra, vazgeçti.

Gündem dışı konuşmalara geçileceği sırada Ecevit, Divan Başkanlığı, na, içerde Alman televizyon ekibinin bulunduğunu, İnönü'yü kürsüde konuşurken çekmek istediklerini; bu nedenle, hiç değilse konuşmasının ilk bölümüne kadar içerde kalmalarına izin verilmesini istedi. İsteği kabul edilince, Karşlı Mehmet Hazer ayağa fırladı, "önce ben konuşacağım" diye tutturdu. Hazer, konuşmasının gazeteciler tarafından izlenmesini sağlamak için, çabaladı. Grup başkan vekili olarak, öncelik hakkını kullanmak istediğini savundu ama, Paşa'nın önüne geçemedi.

İnönü alkışlar arasında kürsüye çıktı. O, kürsüye doğru yürürken, Satırcılar hem alkışlıyor, hem de "şimdi görürsünüz gününüzü" gibilerden, Genel Merkezçilere bakarak büyük altından güllüyorlardı. Ancak Paşa'nın konuşması ilerledikçe, bazı kişilerin omuzları düşmeğe başladı. Paşa, "Bölücüler" den yana değildi. Şöyle diyordu:

"Ben şahşım itibariyle CHP içinde kalacağım. Tüzük değişiklikleri ve Merkez teşkilâtının yetkilerinin itidal ve isabetle işleyeceği hususunda ümidimi muhafaza ediyorum. CHP, memleketin siyasi hayatı için başlıca ağırlığı olan kuruluştur. Onu maddeten ve manen zayıf düşürecek her türlü görünüden ve eylemden, bütün tarafların sakınması gerektiği kanısındayım."

Kürsüye Satır geldi. Elinde zarflar vardı. Yapacağı konuşmayı, ayrı ayrı zarflara koymuştu. Zarfları sıra numarasına göre açıp, içindeki yazıları okuyordu. Yenik bir ses tonuyla, "Tüzük değişikliğinin, Partide fikir örgürlüğü bırakmadığını" söylüyordu. Sözlerine delil olarak da, —bir süre önce Parti Genel Sekreterine Paşa'nın Köşkünün bahçesinde saldırdığını unutmuş görünerek—, Kurultayda Erzurum İl Başkanının tartaklanmasını gösteriyordu.

Hazer'in veda konuşması

Satır'dan sonra kürsüydü, Mehmet Hazer doldurdu. Hazer kürsüye çıkar çıkmaz, Paşa, yanındaki Necdet Uğur'a eğildi,

— "Bakın, bakın..." dedi. "Adam, veda konuşması yapacak..."

Hazer de, Satır üslûbuyla, "Tüzük değişikliğinden sonra Partide huzurun kalmadığını" söylüyordu. "Partinin Disiplin Kurulu cellâda benziyor" du, "Boynu cellâdın yağı ipe uzatmaktansa, şakağa bir kurşun sıkmak evlâdır" diyordu.

Sırrı Atalay, bu sözlere şu cevabı verecekti:

— "Sayın Hazer'in intihar etme-

AP Dikta mı istiyor ?

AP lideri Demirel, son günlerde, çok dikkat çekici konuşmalar yapmaktadır. Yakaladığı her fırsattan yararlanarak demokratik rejimin erdemini belirtmekte, dikta özlemi içinde olanlara herhalde bazı demokratik hak ve özgürlüklerin geçici kısıtlanmalarından pek memnun görünen ve bunları devamlı kılmaya çalışan bir takım iş çevrelerine yeni bir rejim aramamak gereğini, kalkınmanın demokrasi içinde sağlanabileceğini hatırlatmaya çalışmaktadır. Hattâ, bundan önceki yazılarımızdan birinde de söylediğimiz gibi, açıkça Yunan cuntasına değinerek, Türkiye'de benzer yönetimlere imrenilmemesini savunmaktadır.

Bazıları, Demirel'in bu sözlerinin içtenliğini tartışmalı bulabilirler. 12 Mart'tan sonra yapılan Anayasa değişiklikleri sırasında takındığı tavırlarla bu sözleri birbiriyle çelişiyor görebilirler. Biz, geriye dönüp eskiyi tartışma konusu yapmak istemiyoruz. Bizim için önemli olan, AP liderinin önümüzdeki günlerde takınacağı tavidir. Gerçekten, yakın bir gelecekte, TBMM'nin önüne yeni Anayasa değişikliklerinin getirileceği anlaşılmaktadır. Bunların ne yönde olacağını henüz kesinlikle bilmiyoruz. Fakat anlaşılan, Üniversitelerle Danıştayın statüsünde yeni bazı kısıtlamalar yapılmak istenmektedir. Bu kısıtlamalar, Üniversitedeki bilim özerkliğini kökünden kaldırmaya yönelik olursa, Danıştay'ın yönetimi denetleme görevini önemli ölçüde azaltmaya yönelmişse, Demirel'in tutumu ne olacaktır? Önemli olan, budur. Eğer AP lideri «Ben demokrasiden genel seçimleri anlarım, çünkü işbaşına gelmem için tek yol budur» diyerek, demokrasinin tipik genel seçimler gibi ayrılmaz birer parçası olan bağımsız yargı organlarının ve özerk kuruluşların geleceğine; seçim hakkı kadar kutsal olması gereken ve kısıtlanmaları halinde demokrasiyi de anlamsız bir söz haline dönüştüren öteki hak ve özgürlüklere sahip çıkmazsa, Demirel'in içtenliğini ve tutarlılığını işte o zaman tartışma konusu yaparız.

Onun için, bunu şimdilik bir yana bırakalım ve bekleyelim.

Bizim burada söylemek istediğimiz, eğer AP lideri bu sözlerinde içten ise, partisinin bazı üyelerinin ve ona yakın organların hiç de böyle olmadıklarıdır. Bu daha şimdiden açık ve seçik olarak görülmektedir. Açık ve seçik olarak görülmektedir ki, demokrasi, onlar için, ancak kendilerinin sandıktan çıkabileceği ve ancak kendi söylediklerinin doğru sayılacağı bir rejimden başka birşey değildir.

Özerk kuruluşlara, demokratik hak ve özgürlüklere karşı kustuıkları kin ve gazabı bir yana bıraksanız bile, hiç değilse şu söylediklerine, şu yazdıklarına bir bakınız: CHP'de son olup bitenlerin anlamını ve niteliğini iyice kavramaya bile çalışmadan, birisi, sözüne, «Türkiye'deki aşırı solun lideri Ecevit» diye başlıyor. Öteki, bu konudaki gerçeği araştırmak zahmetine katlanmadan, yazısına, «Dev-Genç ve Ecevit» diye başlık atıp, Ecevit'in başarısını Dev-Genç militanlarının çalışmalarına bağlıyor. Bir başkası, «maazallah Ecevit iş başına gelirse Türkiye'nin halini siz görünüz» diyor. Kendilerine, «bütün bunları nereden biliyorsunuz? Adam bunların hepsine «hayır» diyor. Sizin delilleriniz nedir?» diye sorduğunuz zaman ise, İnönü'yü yanlış yollara yöneltenlerin ağzını kullanarak, «Tabii 'hayır' diyecek. Castro da işbaşına geldiği güne kadar 'Ben komünist değilim' dememis miydi» diye ne akıla, ne de mantığa sığan cevaplar veriyorlar.

Amaç, Ecevit'i onunla birlikte de CHP'ni yıpratmaktır. Ama varsin, bütün söyledikleri valan, bütün söyledikleri yanlış olsun!

«Aşırı solun lideri», «Dev-Genç'in işbirlikçisi», «işbaşına gelince Türkiye'de komünist bir rejim kuracaktır» dedikleri adam kimdi? saldırıp durdukları parti nedir, hiç düşündünüz mü? Bugün, Demirel'le birlikte demokratik rejimi savunmaya, olağana dönüşü kolaylaştırmaya çalışan; hattâ, onun söylediklerinin büyük bir kısmını daha öncelardan söylemiş olan adamı, Türkiye'de, AP'den sonra iktidara tek alternatif aday olan ikinci büyük partinin lideri, Türkiye'de gerekli ekonomik ve toplumsal yapı değişikliklerini demokratik yollardan gerçekleştirmek isteyenlerin umut bağladıkları insan. Ve nihayet, kendi içinde, halka ve demokrasie inanç yönünde büyük bir kavga vermiş ve bu kavgayı kazanmış olan Parti.

Simdi, işte böyle bir adamı ve böyle bir partiyi, ner Allahın günü, politika-ici ve politika-dışı bütün güçlere jurnal edip duruyorlar.

Bunun anlamı, kendilerinde ve kendi inançlarından başkasına dayanamazlıktan, «iktidara bir gelmeliyiz», «bizim zihniyetimiz gelmelidir»den başka nedir?

Bunun anlamı, herkese «aman bu adamın, bu partinin iktidara gelmesine izin vermeyin» demekten başka nedir? Bunun anlamı, AP liderinin bütün söylediklerine rağmen, seçilmiş bir dikta yönetimi kurmaya çalışmaktan, ya da seçimsiz bir diktaya davetiye çıkarmaktan başka nedir?

Ecevit'i ve CHP'ni eleştirmek mi istiyorsunuz? Yüz türlü şey bulabilirsiniz. Ama, gerçek olmak şartıyla... Unutmayınız ki, gerçek-dışı suçlamalarla, belki Ecevit'i ve onunla birlikte CHP'ni yıpratmışımızı sanıyorsunuz ama, asil yıpratmışınız, demokratik rejimden başka birşey değildir.

Gene unutmayınız ki, bu rejim bir yıkılırsa, altında kimin kalacağı hiç belli olmaz.

AHALİK ULMAN

sine gerek yok. O ve onun gibi düşüncüler, Parti örgütü içinde, kendi seçim çevrelerinde çoktan intihar etmişlerdir.»

Genel Merkezçiler, Mehmet Hazer'i sabırla dinlemeğe çalışıyorlardı. Ancak, Ecevit'e hakaretler yağdırıp, hiç bir zaman Atatürk milliyetçiliğini

ve Altıoku ağzına almadığını söyleyince, Saffet Ural, sinirinden kiplerimizi kesildi. Dayanamayarak masasını yumruklad ve şöyle bağırdı:

— «Yalan söylüyorsun!.. Şerefin varsa söylediklerini ispat edersin!..»

Cengizhan Yorulmaz ile Muslihattin Yılmazmete de ayaktaydılar.

Hazer'in böyle konuşmasına izin verdiği için Kabibay'ın tutumunu protesto ediyorlardı. Satur'ın sağ kolu Kabibay ise halinden memnun, gültüyordu. Yılmazmete bağırdı:

— «Bir de gültüyorsunuz! Buradan kamuoyuna neler gönderdiğinizinin ferikunda mısınız? Maksadınız ne?»

CHP Ortak Grubunda bir toplantı günü

CHP Ortak Grubu bu haftanın başında, toprak reformu tasarısını görüşmek üzere toplantıya çağrıldı.

Toplantı saatinde, CHP grubunda bulunanlar şunlardı: Grup Başkanvekili Hüdaî Oral, Grup Başkanlık Divanı Kâtip Üyesi Hasan Ali Gülcan, (Grubun toplanması için, başkanlık divanında bir başkan vekili ve iki kâtip üyenin bulunması şarttır), reform tasarısını görüşen komisyonun üyelerince Trabzon milletvekili Ahmet Şener ve Kastamonu milletvekili Mehmet Seydibeyoğlu (bu komisyonda CHP on milletvekili ile temsil edilmektedir), altı milletvekili ayrıca grubun üç sekreteri ve üç hademesi.

İster "önce seçim, sonra reform" görüşü benimsensin, ister "önce reform, sonra seçim" densin, toprak reformu gibi önemli bir konuda CHP grubunun görüşünün tesbit edileceği toplantıya katılmak, CHP'li her parlamenterin en büyük görevi olmalıydı.

Grubun daha sonraki oturumu, Mehmet Hazer'le Genel Merkezçilerin diyalogu havasında geçti. Hazer, Parti Meclisi üyesi Prof. Turan Güneş'i, Kars'ta İsmet Paşa'nın yaşlandığını söylemekle suçlayınca, Kars milletvekili Turgut Artaç bağardı:

"— Yalan söylüyorsunuz Mehmet bey! Siz Kars kongresinden kaçtınız ama, hepimiz oradaydık!.."

Hazer'e göre, Kurultay CHP'yi değiştirmişti. Bu iddiayı, Turhan Özgüner oturdugu yerden cevapladı:

"— Kurultaya iftira etme!.. Ne zaman gideceğini söyle!.."

Osman Yeltekin, kader arkadaşı Hazer'in yardımına koştu ve oturduğu yerden, Özgüner'e bir tehdit savurdu:

"— Sus be, burayı Kurultay mı sandınız!.."

Arkasından ekledi:

"— Sayın Hazer'i yalnız mı buldunuz? Ne karışıyorsunuz?.."

(Hazer, çarşamba günü CHP'den istifa ederken yazmıştı.)

Saffet Ural'ın şu sözleri duyuldu:

"— Hazer'in sahibi sen isen, işi bitiktir!"

Son günlerde kendini iyice —eski mesleği— edebiyata vermiş bulunan, eski Radya Bakanı Ali İhsan Göğüş de, Türk edebiyatından yeni örneklerle kürsü diyaloguna katıldı. Osman Yeltekin, arkadaşı Göğüş'ten aldığı takviye ile ayağa fırladı zoolojik sıfatlarla ortalığı renklendirdi. Ancak, Saffet Ural'ı gözüne kestirememiş olmalı ki, bedeni hamlede bulunamadı.

Hazer'den sonra söz alan Sırrı Atalay, CHP'nin ayakta kalması için Mehmet Hazer ve arkadaşlarının sabahdan akşama kadar tahripkâr davranışlarda bulunmalarına izin verilemeyeceğini söyledi. Atalay, "Ya beraber oluruz, ya da kader çizgilerimiz ayrılır" diyerek konuşmasını bitirdi.

Ertesi gün, "Bölücüler" in Mecliste toplandıkları haberi yayıldı. Meclise giden gazeteciler, Grup salonunda 15 kişinin toplandığını öğrendiler. Bunlar Satır, Hazer, Kabibay ve arkadaşlarıydı. Oysa, Ecevit'e karşı hareket başladığında, bunların sayısı 78'di.

Toplantıda, Satır konuştu. Arkadaşlarına yeni bir strateji öğütledi: Herkes kendi örgütüne gidecek, nazım yoklayıp Ankara'ya dönecekti. Politikalarını buna göre ayarlayacaklardı.

Toplantıda, hemen Güven Partisi'ne geçilmesi gerektiğini savunanlar oldu. Ancak, konu karar bağlanamadan toplantı dağıldı.

Bir istifa

15 kişilik grubun toplandığı gün, Konyalı büyük çiftçilerden İrfan Baran, CHP'den istifa ettiğini açıkladı. Bir zamanlar CKMP'li olan İrfan Baran, Türkeş ve arkadaşları partiyi ele geçirdiklerinde, kendisini "ağrılığınca

değerlendiremediklerine" küserek partisinden istifa etmişti. Koalisyon hükümetleri zamanında CKMP kontenjanından Adalet Bakanlığı da yapan Baran, bir dönem "boş gezdikten sonra", milletvekili olma yolunun ancak ve ancak CHP'den geçtiğini anladı. (Başka partiye giremezdi. Çünkü MP, CKMP'yle kavgalıydı. Demireli ise kızdırmıştı.) İrfan Baran, CHP saflarına "iltihak" etti ve 1969 seçimlerinde milletvekili olmayı başardı. Baran'ın, ilerde hangi partiden aday olacağı şimdilik belli değil.

"Üçüncü Dünya" Muammer Erten, Satırca Hayrettin Uysal ve Hüdaî Oral'la arkadaşları, TOPLUM'un baskıya verildiği ana kadar Partiden ayrılmayacaklarını ileri sürüyorlardı. Satır'la birlikte Orhan Kabibay, Ali İhsan Göğüş, Muhittin Sayın, Hasan Ali Gülcan, Necip Mirkelamoğlu, Burhanettin Asutay, İbrahim Sıtkı Hatipoğlu, Salih Türkmen, Şevket Adalan, Hayrettin Hanağası, Kayhan Naiboğlu, Mustafa Boyar, Şevket Asbuzoğlu, Nurettin Özdemir, Osman Yeltekin, Necati Alp ve Naci Yıldırım'ın istifaları beklenebilirdi.

Hüsnü Özkan, İnönü'ye de hücum ettiği istifasını salı akşam grup bürosunda yazdırıp, teksir etti ve seçim bölgesi olan Hatay'a postladı; bu istifalar Hatay teşkilatında okunacak ve CHP'liler Hüsnü Özkan'ın arkasından giderek, akın akın CHP'den ayrılacaklardı!

Çarşamba günü ise, Özkan istifa edip etmeyeceğini soranlara "cuma günü" cevabını veriyordu.

İstifa kervanının ne yapacağı, hafta içinde, kesinlik kazanmış değildi. Ancak, İstanbul grubunun öncülüğüyle yeni bir parti kurulması için caba sarfediliyordu. Mayacılar, Şişe Cam İdare Meclisi üyesi Seyfi Sadi Pencap, hayali partinin amblemini bile düşünmüştü: "Üzerinde oku olmayan altı tane hat, onun üzerine bir yıldız. Fonu kırmızı, yıldızı ve çizgileri beyaz."

Anlaşılan, yeni amblem, peri kızının sihirli değneğinden mülhemdi, Partinin adına gelince, Pencap'a göre, "Halkçı Parti", "Yeni Halk Partisi" veya "Halk Partisi" olabilirdi. Hepsinde de "Halk" vardı.

Sır açıklanınca

Bir önerge

G eçtiğimiz hafta toplanan CHP ortak grubunda, "Bölücüler" in, üzerinde ısrarla durdukları konulardan biri de, "TOPLUM'un "ifşa ettiği sır" dı. "Bölücüler", sır'ın ifşa edilmesini şiddetle kınadılar ve "ifşaatı yapanların, zaman kaybedilmeksizin cezalandırılmaları gerektiğini" savundular.

Ortak grup başlamadan önce, kulliste dolaşan Satırcılardan Hüsnü Özkan, rastladığı gazetecilere, "Grupta vereceği bir önergeyle, Ecevit'in bir yolsuzluğunu açığa çıkaracağını" fısıldıyor ve Ecevit'in, Grubun 36 bin lirasını aldığını söylüyordu.

Gazeteciler, işin aşını öğrenmek için sabırsızlanırken, Grup toplantısı başladı ve Hüsnü Özkan, oturum başkan Orhan Kabiba'ya önergesini ulaştırdı. Okunan önergede, Ecevit'in hangi yetkiye dayanarak, Grubun parasını aldığı; ayrıca, CHP'li parlamenterlerin Genel Merkez borçlu oldukları "yalanı" nın kimler tarafından ortaya atıldığı soruluyordu.

Gazeteciler, önergenin okunduğu sırada içerde bulunmayan Ecevit'i arayıp buldular. İşin aşını öğrendiler Olay şuydu:

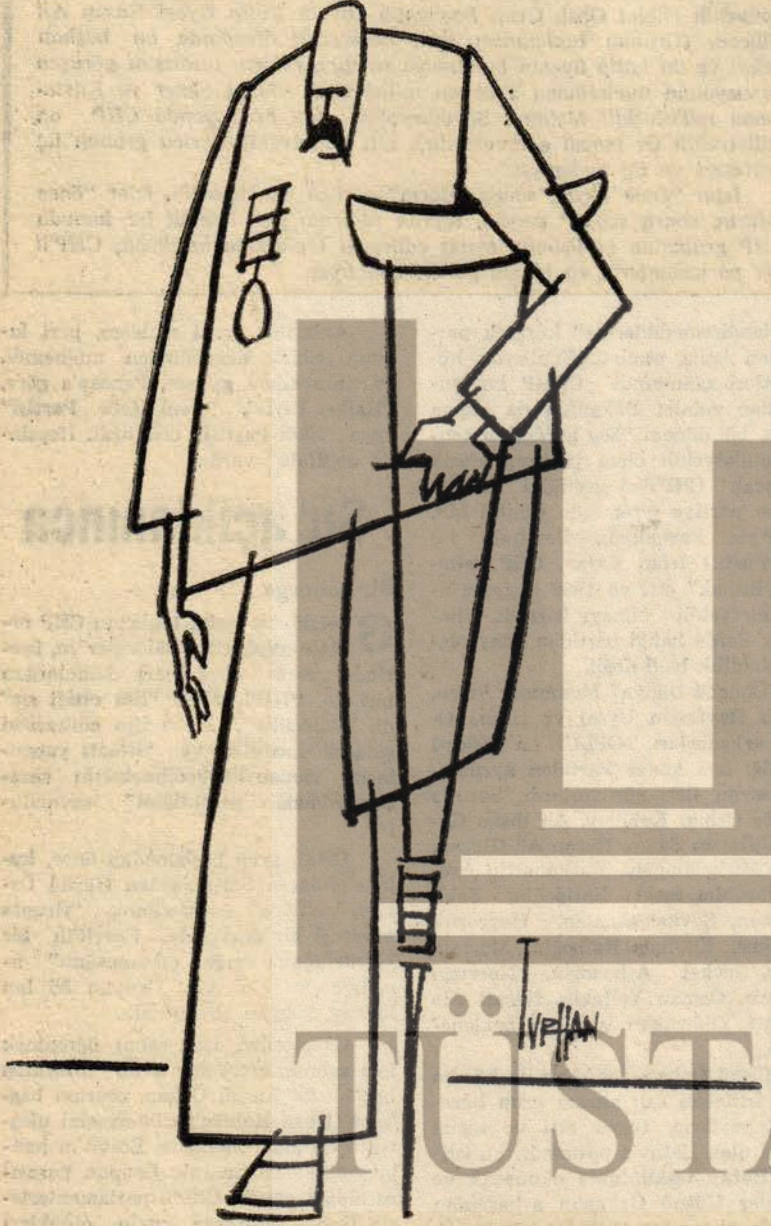
CHP'li parlamenterler, her ay 150 lira aidat ödemekteydiler. Maaşları verildiği zaman, bu para, Meclis muhasebesince kesilirdi. Paranın 50 lirası Grup masrafları için harcandı, 100 lirası ise Genel Merkezin emrine verildi.

Ancak, Genel Merkezin payı uzun süreden beri ödenmemişti, Para Grup

GÜNEY KORE - KUZEY KORE BİRLEŞİYOR (basın)

TURHAN SELÇUK

Ne şehit oldu, ne gazî
Kore yoluna gitti Niyazi...

Kasasında — 1972 bütçesi hazırlan-
dığı gerekçesiyle bloke edilmiş; anah-
tar da Hüdaî Oral'a verilmişti. Söz ne
zaman paradan açılrsa, Hüdaî Oral or-
tadan yok oluveriyordu. Varsın CHP
Genel Merkezi parasızlık krizi içinde
kıvransındı. Genel Başkan Ecevit, Grup
Başkan Vekili Orhan Kabibay'ı çağıra-

rak, Partinin paraya ihtiyacı bulundu-
ğunu; biriken aidatın verilmesini iste-
di. Kabibay, bu teklife yanaşmadı. Gru-
pa danışmadan veremeyeceğini bildirin-
ce, Ecevit, "O halde, Genel Başkanlık
yetkilerimi kullanarak, bu parayı Parti
emrine vereceğim" dedi ve gerekeni
yaptı.

Vay, vay, vay, vay!

Hüsnü Özkan, önergesini açıkla-
mak için söz istedi, kürsüye çıktı. Ece-
vit'in "yolsuzluğundan" dem vurdu,
sonra da parayı çekme yetkisine sahip
olmadığını anlatmaya çalıştı.

Eski Radyo bakanlarından Ali İh-
san Göğüş, yakaladığı fırsatı ganizet
sayarak, oturduğu yerden bağırdı:

"— Buna, kasa hırsızlığı derler!..
Kasa hırsızını mahkemeye verelim!.."

Sırrı Atalay'ın, "Celeplerin adamı"
dediği Karşlı Mehmet Hazer, sabah
Radyo Bakanının solosuna katıldı:

"— Verelim!.. Mahkemede hesap
versin!.."

Hüsnü Özkan, sözü "ifşaat ola-
yı" na getirince, yolsuzlukla ilgili di-
yalog son buldu. Özkan'ın "sır" diye
adlandırdığı, TOPLUM'un 14'üncü sa-
yısında yer alan bir haberden ibaret-
ti. TOPLUM, Genel Merkeze aidat bor-
cu bulunan CHP'li parlamenterlerin
listesini açıklamıştı. Ertesi gün günlük
gazetelerde bu haberi iktibas ederek
kullanmışlardı.

Hüsnü Özkan'a, göre, bu olay,
"bir sırın ifşaatından başka bir şey de-
ğil" di. Sırı açığa vuranlar ise, Genel
Merkezçilerdi. (Belki, adından ötürü,
Atalay'dı!) Bunun hesabı verilmeliydi.
Özkan'a göre, hiç kimsenin Genel Mer-
keze borcu olmadığı halde, böyle bir
listenin açıklanması haysiyet kırıcıydı.
Ve koro iş başında

Özkan sözünü bitirip de yerine
oturduğunda, bir zamanlar Ankara'nın
ünlü meyhanecilerinden biri olan Ne-
cip Mirkelamoğlu, mikrofona geldi. Şiir
okuyacağı sanılan Mirkelamoğlu, açık-
lamaları sırasında, Hüsnü Özkan'a da
ters düştü. Özkan, Genel Merkeze borç-
lu olmadıklarını söylerken, Mirkelam-
oğlu şöyle diyordu:

"— Vereceğimiz paraları gezilerde
kullanacaklardı. Onun için vermedik.
Hareketimiz bir protestoydu."

Mirkelamoğlu bu açıklamayı ya-
pıncaya kadar, oturdukları yerde, Ge-
nel Merkeze borçlu olmadıklarını bağı-
ran Mehmet Hazer'le Ali İhsan Göğüş
cesaretlendiler. Göğüş bağırdı:

"— Bizim paramızla kongreleri
dolaşacaklardı!.."

Evet, TOPLUM, beylere haksızlık
etmişti!..

Patrikhane

Bitmeyen kavga

Patrik öldü, Patrikhane kavgası
yeniden başladı.

1911 yılında girdiği Heybeliada
Rum Urban Okulu'nun merdivenle-
rinden 1972 yılında düşen ve geçir-
diği kazadan kurtulamıyarak bu
dünyadan ayrılan 86 yaşındaki Ate-
nagoras'ın yerine kim gelecek?

Bütün Hristiyan âlemi, Orto-

Hiç kuşkusuz, Türkiye'nin en önemli dertlerinden biri de kafa karışıklığıdır. Bu kafa karışıklığını da genellikle bir kısım yurttaşımızın kafalarındaki sindirilmemiş, yerli yerine oturtulmamış kavram cümbüşüne dayandırabiliriz.

Yakın tarihimizde aydınlarımız, farklılaşmamış statik bir toplumun, paylaşılmayan, hiyerarşik siyasal yapısı nedeniyle gelişemeyen siyasal işlevlerini, göstermelik bir şekilde Batı kopyacılığıyla enkendirmeye çalışırlardı. Bu kopyacılık, kefalardaki bir kavram kargaşalığına değil, düpedüz, siyasal fikir ve görüş yoksulluğuna dayanmaktaydı.

O günkü toplumsal az gelişmişliğin zorunlu kıldığı bu mâsum kopyacılık, bugün yerini gelişen bir Türkiye'de yoğun bir kavram kargaşalığına bırakmıştır.

En büyük yeteneği ve asli görevi devlet kurma ve yaşatma olan bir «kapıkulu» sınıfı, Cumhuriyet Türkiye'sinin doğuşuyla birlikte, bu yetki ve yeteneği toplumun diğer öğeleriyle paylaşma zorunluğunda bırakılmış devlet: ticaret, sanayi ve hizmetler alanının giderek farklılaşip genişlemesi sonucu sivrilmiş toplumun güçleri tarafından denetlenmeye başlamıştır. Toplum gelişip çoğulcu bir yapıya sahip oldukça eski devlet yapısının yalın kat ve hiyerarşik niteliği dışında, kişinin bağlılığını ve güvenini çeken bir sürü kurum toplumda gelişmiş ve boy atmıştır. Böylece, o zamana kadar tek yönlü bir yönetimi örgütü olan devlet, farklılaşmış değerlerin ve çıkarların savunulduğu bir sürü kurum arasında arabuluculuk ve hakemlik yapan bir kurum niteliğine kavuşmuştur.

Toplumdaki eski kurumların ve köklü toplumsal güçlerin, kalkınma ve modernleşme süreci içerisinde bu ölçüde hızlı ve yoğun bir nitelik değişimi ve ortaya varlıklarını kalkınmadan alan, yeni toplumsal güçlerin çıkması, sarsılan ve değişen bir dünyada, bazı kafalarda da bir sarsıntı ve karışıklık yaratmıştır. Toplumsal sarsıntının ve gelişmesinin niteliğine doğru teşhis koymuş olanlar altlarından hızla kayan bir sosyal ve ekonomik tabanı tekrar yakalayabilmek için değişen topluma kendilerini uydurmak zorunluğunu duymuşlardır. Farklılaşan toplumun yeni bünyesine uyabilmek için, yeni gelişen güçlerle ittifaklar kurmanın yollarını aramışlar, sanayileşmenin ve

Kafa karışıklığı

açık pazar ekonomisinin ürettiği yeni sorunlara cevap sağlayabilmeyen koşullarını yaratmağa çalışmışlardır.

Kendilerinde gelişmelere ayak uydurma yeteneği bulamayan, her değişen toplumun kaçınılmaz olarak getireceği bunalımlara, sarsıntılara kafalarında doğru teşhis koyamayanlar ise ya kendi dogmatik görüşlerini topluma zorla kabul ettirmek istemişler, ya da modernleşmenin getirdiği yoğun toplumsal hareketliliği çözümlenme, dağılma ve yozlaşma olarak görmüşlerdir.

Yeni değerler karşısında eski değerlerin zorlanması bir gelişme sürecinin kaçınılmaz sonucu olarak görmeyerek yeni davranış ve oluşumlarda bir «hain emel» ve «kasıt» arayanlar ise, feryat figan, yollara dökülmüşlerdir. Böyleleri uygarlık ve modernleşme doğrultusunda her hareketi, «şeriat isterük» diye bastırın ataları gibi, günümüzdeki siyasal yaşantılarını «karanlık âkibet», «meçhul mâcera» gibi incir çekirdeğini doldurmak sloganlarla sürdürmek istemekle, kendilerine ters düşen her gelişim karşısında, şimdikiye kadar yapmış oldukları gibi, «milleti» «devlete» şikâyet etmekte idirler!

Türkiye, ciddi ve hızlı bir kalkınma süreci için, bu kafa karışıklığından kurtulmak zorundadır. Modernleşen her toplumda olayların gelişme hızından kafası karışanlar, elmalarla armutları toplayanlar, ya da elifi görse mertek sananlar bulunabilir. Ama toplumsal gelişme sağlıklı olarak sürdürülebilecekse, Türk toplumu, bu kafası karışıklardan, ya da kaybetmekte oldukları siyasal ve ekonomik çıkarlarını böyle düzmece fikir ve görüşler ardında korumağa çalışanların yozlaştırıcı ve kerarsar etkisine karşı mutlaka korunmalıdır.

Türk toplumundaki değişim sürecinin doğurduğu bunalımları yanlış değerlendirip, elinde silah sokağa dökülenlerin kafası ne kadar karışık ise, toplumsal gelişim içerisinde kendisini sağlıklı ve yararlı bir biçimde yenileyebilmiş kurumlara gazete sütunlarında ve istifa gerekçelerinde «komünist» yaygaralarıyla saldıranların kafaları da o kadar karışiktır.

AHMET N. YÜCEKÖK

doks kiliselerinin rûhani liderliğine kimin seçileceği konusuyla uğraşırken, 1924 yılındanberi Türk makamlarının başında bir dert olan Patrikhane sorunu, diplomatik alan da da yeni gelişmelere yol açtı. Önce Yunanistan Büyükelçisi Tzunis sonra Amerikan Büyükelçisi Handley, haftanın başında, Dışişleri Bakanlığının merdivenlerini tırmandılar. İstanbul'dan Vali Vefa Poyraz, Ankara'ya geldi Dışişleri ve İçişleri bakanlarıyla İstanbul Valisi kafa kafaya verdiler ve Patrik Atenagoras'ın ölümüyle, 250 milyon ortodoksa 73 bin ortodoksun yaşadığı

İstanbul'da rûhani liderlik yapmak niyetiyle bavulunu hazırlamağa başlamış olan Yakovas konusunu görüştüler.

Yakovas, Amerika'daki, Türkiye aleyhtar faaliyetlerin baş reji sörlüğünü yapmış ve Türk vatandaşlığından, «vatan haini olduğu» gerekçesiyle çıkartılmış, vatandaşlık hakkını yitirir yitirmez, Amerikan vatandaşı olarak, Kuzey ve Güney Amerika'da yaşayan 10 milyon ortodoksun «Muhterem Pederliğine atanmıştı. Hakkındaki Bakanlar Kurulu kendisinin «bir daha Türkiye'ye giremeyeceğini» öngörmekteydi. Ama 1970 yılının mart

ayında, Amerika'nın baskısıyla, yaşanan Atenagoras'ın yerine getirilmesi sözkonusu edilince, devrin Dışişleri Bakanı İhsan Sabri Çağlayangil ile birlikte sabah kahvaltısı yapmağa başlamıştı. O zaman, tabii senatör Ahmet Yıldız, Parlamento kürsüsüne çıkmış ve «Hain diye yurt dışına atılan bir kişi nasıl tertemiz olup da geri gelebilir?» diye haykırmıştı.

Diplomatik temaslar

İşte, Atenagoras'ın ölümünden sonra yeniden sahneye çıkan Yakovas sorunu, Amerikan Büyükelçisi Handley ile Melen arasındaki bir saatlik görüşmenin tek konusuydu.

Aynı gün —pazartesi— Melen, Yunan Büyükelçisi Iounnis Tzunis ile de gene Patrikhane sorununu görüştü. Amerikan Büyükelçisine anlatıldı ki, vaktiyle Türkiye aleyhindeki faaliyetleri tespit edilerek vatandaşlıktan çıkartılan Yakovas, Atenagoras'ın halefi olamayacağı gibi, onun cenaze törenine de katılmayacaktır. Her ne kadar Yakovas Amerikan vatandaşı olmuş ve Amerika'daki Ortodoks Başpiskoposluğuna seçilmişse de, Türkiye'de artık yeri yoktur. Amerikan Büyükelçisinin «mütekabiliyet —karşılıklı ilişkiler— esasına göre Amerikan vatandaşlarının turistik maksatlarla, kısa bir süre için Türkiye'ye vizesiz gelmelerinin mümkün olabileceği» yolundaki mevzuatı hatırlatmasına karşılık, Dışişleri Bakanlığının görüşü şu idi: «Yakovas'ın özel durumu ve seyahat maksadı malumdur. Bu durum, lütfen, kendisine bildirile ve de boşuna bavul hazırlama zahmetine katılmaması sağlana...»

Aynı gün Melen'le konuşan Yunan Büyükelçisi Tzunis ise, Türk Hükümetinin, yeni Patrik seçimindeki aşırı müdahaleciliğinden yakınıyor ve patrik sorununun Türk - Yunan ilişkilerine gölge düşürebileceğinden söz ediyordu. Nitekim o günkü, Cuntaya yakın Atina gazeteleri, «Patrik öldü, Patrikhane yaşayacaktır», «Yeni Patriğin seçimi ile ilgili Türk vetosu Türk - Yunan ilişkilerine gölge düşürüyor», «Fener Kilisesi Türkiye'nin müdahalesini reddediyor» gibi başlıklar altında çıktı.

Geriye doğru

İstanbul'daki Rum Patrikliği, Batı ve Doğu Roma kiliselerinin ayrılmasından bu yana, Ortodoks dünyasının en önemli, hattâ lider durumundaki patrikliği olarak görülmüştür.

Bütün dünyada, birbirinden bağımsız, tam 12 ortodoks kilisesi vardır. Bunların en eskileri İstanbul, İskenderiye, Antakya ve Kudüs patriklikleridir. Onlardan sonra Kıbrıs ve Moskova patriklikleri kurulmuştur. 19'uncu yüzyılda da, Osmanlı İmparatorluğundan kopan her yeni Balkan devletiyle birlikte, ortaya, Yunan, Sırp, Rumen, Bulgar ve Arnavut patriklikleri çıkmıştır. Birinci Dünya Savaşından sonra ise Polonya'da da bir ortodoks patrikliği kurulmuştur. Arnavutluk lideri Enver Hoca'nın, ülkesinde her türlü dini yasaklaması üzerine,

bugün, Arnavutluk patrikliği kapanmış bulunuyor.

İstanbul Patrikliği, daha çok, yakın zamanlara kadar, hattâ bir ölçüde bugün bile, bu 12 kilisenin en başta geleni sayılmıştır. Fatih Sultan Mehmet İstanbul'u fethettikten sonra bu patrikliğe dokunmamış; hattâ ona yeni yerler ve binalar ayırmış, patriklerle de yakın ilişkiler kurmuştur. Patrik seçimini, İstanbul'daki Rum topluluğuna bırakmıştır. Ondan sonra gelen Osmanlı sultanları da bu geleneğe uymuşlardır.

Osmanlı Devleti güçlü olduğu sürece İstanbul (Fener) Patrikliği bir sorun çıkarmadı. Ama Devlet eski gücünü yitirip, İmparatorluğun çeşitli yerlerindeki ulusal ve dinsel topluluklar başkaldırmağa başlayınca, Fener Patrikliği de Yunan bağımsızlık hareketinin içine karıştı; isyancıları destekledi. Bunun üzerine İkinci Mahmut'un, o zamanki Patriği, Patriklik binasının önünde, üzerindeki cübbesiyle birlikte astığı, bütün tarih kitaplarında yazılıdır.

Ama Fener Patrikliği bundan ve Yunan bağımsızlığından sonra da rahat durmadı. Bütün 19'uncu yüzyıl boyunca Boğazlara yerleşmenin bir yolunu arayan Çarlık Rusya, ortaya ne zaman eski Bizans İmparatorluğunu yeniden kurmak tasarısıyla çıktıysa, yanında, en büyük destek olarak, Fener Patrikliğini buldu. Ondan geri kalmak istemeyen İngiltere ve Fransa da Patriklikle yakın ilişkiler kurdular, işbirliği yaptılar. Patrikliğin bu tutumu, Ulusal Bağımsızlık Savaşı sırasında da sürüp gitti.

Rıza Nur'un mârifeti

Yeni Türk devletinin temsilcileri Lozan'da Batılı devletlerle konferans masası başına oturdukları zaman, delegasyon başkanı İsmet Paşa'nın defterindeki önemli işlerden biri de, Patrikliğin Türkiye sınırları dışına çıkartılmasıydı.

İnönü, bu konuda olup bitenleri, anılarında şöyle anlatıyor:

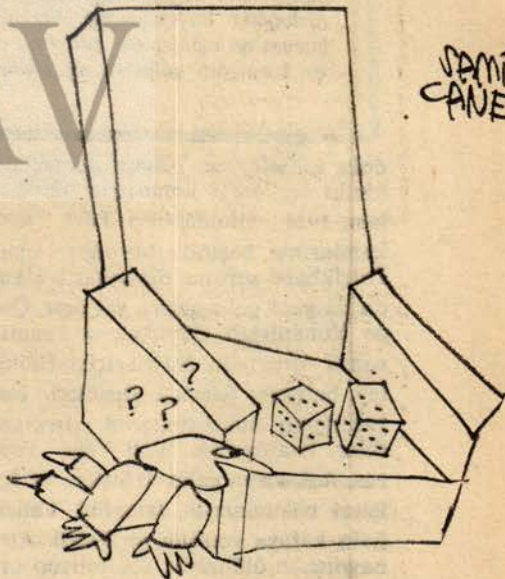
«Lozan'da Yunanlılarla çatışmalarımızdan birinin nedeni de, Rum patrikliğinin İstanbul'dan kaldırılması için açtığımız mücadele olmuştur. Bu mücadele uzun sürdü. Tezimiz mütareke esnasında Patrikhane'nin Türkler aleyhine çalışan bütün tertiplerin merkezi olmasına

dayanıyordu.

Patrikhane, Türklerle Rumların iyi ilişkilerini, bir millet halinde kaynaşıp, bir devlet içinde yaşama-ların engelleyen unsur olarak mutlaka Türkiye'den çıkarılmalıdır, tezini izliyorduk. Bu mücadeleyi de öteki büyük sorunlar gibi, baştemsilci olarak, başlıca ben yönetiyordum. Müttefikler bu yüzden konferansta çok direndiler ve çok aşırı sözler söylediler. Konuyu âdetâ Türklük - Hristiyanlık sorunu haline getirmek istediler. Patrikliğin asırlardan bu yana gelen geleneğinin ve politikasının yerilmesini, eleştirilmesini kabul etmek istemiyorlardı.

Bu mücadelenin çok hareketli ve tartışmalı bir döneminde, bir sabah, rahmetli Dr. Rıza Nur yanıma geldi. 'Sana bir bilgi vereceğim' dedi. O sabah Lord Curzon'un (İngiliz temsilcisi) kâtabi Nicolson gelmiş, Rıza Nur Beyle görüşmüş. Nicolson, bu konferansta Patrikliğin kaldırılması için yaptığımız mücadeleden çok şikâyet etmiş. Aralarında uzun bir görüşme olmuş. Rıza Nur Beyin bana naklettiğine göre, Nicolson şöyle konuşmuş:

'Patriklik konusundaki tutumunuz, bizim temsilcilerimizi, hristiyanlık âlemine karşı savunulması, anlatılması mümkün olmayan, güç bir duruma düşürmek çabasındır. Bu bizi son derece güç duruma koymakta, yaralamaktadır. İngiliz kamuoyu, uyuyan bir aslan halindedir. Devamlı olarak bunun zıddına gidecek her türlü eziyetleri, tahrikleri yapmaktasınız. Bu hayvan, vu-

YAZISIZ

Altını deştikçe...

Her dönemin gözdesi sanatçılar vardır; parladı-
ça parlarlar... **Orhan Gencebay** da bunlardan.
Hangi dolmuşu binseniz, hangi plâk çalan şehirle-
rası otobüsle yolculuk etseniz, sesi kulaklarınızdadır.
Arap şarkılarına çalan bir alaturka gırtlaktan söylenir-
cesine bir halk türküsü... Acıklı mı acıklı, acılı mı
acılı... Bol biberli lâhmacun, ya da çiğ köfte gibi...
Şimdiden yerini nasıl lâhmacun almışsa, **Zeki Mü-
ren**'in, ya da **Ruhi Su**'nun yerini **Orhan Gencebay** al-
mıştır. **Zeki Müren** yaygın halk kitlelerinin sevgilisiy-
di. **Ruhi Su** aydın, dar bir çevrenin... Gerçi **Ruhi**'ye de
Zeki Müren kadar reklâm olanağı verilseydi ne olur-
du? Orasını bilemiyorum. Ama **Ruhi**, zaten sazını eli-
ne alıp, gözlerini yumup türküye başladı mı, dar bir
çevrede kalacağını dikte ediyor. **Orhan Gencebay** öy-
le değil; aşk, ıstırap, ayrılık, gam, keder, ne varsa
hepsini bir arada sunuyor. Kalabalıkların beğenisi ne-
reye dek uzanmışsa, onun altında kalıyor, üstüne çık-
mıyor. Sahnelerde mahnelerde de gözü yok. Bir de
sallıyor: «**Şu kadar milyon verseler sahneye çık-
mam...**»

Politikanın **Orhan Gencebay**'i bir zamanlar Bölük-
başıydı. Toplanır kalabalıklar, meydanlarda dınlerler,
dınlerler; alkışlarlar, alkışlarlar... Oya gelince, oy
vermezler. Kızardı Bölükbaşı: «**Alkış bize, oy başka-
larına...**»

Kendini ve birkaç kişiyi mebus yapacak kadardı
güdü... Bu kadarına bile şükür... Ya çabala babam
çabala da, kendini bile sandıktan çıkaramat.. Ne olur-
du sonu? İnsan bu, canından bezdiği gibi, halkın il-
gisizliğinden de bezer...

Bakin **Türhan Soray**'a —büyük geçmişler olsun—,
bir kaza geçirdi. İyi yerinden oynadı... Halkın göz-
desi olmak buna derler!.. Bizim **Ulvi Uraz** da bir ra-
hatsızlık geçirdi. Bildiri, gazetelerin şurasında bura-
sında birkaç satır... Ardından da yergiler: borcu var-
mış da, ondan yapıyormuş... Oysa **Muanimer Karaca**
için böyle bir tehlike yok... Konağa haciz konur, sa-
tışa çıkar, alıcısı kendisi olur, konak onun üstüne ka-
tır... **Ulvi**'ye kalan ise, borç, harç, der, sıkıntıdır...

Hem iyi sanat yapacak, halka inecek, **Orhan Gen-
cebay** olacaksınız... Hem de... Hadi orasını söylemiye-
yim... **Yılmaz Güney** hepsini birden yapıyordu... **Fikret**
Hakan yapmak istedi... Daha niceleri, nice deneme-
lere giriyorlardır.

Yazarlar için de durum değişik değil sanıyorum...
Gözde yazarlarımız vardı bir zamanlar, şimdi
neredeler, neredeler? Bizde sanatçıyı, yazarı da; sanat-

çının da, yazarın da kendisi yaratmaz. İsterlerse sa-
natçı olursun, isterlerse yazar. İstemezlerse hiç bir
şey olamazsın. Değerin belki sonra anlaşılır, anlaya-
nlar çıkar. Sen senlikten gittikten sonra... «**Felek ehli-
dili dilşad eder amma, neden sonra...**»

Gönlünde halkın sevgisi, halkla bütünleşeceksin.
cebin dolacak, ünün artacak... Olmuyor işte, bir sa-
katlık va bunda... Kimde? Sanatçıda mı, halkta mı,
araya girende mi, aradan çıkıverende mi? Sorunun
cevabını bekliyorsunuz değil mi? Bilsem de söyle-
sem!.. Söylemem; çünkü, önce kendim uygular, ken-
dimi batakta çıkarırım. Ondan sonra belki söylerim,
başkalarının batakta çıkması için... Çünkü, bugüne
dek, formülü bulanlar bir Tanrının kulu, bildiğini bana
öğretmedi. Bundan sonra elimden gelirse ben de öy-
le davranacağım.

Orhan Veli'ye «bobstil» derlerdi... Bilmeyenlere
söyliyeyim; «bobstil», bugünün hippy'si anlamına ge-
lirdi. Birgün sormuştum:

«Orhan, bu kadar iyi şair olmana rağmen bobstil-
lik sana dokunmuyor mu?»

«Dokunmaz olur mu, dokunuyor.»

«Öyleyse?»

«Bobstil olmazsam üne kavuşmam... Üne kavuş-
mazsam şiirlerimi kimse okumaz. Kimse okumazsa
değerimi de kimse anlamaz.»

Bilmiyorum haklı mıydı?

Zaman galiba onu haklı çıkardı. Birgün **Edip Can-
sever**'le derleşiyorduk. (Bir zamanlar dertleşirdik.)

«Yahu..» dedi. «Sen bilirsin, (Ben nereden bile-
ceğim, orası da kuşku ya, öyle sanıyor) **Orhan Veli**
bir mısra yazar, gazeteler diline dolardı. Rakı şişesin-
de balık olsam... der manşet olurdu. Bize bu ilgisiz-
lik neden?»

«O zaman konu sıkıntısı vardı...»

Dedim ama, verdiğim karşılığı ben de beğenme-
miştim.

Fırsat düşerse, birgün, tanınmış politikacılarımız-
la bir konuşma yapacağım. Tanınmış, tanınmamış;
değerli, değersiz sanatçılar üstüne sorular soracağım.
Romancılığımızı, hikâyeciliğimizi, şairliğimizi, heykel-
ciliğimizi, mimarlığımızı, türkücülüğümüzü, resimci-
liğimizi ne kadar biliyorlar, ne kadar anlıyorlar, öğrene-
ceğim. Okura da yansıtacağım. Talip çıkan bir gazete
olursa ben şimdiden razıyım. İBilmem ki, gazeteler ile
politikacılar razı mı?

Belki **Ruşen Esref'in** «**Diyorlar ki...**» si gibi bir şey
olur...

M. Kemal

rula vurula, dürtüle dürtüle, yarala-
na yaralana, sonunda uyanacaktır.
Uyandığı zaman artık gözü birşeyi
görmeyecek ve ne yapacağını da
kimse bilmeyecektir. Niçin böyle
yapıyorsunuz?»

Nicolson'ın tehditle karışık şik-
kâyetini dinledikten sonra, **Dr. Rıza**
Nur, «bu, **İsmet Paşanın** meselesi-
dir. Bizzat kendisi meşgul oluyor.

O bilir, biz karışamayız. Ona söyle-
mek lazımdır» demiş. «Sen söyle,
ben söylerim» lâflarından sonra ay-
rılmışlar.

Rıza Nur geldi, bana anlattı.
Birden, başımın içinde, oda dön-
müş gibi geldi. Çünkü, **Nicolson**'a
böyle söylemesini, tamir kabul et-
mez bir büyük noksan ve vanılma
olarak gördüm Kendisine:

— Ne yaptın Patriklik ile yap-

tığımız bütün mücadeleyi sıtra
indirdin. Sen de benim gibi burada
temsilsisin. Demek ki, Patriklik
sorunu, temsilcileri bağlayan bir
talimatın sonucu değildir. Hüküme-
tin politikası değildir. **İsmet Paşa**-
nın bir şahsı arzusundan ibarettir.
O uğraşmaktadır. Senin sözlerin
âdeta şikâyet eder gibi, «ona söz
geçiremiyoruz» der gibi bir ifade
tarzıdır... Çok fena yapmışsın, de-
dim.»

Doğum günü armağanı

«Bu olay konferansın birinci dönemine, Lord Curzon'un İngiltere başmensilcisi olarak Lozan'da bulunduğuna zamana rastlar. Rıza Nur'un yanında hemen kâtipi çağırırım 'Lord Curzon'u arayın, acele bir isim var, kendisini göreceğim' dedim. Biraz sonra sonucu bildirdiler. Lord Curzon beni bekliyormuş Saatini söylediler. Bir süre sonra kalktım, Lord Curzon'a gittim.

Lord Curzon beni büyük bir samimiyet ve neşe ile karşıladı. Da ha kapıdan girerken, ne için geldiğimi, ne konuşacağımı bilmeden :

— Ooo! Demek bana armağan getirdin, dedi.

Ben, hayretle,

— Hayrola, ne armağanı, be seninle konuşmaya geldim, dedim

— Bugün benim yaş günüm, diye cevap verdi.

Oturduk, konuşmaya başladık. 'Aylardanberi uğraşıp duruyoruz, ondan sonra sen böyle yapıyorsun' dedi. Neden bahsettiğini sordum. Patrikliğin İstanbul'dan kalkması sorunu ortaya döküldü.

Lord Curzon şöyle diyordu :

— Patrikliğin dünya işleriyle uğraşması yoktur. Hiçbir şeye karışmayacaktır. Karışmamalıdır. Ama İstanbul'dan Patriklığı kaldırıp da bütün Hristiyan âlemini örseleyecek bir işlemi neden istiyorsun? İş döndü dolayla, konunun mahiyeti anlaşıldı. Ne hükümetinin talimatı var, ne arkadaşlarının haberi var! Bu yalnız senin kendi isteğin. Nereden çıkardın böyle bir sorunu? Sabahleyin kâtipim görüştü, bana bu neticeyi getirdi.

Ben, kendisine, 'yanlış anlamış dedim. 'Nafile uğraşma, tamir edemezsin' diye cevap verdi.»

Rıza Nur'un kırdığı bu pot üzerinedir ki, İsmet Paşa, Lozan'da, Patriklığı Türkiye dışına çıkarmayı sağlayamamıştır. Andlaşmada Patriklik konusunda hiçbir hüküm de yoktur. Ancak, ona ek ve 10 Ocak 1923 tarihini ve İsmet Paşa'nın imzasını taşıyan bir sözlü bildiride, «yalnızca dinsel işlerle uğraşmak» (yani politikaya karışmamak) kaydıyla, Patrikliğin İstanbul'da kalmasına izin verildiği açıklanmaktadır.

Arapoğlu'nun işleri

Lozan Andlaşmasının imzalanmasından bir yıl kadar sonra, Patriklik sorunu yeniden ortaya çıktı. Az kalsın bu nedenle, Türkiye ve Yunanistan yeniden bir savaşa tutuşacaklardı.

ATENAGORAS
Ölümünden sonra

Lozan'da, Batı Trakya türkleri ile İstanbul rumları dışında, Yunanistan'daki türklerle Türkiye'deki rumların mübadele edilmesi kararlaştırılmıştı. İstanbul'daki rumlar, 1924 yılında, kendilerine Konstantin Arapoğlu adında yeni bir Patrik seçtiler. Oysa Arapoğlu İstanbullu değildi; yani, mübadeleye tâbi olması gerekiyordu. Nitekim Türk Hükümeti de, Arapoğlu'nu bir gece içinde sınır-dışı ediverdi. İşte Türkiye ile Yunanistan'ı yeni bir savaşın eşiğine getiren, bu olaydır. Fakat Türkiye, üzerinde yapılan bütün baskılara rağmen gerilemedi ve Konstantin'i Patrik olarak tanıyıp geri almağa yanaşmadı. Bunun üzerine, gerilemek Rumlara düştü; Arapoğlu, görevinden çekildiğini açıkladı ve Rumlar da, onun yerine, Vasil Yorgiyadis adında bir İstanbullu rumu seçtiler de, sorun böylece kapandı.

Türk Hükümeti, Patrik seçimini bir düzene bağlamak konusunda ilk adımını Arapoğlu olayından yararlanarak atmıştır. Çıkarılan bir kararname ile seçimi yapmak işi Rum topluluğundan alınmış ve Türkiye'de bulunup Türk uyruğu olan metropolitlere bırakılmıştır. Bugün, bunların sayısı 17'dir.

Atenagoras dönemi

Arapoğlu olayından sonra, Patrik seçimi kimse için büyük bir sorun yaratmış değildir. Çünkü hem 1930'lardan başlayarak, tâ Kıbrıs sorununun ortaya çıkışına kadar, Türk - Yunan ilişkileri iyileşmiş, hem de, bu iyileşmenin etkisi altında olan rum metropolitler An-

kara'nın hoşuna gidecek kimseleri patrik seçmeğe özel bir dikkat göstermişlerdir.

Geçtiğimiz hafta ölen Atenagoras'ın seçimi ise, 1948 yılında, pek şenlikli olmuştur. Atenagoras, o sıralarda, Birleşik Amerika'daki ortodoksların başında bulunuyordu. Gene o sıralarda, Türkiye ve Yunanistan, Birleşik Amerika'ya yaklaşmak, ondan yardım alabilmek çabası içindeydiler. İstanbullu metropolitler, Ankara ile Atina'nın bu çabalarını pek iyi bildiklerinden, dinsel nedenlerden çok siyasal nedenlerle, oylarını Washington'un favorisi olan Atenagoras için kullanmışlardır. (1948, Marshall yardımı yılıdır. Ünlü Missouri zırlısı İstanbul'a gelmiş ve bilinen çevrelerce büyük gösterilerle karşılanmıştır. «Missouri» adlı sigaralar imal edildiği ve Celâl İnce adlı şarkıcının, «Oh Amerika, oh Amerika! Sen herşeye kaadirsin!» diye şarkılar dökürdüğü hatırladadır. Amerika'nın isteğiyle, 24 saat içinde, U.S.A. uyruklüğundan T.C. uyrukluğuna geçen ve kalbinde Amerikan, kafasında Yunan ve nüfus kâğıdında Türk uyrukluğuyla yola çıkan Atenagoras, Amerika'dan, Türkiye'ye doğru, Başkan Truman tarafından uğurlanırken, o günkü New York Times gazetesinde şu satırlar yer almaktaydı: «Atenagoras'ın üzülmesine lüzum yok. Çünkü Amerikan vatandaşlığını kalbinde taşıyabilir.» — New York Times, 17 Aralık 1948, sayfa: 1— İstanbul Fener Kilisesinde yapılan Atenagoras'ın yemin töreninde ise, Amerika'nın Akdeniz ve Atlantik Filosu Komutanı ile İngiltere ve ABD büyükelçileri hazır bulunmuşlardır.)

Kıbrıs bunalımı çıkıncaya kadar da, «yalnızca dinsel işlerle uğraşmak» kaydıyla Türkiye'de bulunan Atenagoras, hem Türkiye ile Yunanistan, hem de bu iki devlet ile Birleşik Amerika arasındaki ilişkilerde önemli roller oynamış; yani kendisine bağlanan umutları boşa çıkarmamıştır! Özellikle Demokrat Parti döneminde Atenagoras, Türk politikasında bile önemli bir kişi olarak belirmişti.

Ancak, Türk Yunan ilişkilerinin Kıbrıs bunalımında birlikte bozulmasından sonra, Atenagoras'ın durumu da güçleşmiştir. Türk komününde, Makarios'a söz geçiremeyen Fener Patrikliğine karşı gelişen duygular hattâ tenkile Atenagoras'ı ortaltıkta çekilip patrikliğin içine kapanmaya başlamıştı. Bu kapanış bir bakıma Fener'in ortodoks dinivasındaki ortatesini de azaltmaya başlamıştı. Çalışmaları za-

ten son derece sınırlı olan ve büyük ölçüde Moskova Patrikliğine dönük olan sosyalist devletler patriklerinin dışında kalanlar, Fener'in giderek etkisizleştiğini görerek, gözlerini daha çok Atina Patrikhanesine çevirmeye başlamışlardır.

O kadar ki, Atenagoras'ın son yıllarda Papa 6'ncı Paul'le biri Kudüs, ikincisi İstanbul, üçüncüsü ise Roma'da olmak üzere yaptığı üç buluşma bile, bu durumu değiştirmemiştir.

En kuvvetli aday

Atenagoras'ın ilerlemiş yaşı —öldüğü zaman 86 yaşındaydı— ve gün geçtikçe bozulan sağlık durumu, ortaya eninde sonunda yeni bir Patrik seçimi sorununun çıkacağını çoktandır gösteriyordu. Ortalıkta belirtilere bakılırsa, Atenagoras öldüğü gün de, en kuvvetli aday, Kadıköy metropolidi Meliton olacaktı.

İşte bu olasılık, Türk Hükümetini kuşkulandıran bir olasılıktı. Çünkü Meliton, Türklerle iyi ilişkiler kurmağa özel dikkat gösteren bir din adamı olmakla birlikte, uluslararası alanda büyük bir şöhret sahibiydi ve Fener Patrikliğini Atenagoras'ın son yıllarında düştüğü unutulmuşluktan kurtarıp yeniden dünya ortodokslarının merkezi durumuna getirebilirdi. Bu, yalnız Türkiye'nin değil, Atina'nın da hoşuna gitmiyordu. Gerçekten Yunanistan, özellikle albayların işbaşına gelmesinden sonra, hem Türkiye ile iyi geçinmeğe bakıyordu; hem de, dinsel otoritenin İstanbul Patrikliğinden Atina'ya geçmesini kendi bakımından yararlı görüyordu.

İşte, İstanbul Valisinin 1970 ilkbaharında Fener Patrikliğine verdiği bir notayı bu açıdan değerlendirmek gerekir. Bu notada, yapılacak seçimden önce adayların bir listesinin Türk makamlarına verilmesi ve bu makamlara, beğenmedikleri adayı listeden çıkartma hakkının tanınması istenmektedir.

Ortak Pazar

“Pazar” için pazarlık

Şu anda, Türkiye - Ortak Pazar ilişkilerinde bir gerginliğin içine girilmiş bulunmaktadır. Katma Protokolün uygulanmasında Türkiye, daha bir «esneklik» ve ek ödümler istemekte; Ortak Pazar yetkili kuruluşları ise buna «ıh» demekteldirler. Brüksel'de de pazarlık üstüne pazarlık yapılmaktadır.

Türkiye'nin derdi şudur: «Ortak Pazar artık on'lu bir yapıya kavuştu, genişledi. Bu yüzden, makina, kimya ve metal sanayilerini korumak için on yıl süre ile ek ödümlere ihtiyacım var. Gerektiğinde, ithalatta miktar kısıtlamalarına gidebilmeliyim. Aksi takdirde sizlerle rekabet edemem, halim nice olur?»

Ortak Pazar ise, derde deva aramak şöyle dursun, «daha önce aklımız nerdeydi?» dercesine, Türkiye'nin bu isteklerini «hayret»le karşıladığını belirtmektedir.

Türkiye'nin istekleri, Topluluk'un dayandığı temel ilkelere aykırı düşmektedir. Türkiye, bu isteklerle, «pazarını kapatıp, ekonomisini dış rekabetten kurtarmak amacını» gütmektedir. Tek taraflı nitelik taşıyan bu türden isteklerin, Ortak Pazar tarafından kabul edilmesi mümkün değildir. Eğer Türkiye, bu isteklerinde ısrar ederse, Ortak Pazar üvelüğünü gerçekten isteyip istemediği konusunda tereddütler ortaya çıkacaktır.

Uyuşmazlığın nedenleri

●● Ortak Pazar, İsrail, İspanya ve bazı Kuzey Afrika ülkeleriyle anlaşmalar yaparak, onlara daha geniş ödümler tanımaktadır. Bu ülkelerin ihracatı da, büyük ölçüde, Türkiye'ninki gibi geleneksel tarım ürünlerini kapsamaktadır. Ortak Pazar dışında kalan bu ülkelere kendisin-

den daha geniş ödümler tanınması na Türkiye karşı çıkmakta ve «herkese şapır şupur da, bana gelince niçin yârabbi şükür?» diye sormaktadır. Ortak Pazar ise, bu «yârabbi şükür»ü şöyle açıklamaktadır: «Arkadaş, sen bizimle bir anlaşma yaptın. Buna göre, ileride Topluluğa tam üye olacaksın. Bu nedenle, senin statün bu ülkelerden farklı. Senin, bu anlaşmadan doğan bir takım yükümlülüklerin var. Bunları yerine getirme durumundasın. Bu yüzden, o yararlanacak, ama sen, onun kadar yararlanamayacaksın.»

Nitekim, Ortak Pazar'ın hali hazırdaki tek ve kesin karar organı Bakanlar Konseyinin Başkanı Thorn, bu konuşa şöyle demiştir:

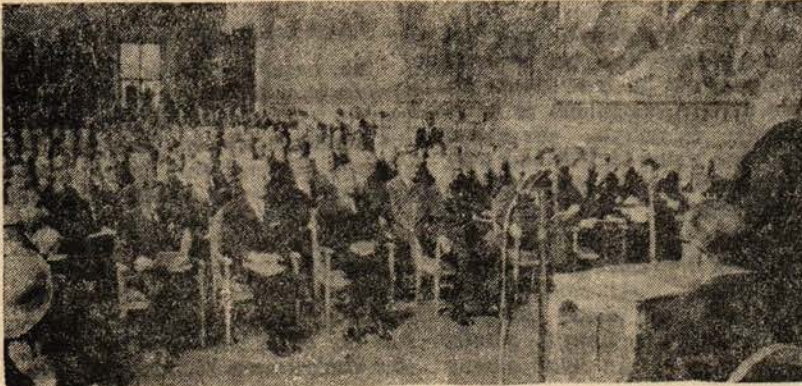
«Türkiye'nin bu anlaşması olmasaydı ve bize sadece dost bir Akdeniz ülkesi olarak gelip, 'Benim şu üründe zorluğum var. Size kapılarımı kapatacağım. Üstelik bu ürünü alma garantisini de bana verin' deseydi, siyasi değerlendirmesini yapıp hemen verirdik. Aynı şeyi İsrail, İspanya ile yapıyoruz. Ancak bir ülke, 'Ben sana bu süre sonunda tam üye olacağım' deyip, bu talebi yaparsa kabul edemeyiz. Sadece normal bir ticari ilişkimiz olan veya İspanya'ya verilenler ile, ortağımız durumundaki size verilenler arasında tabii ki fark olacak. Zira sizin statünüz ve karşılıklı zorunluluklarımız ve hedefleriniz de farklıdır.»

Türkiye'nin istekleri

Türkiye, kurulmakta olan siyasi birliğin de dışında kalmak istememektedir. Gelecekte Ortak Pazar'ın en tepedeki karar organı olacak «Siyasal Sekreteryaya» katılmak arzusundadır. Bu nedenle, şöyle demektedir:

«Biliyorum, Ortak Pazar'a henüz tam üye değilim. Bu, 22 yıl sonra gerçekleşecek. Ancak, bırakın da, Siyasal Sekreteryaya ve bunun kuruluşu ile ilgili toplantılara, en azından, gözlemci veya dinleyici olarak katılabileyim. Varlığım bir ölçüde orada temsil edilebilsin. Ulusal itibarım söz konusu. Ayrıca, Orta Doğu'da kilit mevkiye bulunmam da bunu gerektirmiyor mu?»

Ne var ki, Türkiye'nin bu isteklerini, Ortak Pazar Komisyon Genel Sekreteri Emile Noel, «sempatik fakat erken» diye nitelmiştir. Bakanlar Konseyi Başkanı Thorn ise, «bu konuda fazla hayale kapılmayın» tavsiyesinde bulunmuştur. Hele, önümüzdeki ekim ayında Paris'te toplanması beklenen Ortak Pazar Zirve Konferansına Türkiye'nin katılması sözkonusu dahi olamayacaktır. Çünkü Konferansa yalnız-

ORTAK PAZAR'IN ONUNCU YIL TÖRENİ: Hep pazarlık...

ca, tam üye statüsüne sahip 10 ülkenin katılacağı «kesimlikle» karara bağlanmıştır. Türkiye'nin Zirvede yer alması olanaksızdır.

Şimdi ne olacak?

Zirve Konferansına ve kurulacak olan Siyasal Sekreteryaya Türkiye'nin katılması bir yana bırakıl-sın, buralarda bir «gözlemci veya dinleyici» bulundurması dahi kendisine çok görülmektedir. Türkiye'ye ancak, ilgili konularda «bilgi» verebilecektir. Üzerinde karar kılınan «formül» budur. Ortak Pazar'ın gelişmiş kapitalist ülkeleri, böyle buyurmaktadırlar.

Şimdi, yukarıda sıralanan noktalarda Türkiye ve Ortak Pazar arasında şiddetli bir tartışma ve pazarlık sürdürülmektedir. Bütün bunlar, «Türkün aklı başma sonradan gelir» sözünü haklı çıkartan bir nitelik taşımaktadır.

Katma Protokol, 1970 Kasım ayında imzalandı. Anlaşmanın ticari hükümleri, Birinci Erim Hükümeti zamanında imzalanan geçici bir anlaşma ile 1 Eylül 1971'de yürürlüğe girdi ve gümrük duvarının karşılıklı olarak kademeli bir biçimde indirilmesine başlandı.

O tarihlerde başlıca iki çevreden muhalefet sesi yükseldi. Bazı sol çevreler, Ortak Pazar'a zaten başından karşı idiler. «Türkiye, ileri kapitalist ülkelerin geri bir kapitalist uzantısı olacak. Ortak Pazar'a katılmak 'yeni-liberal kapitalist sistemi kabul ediyorum' anlamına geliyor. Bu da 'büyük balık küçük balığı yutar' kanununa uymak ve gerçek bir kalkınmadan vazgeçmektedir» diyorlardı.

İçinde CHP'nin de bulunduğu bir diğer çevre ise, Katma Protokolün imzalanmasıyla birlikte, geçiş dönemine balıklama atılmasına karşı çıkıyordu. «Aman, bu koşullar altında Geçiş Dönemine girme yelim. Biraz daha bekleyelim. Sana yimiz daha bir palazlanın, güçlen-sin, Geçiş Dönemine sonra gireriz. Aksî halde halimiz nice olur. Ortak Pazar ülkeleriyle rekabet edemeye duruma düşeriz» diyerek, kuşkulam dile getiriyorlardı.

Ne var ki, sonunda bu görüşleri itibar görmedi ve tercih, «Geçiş Dönemine girilmesi» yolunda kullanıldı.

Kullanıldı ama, bu kez de, geçtiğimiz nisan ayı içinde, Ortak Pazar yetkililerine «bu ne pehiz, bu ne lâhana turşusu?» dedirtecek türden bir memorandum sunuldu ve yukarıda değinilen yeni isteklerle ortaya çıktı.

Ortak Pazar pazarlığıyla ilgili kördüğümün nasıl çözüleceği, önümüzdeki günlerde anlaşılacaktır.

Kapaktaki konu

Bir göl ki...

Basın-Göl'de "garden parti"

Önceki hafta cumartesi günü, Haymana yolunda gidip gelen, çoğunluğunu minibüs, kamyon ve traktörün teşkil ettiği taşıt araçlarının şoförleri, yanlarından vızır vızır geçen kırmızı plâkahlı siyah makam otomobillerinin, yolun 10'uncu kilometresinde toprak bir yoldan sola saptığını görünce şaşır-dılar. Çünkü bu toprak yolun Basın Göl'e gittiğini bilenler ancak, çevre sakinleri ile, araba sahibi başkentli gazetecilerden bazıları idi.

Ankara Gazeteciler Cemiyeti, Gölbaş'ında, «Basın Göl» adını verdiği bina ve plajı bundan dört yıl önce satın almıştı. Gölün kıyısındaki arazi, daha önce, o civarda tesisleri bulunan Amerikalılar tarafından kiralanmıştı. Amerikalılar, buraya bir bina yaptırmışlar, kamyonlarla kum taşıyarak, gölün kıyısını bir plaj haline sokmuşlar, çalılıkları tesisler, Türkiye'ye devredilince, binayı ve plajı terkedip gitmişlerdi. Ankara Gazeteciler Cemiyeti de kısa bir süre sonra, o araziyi, üstündeki bina ve göl kıyısındaki kumlarıyla birlikte satın almış, kapısına da «Uluslararası Basın - Göl Sağlık dinlenme merkezi» yazılı bir levha koyarak, göl kıyısındaki bu kumsalı, dünya gazetecilerinin hizmetine arz etmişti. Ankara basın mensupları, eriştikleri «yüksek yaşama düzeyi»nin bir kısmını diğer ülkelerdeki meslektaşlarıyla bölüşerek, böylece, egoist olmadıklarını ortaya koymuş buluyorlardı!

Ama göl, kıyısındaki kumlara rağmen, yüzme için pek elverişli bulunamayınca, bu defa kıyıda bir yüzme havuzu yaptırılmış ve havuzun açılışı dolayısıyla, «Başbakan Sayın Ferit Melen ve Hükümet üyeleri onuruna» bir de «garden parti» düzenlenmişti.

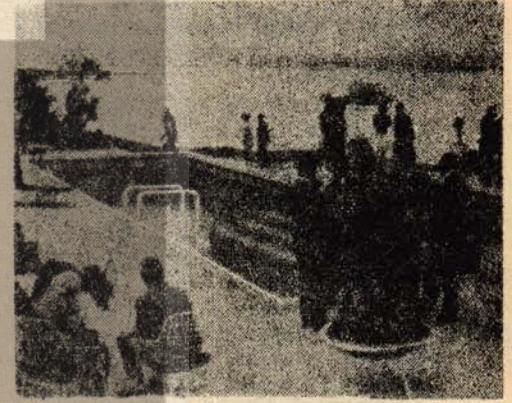
«Garden parti» de Başbakan Melen, kısa bir konuşmadan sonra (Melen, basınla ilişkilerinde hep kısa konuşur), minî etekli, genç ve güzel mankenlerin uzattığı gümüş ibriktaki suyu havuza döktü. Havuz

açılmış. garden parti de Belediye bandosunun konseriyle başlamıştı.

Böylece, Türk ve Dünya basını için yeni bir tesis hizmete girmiş oluyordu.

İyi ilişkiler

Başbakan Melen, göreve başladıktan sonra, Ankara gazetecilerle iyi ilişkiler kurmuş; Cemiyetin Atatürk Bulvarı üzerindeki merkezini ziyaret ederek, üyelerle tanışmış; Basının sorunları hakkında bilgi almıştı. O gün havanın pek sıcak olmasından mı, yoksa zamanın darlığından mıdır bilinmez, 20 dakikalık ziyaret, daha çok karşılıklı bakışma ve susuşma ile geçmişti ama, Cemiyet yetkilileri bu arada bir fırsatını bulup, üyelerinin bir sorununu Başbakan'a iletmışlerdi: Kaş ya-

BASIN GÖL YÜZME HAVUZU
Gümüş ibriklerle doluyor...

rumadasında satın alınan yazlık arsalarla ulaşabilmek için yol derdi.

Melen, Basının bu önemli sorununun çözümü için Başbakanlık Basın Müşaviri Cenap Çetinel'i görevlendirmiş; Çetinel de, yarımdayı keşfetmek için, Antalya'dan sağlanan bir hücumbotuyla vorucu bir tur yapmıştı. Başbakanlık Basın Müşavirinin tesbitlerine göre, «gazeteciler yarımadasının manzarası güzeldi ama, yol, su, elektrik gibi hayli derdi vardı.»

Asıl basın gölü

Eh, basın mensupları Kaş kıyılarında şimdilik denize girmek zevkinden vaksun kalsalar bile, Cemiyet kendileri için bir kolaylık düşünmüş, Gölbaş'ındaki Basın - Göl tesislerine bir de yüzme havuzu yaptırmıştı. Böylece gazeteciler, Gölbaş'ının bataklığında «yüzüyoruz» diye çabalamaktan kurtulacaklardı. Ashında, Türk basınının çalışanlar takımı, son yıllarda öylesine bir gölde çabalamaktaydı ki, nice cankurtaran simitleri bir arz-

Basın affı için harekete geçen Türkiye Gazeteciler Sendikası yetkilileri bir de basın toplantısı düzenleyerek, görüşlerini açıklamışlardır. Sendika Genel Başkanı Sadullah Usumi tarafından yapılan bu açıklamada, "gazetecilerin çok sayıda hükümlülüğe maruz kalmaları ve cezaevlerinde bulunmaları, suç ve suçluluk konusundan ziyade basın özgürlüğünü ilgilendirmektedir" denilmektedir. Sadullah Usumi'nin açıklaması şöyledir:

Basın affı ve basın özgürlüğü...

«Basın affı», tüm Türk basınının bir sorunudur. Zira şu anda cezaevlerinde yatan arkadaşlarımızın dışında, uzun yıllar yatmak üzere cezaevlerine girmek durumunda olan arkadaşlarımız vardır. Yürümekte olan davaların sayısı ise tesbit edilemeyecek kadar çoktur. Ayrıca, gazetelerin çok sayıda hükümlülüğe mâruz kalmaları ve cezaevlerinde bulunmaları, suç ve suçluluk konusundan ziyade, basın özgürlüğünü ilgilendirmektedir.

Dış basında, Türkiye'de basın özgürlüğünün olup olmadığı hususunun tartışıldığı şu günlerde tüm basın suçlarının affının gerektiğine inanıyoruz. Fikirlerden ötürü bir ayırım yapılmasına karşıyız. Esasen parlamenter bir rejimde bunun aksini düşünmek mümkün değildir. Ömür boyu sürecek hapis cezalarına mahkûm olan gazetecilerin sayısının olağandışı ve basın özgürlüğünü zedeleyici fazlalığı, bu arkadaşlarımızın kasten suç işlemelerinden değil, suçların kanunlarda belirlenmemesi, zaman ve kişilerin diğer yargılarına bağlı olmaları gibi kusur dışı sebeplerden doğmaktadır. Amacımız, sadece cezaevlerinde bulunan veya girmek için sırada bekleyen gazetecileri kurtarmak değil, bundan sonra da fikrinden dolayı gazeteci arkadaşlarımızın cezaevlerine girmelerini önleyecek tedbirlerin alınmasını sağlamaktır. Fikir yüzünden işlenmiş suçlarda, kişi özgürlüğünü kısıtlayıcı cezalar yerine, para cezaları getirilmesini istiyoruz. Hemen bütün demokratik ülkelerde de tatbikat böyledir. Hapis yerine para cezası getirildiği takdirde, bu arkadaşlarımızı, içinde

suç bulunan yazıları gazetelerine koydurmağa zorlayan bazı işverenleri daha dikkatli davranmağa sevkedecektir.

İsteklerimiz arasında, ayrıca, bir suçtan iki kişinin cezalandırılmasının önlenmesi hususu da vardır. Halen yapılmakta olan uygulamaya göre, bir yazıdan hem yazar, hem de yazı işleri müdürü ceza görmektedir. Anayasamıza ve cezanın şahsiliği prensibine aykırı düşen bu durumun derhal düzeltilerek, yazı işleri müdürlerinin sorumluluklarının sınırlandırılması kanaatini taşımaktayız.

Türkiye Gazeteciler Sendikası'nın yetkili kurulları, her türlü siyasi yatırım ve politik menfaatlardan uzak, sadece demokratik amaca yönelmiş bir basın affının faydasına inanmaktadır. Her siyasi partinin kendi eğilimi içinde kesin bir basın affına yönelmesi hem ortak noktayı bulmakta zorluk çıkaracak, hem de basın affının demokratik amacını yaralayacak, siyasi amaç ve menfaat kaygısını ön plâna çıkaracaktır.

Her tür basın suçunun affı, tüm komuoyunda ülkemize yöneltilen suçlamaları etkisiz bırakacağı gibi, millet hayatında özlediğimiz barış anlayışı içinde kardeşlik havasına dönüşünde ilk adımı olabilecektir.

Türkiye Gazeteciler Sendikası olarak, Hükümeti, Meclis gruplarını ve Siyasi partileri, nitelik ve niceliğine bakılmadan, her tür basın suçunun affı konusunda beraberliğe davet ediyoruz. Bu konuda beraberlik içinde olmalarının da parlamenter düzenin yararına olduğunu inanıyoruz.

ya getirilse, fayda etmezdi. Ankara, İstanbul ve İzmir'deki işsiz gazeteci sayısı 100'ün üstündeydi. Ankara'da şoförlük yapan gazeteci, İstanbul'da meyhane açan gazeteci, Almanya'ya «vasıfsız işçi» olarak giden gazeteci hep son yılların gelişmeleri cümlesindedir.

Ankara, İstanbul ve İzmir Toplu basın ve ağır ceza mahkemelerinde, 100'den fazla dosyanın sanığı olan gazeteciler, haftanın belli günlerinde Adliye koridorlarını arşınıyorlardı.

Bir Ahmet Tümel, Kızılcahamam cezaevinde sessiz sedasız onuncu ayını doldurmaktaydı. Bir Turhan Dilligil, Ankara cezaevinde, kaleminin kefareti ödüyordu. Şu günlerde cezaevine girmek üzere olan Çetin Altan'ın arkasında sayısı belirsiz basın davası vardı. Bir Hasan Cemal, hakkındaki davaların sayısını şaşırmişti.

Bu durum, yasalardaki eksiklik ve boşluktan doğuyordu. Geçtiğimiz hafta, Basın Affı için harekete geçen Türkiye Gazeteciler Sendikası da bu durumu öne sürüyor, basın affının yanısıra, basınla ilgili yasalarda değişiklik yapılmasını

öncüyordu.

Bu, işin yasalarla ilgili yönüydü.

Ama bir de yasalar dışında, özel bir takım yasaların uygulanması sonucu, kalemleri ellerinden alınan yazarlar, çizerler vardı.

Bu özel yasaların ne olduğunu görmek için biraz geriye, geçen yılın 1 Ağustos gününe dönmek gerekecektir.

Aba altından sopa...

1 Ağustos günlü gazetelerin hemen hepsinde, yukardan aşağıya doğru beş sütunu kaplayan bir ilân yayımlanıyordu. İlânın üstünde iri harflerle «Amaç ve görüşlerimiz» başlığı alt kısmında ise bazı ünlü sanayici ve işadamlarının isimleri yer almaktaydı. Bu ünlü ve güçlü kişiler, «Türkiye'nin demokratik ve plânlı yoldan kalkınmasına ve Batı uygarlık seviyesine çıkarılmasına hizmet etmek amacı ile Türk Sanayicileri ve İş Adamları Derneği adı altında bir birlik kurduk» diyorlar, «amaç ve görüşlerini» dokuz maddede kamuoyuna açıklıyorlardı.

«Türk Sanayicileri ve İş Adamları Derneği»nin amaçları arasında

«basını kontrol altında tutmak» da yer alıyor ve bu amaç, mâsum bir görünüş altında şöylece açıklanıyordu:

«Basın özgürlüğüne ve yapıcı tenkitlere inancımız ve saygımız tamdır. Ancak; insan şeref ve haysiyetine tecavüz eden, haberleri maksatlı olarak değiştiren, yasalara karşı gelmeyi teşvik eden ve kendi «Basın Ahlak Yasası»na uymayan bir anlayış ve tutumun yanında olmayacağız.»

Bu satırların arkasında gizlenen anlam şuydu: «reklam ve ilân kaynakları bizim elimizde. Biz işimize gelen gazetelere reklam verir, işimize gelmeyen haberleri ve yazıları yayınlayan gazetelere reklam vermeyiz...»

Yaşamak için mutlaka reklâma ihtiyaç duyan gazeteler için bu kararın taşıdığı anlam büyüktü. Sanayici ve işadamlarının hoşuna gitemeyecek cinsten haberler çöp sepetlerini boylayacak, özel teşebbüse karşı sayılabilecek hiçbir yazı, gazete sütunlarında yer bulamayacaktı.

Gazeteciliği, «gerçekleri halka

TURHAN

Değerini bilenler çoğunlukta...

duyurmak» sayan çağımız anlayışı, Türkiye'de değişiyor, «gazetecilik, ancak bir takım kişilerin istediği şeyleri halka duyurmak» hâline geliyor.

Bu suretle, kamuoyunun oluşturulması olanağı belli bir çevrenin kontrolüne de girmektedir.

Uygulama başarılı oldu.

İlk iş olarak, kara listeler hazırlandı. Bu listeye giren yazar ve çizerlere gazetelerin kapıları kapanıyordu.

Bu çizerlerden biri de, Turhan Selçuk'tu.

Türkiye'nin yetiştirdiği ender kabiliyetlerden biri olan, ünü sınırlarımızı aşmış bulunan bu büyük karikatürist, bir anda okuyucunun önüne çıkmaktan men edildi. Çünkü, onun karikatürleri özel sektörün hoşuna gitmiyordu.

Akşam Gazetesini Türk - İş'ten devralmış bulunan Basın - İş Sendikası yöneticileri, bir yandan gazete de fıkra yazmakta olan Mehmed Kemal'i işten çıkarırlarken, öbür yandan da Turhan Selçuk'a karikatürlerini yayınlamayacaklarını söylediler. Akşam okurları, Turhan'ın karikatürleriyle birlikte o ünlü Abdülcanbaz'dan da yoksun kalıyorlardı.

Ünlü karikatürist, bir süre, karikatür çizemedi. Daha doğrusu, karikatürlerini yayınlayacak bir yayın organı bulamadı. TOPLUM'un çıkışıyla birlikte, bu dergide yer aldı ve haftada bir de olsa, yine okurlarının karşısına çıkmağa başladı.

Özel sektör beğenmediği için, Basın - İş Sendikası (bir işçi sendikasıdır!) yöneticilerinin de rek-

Çile bülbül

Her mesleğin kendine özgü bir kadeti, gelenekleri vardır.

Gazetecilik de gerek dünyada ve gerekse ülkemizde uzun geçmişi olan bir meslektir. Onun da kendine özgü, ama diğerlerinden hayli değişik bir kadeti, yıkılası bir takım kötü gelenekleri vardır. «Mümeyyiz vafı» ise, davul boyundan hiç inmezken, tokmakların hep başkalarının elinde bulunmasıdır.

Örneğin, kapitalist yoldan kalkınma modelini benimsemiş ülkelerde, bu arada ülkemizde, «patron»un izin verdiği kadar yazabilen, araştırabilen gazetecilerden hapse girmeyeni pek bulamazsınız. Ömrünü kesintisiz çalışarak, kesintisiz iş sahibi olarak tamamlamış gazeteci, parmakla gösterilecek kadar azdır. Komünist ülkelerde ise, genellikle «patron» devlet olduğundan, zaten, gazetecinin istediği gibi yazma, araştırma olanağı yoktur.

Bu satırları okuyanlar arasında, «bülbülün çektiği, dili belası» şeklinde düşünenler olacaktır. Yanlış bir yargıdır bu. Dedik ya, gazeteci hep «davul»u taşır; tokmak, başkasının elindedir.

Şimdi, bu söylediklerimizi somutlaştıralım:

Bilir misiniz ki, şu günlerde, basın sanayinin hızla geliştiği üç büyük kentimizde, Ankara, İstanbul ve İzmir'de 100'e yakın gazeteci işsizdir, açlıktadır. Daha uzun süre işsiz kalacakları ise kehanet değildir. Ofset baskı tekniğinin yaygınlaşması yüzünden ise, yüzlerce gazete teknisyeni, basımevlerinin önüne bırakılacakları günü beklemektedir.

Gerek 12 Mart'tan önce ve gerekse sonra, bütün hükümetlere bu sorun anlatılmış, çözüm yolları önerilmiş ve fakat, ilgililerin ilgisini konu üzerine çekmek mümkün olmamıştır. 12 Mart'tan sonra Cumhurbaşkanı Sunay'ın direktifleri ile, bir «Basın reformu» yapılması Hükümet programına alınmış olmasına rağmen,

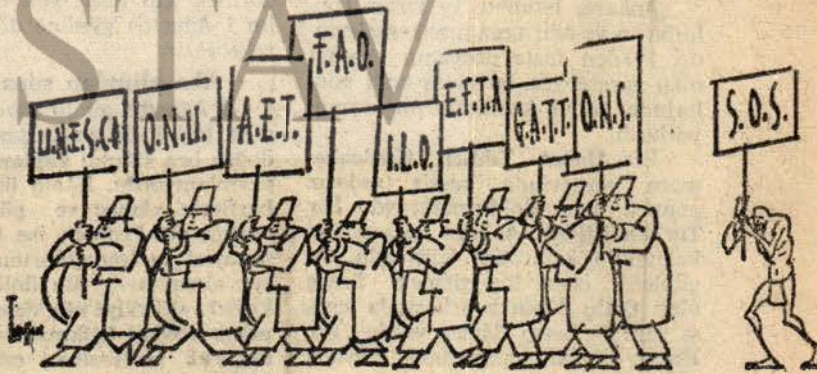
lâm almak uğruna gözlerini kırpmadan feda ettikleri Turhan Selçuk ise, İsviçre'nin yüksek tirajlı bir haftalık gazetesi olan Die Weltwache'den teflik alıp, Toplum'un yanısıra, bu gazeteğe de karikatür çizmeğe başladı. Böylece, dış ülkelerde, dergi kapaklarında ve ansiklopedilerde yer alma, röportaj konusu olma öncülüğünü elinde tutan

Turhan Selçuk, bir yabancı gazete de sürekli karikatür çizen ilk Türk karikatüristi olma sıfatını da kazandı.

Türk okurların yoksun bırakılmak istendiği Turhan Selçuk, İsviçreli okurların karşısına çıkıyordu!

İşte, Türk basınının içinde çirpindiği gölün manzarası budur!

AKTUALİTAT

Der stumme Teilnehmer

TURHAN'IN DIE WELTWACHE'DE ÇIKAN KARİKATÜRÜ

üm, çile ...

men, o zamanın Basın - Yayın hizmetlerini yürütmekle görevli Devlet Bakanı ve eski gazeteci Ali İhsan Göküş'ün yaptığı «Basın reformu», kâğıt fiyatlarını indirmek, teleks ve telefon ücretlerini indirmekten ibaret olmuştur!

Melen Hükümeti ise, Erim'in lütfedip —hiç değilse— kâğıt üzerine koyduğu «Basın reformu» konusunu Hükümet programına dahil almadı!

Bu anlatılanlar, basında çalışanların, gazetecilerin baş çilesi, değişmeyen kaderleridir. Bu şartlar altında birgün, eğer yüzlerce gazeteci, yani bu ülkenin en hareketli yüzlerce aydını, yurt dışına «vasıfsız işçi» olarak gitmek için ilgili makamlara başvurursa, kimse şaşmasın.

Gelelim bu çilekeş insanların bir başka önemli sorunlarına:

Bilir misiniz ki şu anda, özellikle yine üç büyük şehrimizde, yani İstanbul, Ankara ve İzmir'de, genellikle Toplu Basın Mahkemelerinde, gazeteciler için açılmış binlerce dava dosyası vardır ve gazeteciler hergün, kümeler halinde, yargı önüne çıkmaktadırlar. Giderek, halen muhtelif cezasavlerinde çile doldurmakta olan gazeteciler vardır. Bunların içerisinde gerçekten suçlu olanları savunmak kimsenin aklından geçmez. Ama, sırf başkalarının yazdığı yazılardan dolayı, yazı işleri müdürü olarak sorumlu tutulanlar vardır. Haber yazdığı için sorumlu tutulan muhabirler vardır. Bunlardan pek çoğu yargıç önüne girip çıkmakta, pek çoğu da sıralarının gelmesini beklemektedir.

Ve bilir misiniz ki, bunların içerisinde bir tek gazete veya dergi işvereniyoktur!

Simdi anlaşıldı mı, tokmağın kimin elinde olduğu?..

Ama bu arada, kimsenin aklına Basın Kanunu değiştirip de, davulu tokmak sahiplerine taşımak gelmemektedir!.

Uluslararası Gazeteciler kongresi

Türk basını bu bunalmış içinde bocalarken, Uluslararası Gazeteciler Federasyonu (FIJ) da Eylül ayı içinde İstanbul'da yapacağı kongrenin hazırlıklarını tamamlamaya uğraşıyordu. Ancak, kongrenin Türkiye'de yapılmasına karşı çıkmış olan Hollanda'nın kongreye katılmama karar vermesi, FIJ diye tanınan Uluslararası Gazeteciler Federasyonu yöneticilerini zor durumda bıraktı.

Federasyon yöneticileri, geçtiğimiz ay yayınladıkları bildiri, kongrenin İstanbul'da düzenlenmesi nedenlerini «Niçin İstanbul?» başlığı altında şu cümlelerle açıklıyorlardı:

«FIJ'in XI. Dünya kongresini İstanbul'da 11—16 Eylül 1972 tarihleri arasında toplanma kararını Federasyonumuz yürütme bürosu, rasgele almış değildir. Çünkü bazı üye örgütler bu konuda haklı olarak ciddi sakıncalar ileri sürmüşlerdir.

Bununla birlikte 1970'de Stockholm'da yaptıkları çağrıyla yenileyen Türk meslekdaşlarımızın ileri sürdükleri arasında toplanma kararını Feci görmüştür. Pratik nitelikteki tertibat bakımından Türk makamlarıyla hiçbir temas yapılmıyacaktır.

Federasyon yürütme bürosu yalnız Türkiye Gazeteciler Sendi-

kasınca değil, Türk - İş Konfederasyonu tarafından da çok belirli ve açık bir tarzda ifade edilmiş olan, kongrenin olduğu kadar sosyal programın da tam özgürlük ve bağımsızlığın teminat altına alınmasından özellikle duyulanmış ve etkilenmiştir.

Öte yandan bu iki kuruluş, Türk Hükümetinin güttüğü politikamın, gerçek demokrasi ilkeleriyle bağdaşmadığı her alanda, bu politikaya köklü bir muhalefet gösterecekleri konusunda azimlerini belirtmişlerdir.

Bu şartlar altında FIJ'in İstanbul'daki varlığı rejimine kendi durumunu haklı göstermek imkânını vermeyecektir.

FIJ Yürütme Bürosu, bir gazeteciler sendikasının karşılayabileceği en güç durumda bulunan bir üye örgütü ile desteklemekten Federasyonun kaçınılmayacağı mütalaa-sındadır. Gerçekten de mesleğin özgürlüğü, Türkiye'de bizzat varlığı bakımından tehdit altındadır. Politik havanın daha huzurlu olduğu başka bir ülkede toplanmak şüphesiz daha kolay olurdu. Fakat böyle yapsaydık, yürekli Türk meslekdaşlarımıza borçlu olduğumuz dayanışma ödevini yerine getirmemiş olurduk.»

Millet Meclisinde Geçtiğimiz haftanın başında se, FIJ'in, kongresini Türkiye'de

yapmaktan vazgeçtiği söylentileri yayıldı. Pazartesi günü, Millet Meclisinde gündem dışı bir konuşma yapan, CHP Ordu milletvekili Orhan Vural, bu konuda yayılan söylentilerin yarattığı endişeyi dile getirerek, şunları söyledi:

«Beynelmül Gazeteciler Federasyonu, kısa adıyla (FIJ)'in önümüzdeki sonbahar aylarında İstanbul'da yapacağı kongresini, 'Türkiyede basın hür değildir' gerekçesiyle yapmak istemediğini öğrenmiş bulunmaktayım.

Bugün ülkemizde olağanüstü koşulların bulunduğu, bizzat sorumlu Hükümetler ve Siyasi Parti Gruplarınınca birçok defalar tekrar edilmiştir.

Dünya kamuoyu da geçtiğimiz yıl içinde Türkiye'eki olaylara her zamankinden daha fazla dikkatle eğilmiştir. Ülkemizin demokratik düzene paydos diyerek, diktaya dönüşeceği yolunda Batı Basınında geniş yayımlar yapılmaktadır. Şüphesiz, bu yayımların gerçekle ilgisi yoktur.

Ancak, (FIJ)'in Türkiye'deki kongresini yapmaktan vazgeçmesi gerçekleşirse, Türkiye'de basın özgürlüğü olmadığı kanısı hür dünya kamuoyunda yaratılacak, düşman yabancı mihraklar ülkemizdeki basın cezalarını ve koğuşurmalarını ele alarak Türkiye aleyhinde yoğun bir propandaya girişeceklerdir.

Bunun için, her türlü siyasi yarımdan ve politik çıkar kaygısından uzak bir anlayış içinde, basın suçlarının affı konusu ele alınır ise, demokratik normal düzene geçişte bir mesafe katedilmiş olacağı kanısındayım.

Nitekim, basın suçlarının affı için Türkiye Gazeteciler Sendikası, anayasal bir görev, içbarışa doğru olumlu bir adım, dünya kamuoyunda itibarımıza katkı, hür basın anlayışında bir zorunluk, rejimin normale dönüşünde bir hizmet, ülkemize yönetilen dış propaganda ve eleştirileri ile etkisiz bırakacak bir tedbir düşünce ve görüşünde olduğunu beyan eden bir raporu sayın Başbakan Melen'e takdim etmiş ve kendileriyle bir süre görüşmüşlerdir.

(FIJ)'in İstanbul'da yapacağı kongreye çok az bir süre kaldığına göre, sayın Hükümetin, Basın Suçları Affı konusunda nasıl bir hazırlık içinde ve ne gibi tedbirler düşündüğünü öğrenmek istiyorum.»

TOPLUM'un bu sayısı baskıya geçtiği sıralarda Orhan Vural, bu isteğine cevap alamamış bulunuyordu.

Sessiz bir 9 Temmuz . . .

Anayamızın halkoyuna sunulmasının yıldönümü olan 9 Temmuz sessizce geçti.

27 Mayıs devriminden sonra, bir bilim kurulu tarafından hazırlanan Anayasa taslağı, 30 Mart 1961'de Temsilciler Meclisi Genel Kurulunda görüşülmeğe başlanmıştı. İki ay süren çalışmaların sonra, tasarı, 28 Mart 1961 günü, Kurucu Mecliste kabul edildi. Kurucu Meclis, aynı gün kabul ettiği bir başka kanunla da Anayasa'nın 9 Temmuz 1961 günü halkoyuna sunulmasını kararlaştırdı.

9 Temmuz 1961 sabahı başlayan oy verme işleminde, "evet" oyu için beyaz, "hayır" oyu için de kırmızı oy pusulaları kullanıldı. Sabah 5'ten akşamın

19'una kadar süren oy verme işleminin sonuçları 19 Temmuz 1961 günü, Yüksek Seçim Kurulu tarafından resmen açıklandı.

Türkiye'de oy kullanma hakkına sahip 12 milyon 135 bin 9 kişiden, 10 milyon 322 bin 169'u oy kullanmış, bunlardan 6 milyon 348 bin 191 seçmen Anayasaya "evet" demişti.

Anayasa'nın halkoyuna sunulmasından önce yapılan konuşmalarda, siyasal partilerin liderleri, Anayasa'yı mükemmel ve eksiksiz bulduklarını belirtmişlerdi.

157 esas ve 11 geçici maddeden ibaret bulunan 1961 Anayasası "başlangıç" bölümünde şöyle denilmektedir:

"Tarihi boyunca bağımsız yaşamış, hak ve hürriyetleri için savaşmış olan;

Anayasa ve hukuk dışı tutum ve davranışlarıyla meşruluğunu kaybetmiş bir iktidara karşı direnme hakkını kullanarak 27 Mayıs 1960 Devrimini yapan Türk Milleti;

Bütün fertlerini, kaderde, kavanda ve tasada ortak, bölünmez bir bütün halinde, milli şuur ve ülküler etrafında toplayan ve milletimizdi dünya milletleri ailesinin eşit

haklara sahip, şerefli bir üyesi olarak milli birlik ruhu içinde daima yüceltmeyi amaç bilen Türk milliyetçiliğinden hız ve ilham alarak ve:

'Yurtta sulh, cihanda sulh' ilkesinin, Milli Mücadele ruhunun, millet egemenliğinin, Atatürk Devrimlerine bağlılığın tam şuuruna sahip olarak;

İnsan hak ve hürriyetlerini, milli dayanışmayı, sosyal adaleti, fer-

din ve toplumun huzur ve refahını gerçekleştirmeyi ve teminat altına almayı mümkün kılacak demokratik hukuk devletini bütün hukuki ve sosyal temelleriyle kurmak için;

Türkiye Cumhuriyeti Kurucu Meclisi tarafından hazırlanan bu Anayasayı kabul ve ilân ve onu, asıl teminatın vatandaşların gönüllerinde ve iradelerinde yer aldığı inancı ile hürriyete, adalete ve fazilete aşık evlâtlarının uyak bekçiliğine emanet eder."

Konumuz : Anayasa

Anayasa'da yapılan değişikliklerin metni, bu sayıda yayınladığımız bölümle son buluyor.

Dört haftadan beri vermekte olduğumuz Anayasa değişikliği metinleri, maddelerin eski ve yeni şeklini karşılaştırmak olanağı yaratmak üzere, birerada yayımlanmıştır.

Bilindiği üzere, Anayasamızın bazı maddeleri yeniden değiştirilmek istenmektedir. Belirtildiğine göre, değişikliğin, özellikle Danıştay ve Üniversite ile ilgili maddelerde yapılması ve Güvenlik Mahkemeleri teşkilini sağlayacak hükümler getirilmesi Hükümet tarafından önerilmektedir.

TOPLUM, Anayasa'nın bir daha değiştirilmesi halinde de, okuyucularına hizmet amacıyla, değişikliğe uğrayan maddeleri yayınlayacaktır.

DANIŞTAY :

Eski şekli:

Madde 140 — Danıştay Başkan ve üyeleriyle Başkanın sözcüsü, kanunda gösterilen niteliklere sahip kimseler arasından. Anayasa Mahkemesinin asıl ve yedek üyelerinden meydana gelen kurulca gizli oyla ve üçte iki çoğunlukla seçilir. İlk iki oylamada çoğunluk sağlanamazsa, salt çoğunlukla yetinilir.

Danıştay Başkan ve üyeleriyle Başkanın sözcüsünün seçimlerinde Bakanlar Kurulu ile Danıştay genel kurulunca ayrı ayrı boş ver sayısı kadar aday gösterilir

Danıştayın kuruluşu, işleyişi, yargılama usul-

Yeni şekli:

Madde 140 — Danıştay üyeleri, Bakanlık Kurulu ile Danıştay Genel Kurulunca ayrı ayrı boş ver sayısı kadar gösterilecek adaylar arasından Anayasa Mahkemesinin asıl ve yedek üyelerinin üye tam sayısının üçte iki çoğunluğu ile ve gizli oyla seçilir. İlk iki oylamada bu çoğunluk sağlanamazsa, salt çoğunlukla yetinilir.

Danıştay, Başkanı ve Başkan sözcüsünü, kendi üyeleri arasından, üye tam sayısının salt çoğunluğu ile ve gizli oyla seçer. Başkan, Daire Başkanları ve Başkanın sözcüsünün görev süreleri dört yıldır. Süresi bitenler yeniden seçilebilirler.

Danıştayın kuruluşu, işleyişi, yargılama ve da-

leri, mensuplarının nitelikleriyle atanmaları, hakları ve ödevleri, aylık ve ödenekleri, meslekte ilerlemeleri, haklarında disiplin kovuşturması yapılması ve disiplin cezası uygulanması, mahkemelerin bağımsız ve hâkimlik teminatı esaslarına göre kanunla düzenlenir.

İre başkanlarının seçimi usulürl, mensuplarının nitelikleriyle atanmaları, hakları ve ödevleri, aylık ve ödenekleri, meslekte ilerlemeleri, haklarında disiplin kovuşturması yapılması ve disiplin cezası uygulanması, mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına göre kanunla düzenlenir.

Askeri kişilerle ilgili idari eylem ve işlemlerin yargı denetimini Askeri Yüksek İdare Mahkemesince yapılır. Askeri Yüksek İdare Mahkemesinin kuruluşu, işlevişi, yargılama usulleri, başkan ve üyelerinin nitelikleri ile atanmaları, disiplin ve özlük işleri; hâkimlik teminatı ve askerlik hizmetlerini gerektiririne göre, kanunla düzenlenir.

ASKERİ YARGITAY

Eski şekli :

Madde 141 — Askeri Yargıtay üyeleriyle Başsavcısı, hâkimlik niteliğine sahip, kırk yaşını bitirmiş ve en az on yıl askeri hâkimlik veya askeri savcılık yapmış kişiler arasından, Askeri Yargıtay Genel Kurulunun üye tamsayısının salt çoğunluğu ile boş yerin üç misli olarak gösterdiği adaylar arasından Cumhurbaşkanınca seçilir.

Askeri Yargıtay, Başkanlarını kendi üyeleri arasından seçer.

Yeni şekli :

Madde 141 — Askeri Yargıtay üyeleri en az albay rütbesinde birinci sınıf askeri hâkimler arasından Askeri Yargıtay Genel Kurulunun üye tamsayısının salt çoğunluğu ile her boş yerin üç misli olarak gösterdiği adaylar arasından Cumhurbaşkanınca seçilir.

Askeri Yargıtay Başkanı, Başsavcısı, İkinci Başkan ve Daire Başkanları Askeri Yargıtay üyeleri arasından rütbe ve kıdem sırasına göre atanırlar.

YÜKSEK HAKİMLER KURULU

Eski şekli :

Madde 143 — Yüksek Hâkimler Kurulu, onsekiz asil ve beş yedek üyeden kuruludur. Bu üyelerden altısı Yargıtay Genel Kuruluna, altısı birinci sınıfa ayrılmış hâkimlerce ve kendi aralarından gizli oyla seçilir. Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosu, yüksek mahkemelerde hâkimlik etmiş veya bunlara üye olma şartlarını kazanmış kişiler arasından gizli oyla ve üye tamsayılarının salt çoğunluğu ile üçer üye seçerler. Bu usulle Yargıtay Genel Kurulunca iki, birinci sınıfa ayrılmış hâkimler ile Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosu tarafından birer yedek üye seçilir.

Yüksek Hâkimler Kurulu, üye tamsayısının salt çoğunluğu ile kendi içinden Başkanını seçer.

Yüksek Hâkimler Kurulu üyelerinin görev süresi dört yıldır. Her iki yılda yarısının seçimi yenilenir. Hâkimlik görevinde iken seçilmiş olan üyeler ardı ardına iki defa seçilemez.

Yüksek Hâkimler Kurulu üyeleri görevleri süresince başka bir iş ve görev alamazlar.

Adalet Bakanı, Yüksek Hâkimler Kurulu toplantılarına katılabilir, oylamaya katılamaz.

Yeni şekli :

Madde 143 — Yüksek Hâkimler Kurulu, onbir asil ve üç yedek üyeden kuruludur. Üyeler, Yargıtay Genel Kurulunca, kendi üyeleri arasından ve üye tamsayısının salt çoğunluğu ile gizli oyla seçilir.

Yüksek Hâkimler Kurulu üye tamsayısının salt çoğunluğu ile, kendi içinden başkanını ve bölüm başkanlarını seçer.

Yüksek Hâkimler Kurulu üyeleri, görevleri süresince başka bir iş ve görev alamazlar.

Adalet Bakanı gerekli görüldüğü hallerde Yüksek Hâkimler Kurulu toplantılarına başkanlık eder.

GÖREV VE YETKİLER

Eski şekli :

Madde 144 — Hakimlerin bütün özlük işleri hakkında karar verme yetkisi Yüksek Hakimler Kurulundur.

Bir hakimın, her ne sebeple olursa olsun, meslekten çıkarılması hakkındaki karar, Genel Kurulun salt çoğunluğuyla alınır.

Adalet Bakanı, gerekli gördüğü hallerde, bir hakim hakkında disiplin kovuşturması açılması için Yüksek Hâkimler Kuruluna başvurabilir.

Bir mahkemenin veya bir kadronun kaldırılması

Yeni şekli :

Madde 144 — Yüksek Hakimler Kurulu, Adliye mahkemeleri hakimlerinin özlük işleri hakkında kesin karar verir. Bu kararlar aleyhine başka mercilere başvurulamaz. Ancak disiplin ve meslekten çıkarma cezaları ile ilgili kararların bir defa daha incelenmesini, Adalet Bakanı veya hakkında karar verilen hakim isteyebilir.

Bir hakimın her ne sebeple olursa olsun, meslekten çıkarılması hakkındaki karar Yüksek Hakimler Kurulu Genel Kurulunun salt çoğunluğu ile alınır

veya bir mahkemenin yargı çevresinin değiştirilmesi, Yüksek Hâkimler Kurulunun uygun görmesine bağlıdır.

Hâkimlerin denetimi, belli konular için Yüksek Hâkimler Kurulunca görevlendirilecek üst derecedeki hâkimler eliyle yapılır.

Adalet Bakanı gerekli gördüğü hallerde, bir hakim hakkında disiplin kovuşturması açılmasını Yüksek Hâkimler Kurulundan isteyebilir.

Bir mahkemenin veya bir hakimin kadrosunun kaldırılması veya bir mahkemenin yargı çevresinin değiştirilmesi, Yüksek Hâkimler Kurulunun uygun görmesine bağlıdır.

Hâkimlerin denetimi ve haklarındaki soruşturma, Yüksek Hâkimler Kuruluna bağlı ve sürekli olarak görevli müfettiş hâkimler eliyle yapılır. Müfettiş hakimler, hakim ve Cumhuriyet savcıları ile bu mesleklerden sayılanlar arasından Yüksek Hâkimler Kurulunca atanır. Müfettiş hakimlerin nitelikleri ile atanma usulleri, hakları, ödenek ve yollukları, meslekte ilerlemeleri, haklarında disiplin kovuşturması yapılması ve disiplin cezası uygulaması, hakimlik teminatı esaslarına göre kanunla düzenlenir.

ANAYASA MAHKEMESİ

Eski şekli :

Madde 145 — Anayasa Mahkemesi kendi üyeleri arasından, gizli oyla ve üçte iki çoğunlukla, dört yıl için bir Başkan ve bir Başkanvekili seçer; yeniden seçilmek caizdir.

Yasama Meclisleri, bu seçimleri, Büyük Millet Meclisi üyeleri dışından, üye tamsayılarının üçte iki çoğunluğu ile ve gizli oyla yaparlar. İlk iki oylamada bu çoğunluk sağlanamazsa, salt çoğunlukla yetinilir.

Yasama Meclislerince seçilecek üyelerden birer kişinin, üniversitelerin hukuk, iktisat ve siyasal bilimler öğretim üyelerinin birlikte toplanarak açık üyeliklerin üç katı tutarında ve gizli oyla gösterecekleri adaylar arasından olması gereklidir.

Yeni şekli :

Madde 145 — Yasama Meclisleri, bu seçimleri, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri dışından, üye tamsayılarının salt çoğunluğu ile ve gizli oyla yaparlar. Yasama Meclislerince yapılacak seçimlerde, adaylığa başvurma ve seçim esas ve usulleri kanunla düzenlenir.

Anayasa Mahkemesi, kendi üyeleri arasından, gizli oyla ve salt çoğunlukla, dört yıl için bir Başkan ve bir Başkanvekili seçer; yeniden seçilmek caizdir.

GÖREV VE YETKİLERİ

Eski şekli :

Madde 147 — Anayasa Mahkemesi, kanunların ve Türkiye Büyük Millet Meclisi içtüzüklerinin Anayasaya uygunluğunu denetler.

Yeni şekli :

Madde 147 — Anayasa Mahkemesi, kanunların ve Türkiye Büyük Millet Meclisi içtüzüklerinin Anayasaya, Anayasa değişikliklerinin de Anayasada gösterilen şekil şartlarına uygunluğunu denetler.

İPTAL DAVASI

Eski şekli :

Madde 149 — Cumhurbaşkanı; son milletvekili genel seçimlerinde muteber oy sayısının en az yüzde onunu alan veya Türkiye Büyük Millet Meclisinde temsilcisi bulunan siyasi partiler veya bunların Meclis grupları; Yasama Meclislerinden birinin üye tamsayısının en az altıda biri tutarındaki üyeleri; kendi varlık ve görevlerini ilgilendiren alanlarda.....

Yeni şekli :

Madde 149 — Cumhurbaşkanı; Yasama Meclisindeki siyasi parti grupları ve Türkiye Büyük Millet Meclisinde grupu bulunan siyasi partiler ile son milletvekili genel seçimlerinde muteber oy sayısının en az yüzde onunu alan siyasi partiler; Yasama Meclislerinden birinin üye tamsayısının en az altıda biri tutarındaki üyeleri; kendi varlık ve görevlerini ilgilendiren alanlarda .....

ANAYASA MAHKEMESİNİN KARARLARI

Eski şekli :

Madde 152 — Anayasa Mahkemesinin kararları kesindir.

Yeni şekli :

Madde 152 — Anayasa mahkemesinin kararları kesindir. Kararlar, gerekçesi yazılmadan açıklanamaz. (Aynı maddenin ikinci fıkrasındaki «altı aylık» süre yeni maddede «bir yıl» olarak değiştirilmiştir.)

ABD

McGovern'in zaferi

Demokrat Parti Başkanlık Kurultayı, haftanın başındaki, çok elektrikli bir oturumunda, 271 Kaliforniya oyu'nun senatör George McGovern'a verilmesini oy çokluğuyla kabul etti. Öbür aday adaylarından Hubert Humphrey'in taraftarları, oylamanın yenilmesi için Başkanlık Divanına bir önerge verdiler. Oylama yeniden yapıldı, fakat sonuç değişmedi. Bunun üzerine Humphrey, Başkanlık adaylığından çekildi.

Bu sonuç, McGovern'ın Kurultaya egemen olduğunu Başkan adayı seçilmesi için önünde önemli bir engel kalmadığını göstermektedir.

Ancak, bir birlik havası sağlanmamış olan Demokrat Parti içinde, McGovern'ın adaylığından ötürü, tepkiler sürüp gitmektedir. Örneğin, işçi sendikaları, McGovern'ın adaylığını desteklemekten kaçınacaklarını bildirmişlerdir. Genç Demokrat seçmenler, McGovern ile birlikte olduklarını, sonuna kadar da kendisi destekliyeceklerini ilân etmişlerdir.

Bu yıl yapılacak olan Amerika Birleşik Devletleri Başkanlık seçimleri, Demokrat Parti'nin Başkan adayı Senatör George McGovern'ın nitelikleri

YAR YAYINLARI

- SONSUZ TOPRAKLAR
- «Kızgın Toprak»ın yazarı Joerge AMADO'nun dev romanı çıktı
- SONSUZ TOPRAKLAR
- Brezilya'da toprakları elinden alınan, topraklarından kovulan tarım emekçilerinin yasantısı
- SONSUZ TOPRAKLAR
- Toprak için yaşamak için mücadele eden emekçilerin yitirileri ve başarıları
- SONSUZ TOPRAKLAR
- Dünyanın en büyük 10 romanından biri
- Bütün dünya dillerine çevrilen kitap
- SONSUZ TOPRAKLAR
- Ezilen emekçilerin öyküsü
- SONSUZ TOPRAKLAR, 400 sayfa. 20.— TL
- Genel dağıtım: YAR YAYINLARI. P.K. 37 — İSTANBUL

(Toplum : 8)

ve adaylığını açıklamasından bu yana geçen 18 aylık süre içerisinde gelişen olaylar nedeniyle alışılmışın dışında önem taşımaktadır. Örneğin, haftanın başındaki Kurultaya bir hafta kala, toplantının yapılacağı 13500 kişilik salonun 150 kapısındaki kilitler değiştirilmiş, otel, üniformalı muhafızlarca âdeta işgal edilmiştir. Konvansiyon süresince güvenliği sağlamak üzere asker ve polislerden oluşan 7000 kişilik bir kuvvet hazırlanmıştır. Miami Beach Polis Müdürü'ne, gerektiğinde sokağa çıkma yasağı ve olağanüstü durum ilan etme yetkisi verilmiştir.

Kore

Bir dramın sonu

Geçtiğimiz hafta içinde, Güney ve Kuzey Kore hükümetleri tarafından aynı anda açıklanan bir ortak bildiri, bütün dünyada soğuk bir düş etkisi yarattı. Bildiride, aynı ulusun iki hükümeti, karşılıklı ilişkilerini iyileştirmeye karar verdiklerini ve tekrar birleşmek için gerekli tedbirleri saptayacak ortak bir komisyon kurduklarını açıklıyorlardı. Sözkonusu birleşme, ideolojik ayrılıkların üstünde ve aşamalı olarak gerçekleştirilecek bir konfederasyon biçiminde olacaktı. Bildiride ayrıca, bu birliğin, her türlü dış müdahalenin dışında, Korelilerin ulusal çabalarıyla kurulması öngörülmüyordu.

Kuzey Kore'nin komünist yönetimi ile Güney Kore'deki kapitalist yönetim arasındaki bu beklenmedik uzlaşma, bazı çevrelerde, süper devletlerin bir süredir yürüttükleri yakınlaşma politikasının bir uzantısı olarak yorumlanırken, diğer bazı çevreler, olayı, Birleşmiş Milletlerin yeni Genel Sekreteri Waldheim'in sessiz diplomasisine bağladılar.

Her iki etkenin rolü de kaçınılmaz olmakla birlikte, uzlaşmaya yol açan olaylar dizisi gerçekte

daha köklü bir geçmişe sahiptir. İlk girişim, 1970 haziranında, Kuzey Kore hükümetinden gelmişti. Bir yıl sonra Kuzey Kore, iki ülkenin aşamalı olarak birleşmesi için bir konfederasyon kurulmasına ilişkin önerisini tekrarladı. Güneyden henüz bir ses gelmiyordu. Geçen ağustos ayında, her iki ülkede yaşayan bölünmüş ailelerin birleştirilmesi için Kızılbaş örgütleri ortak çalışmalarla başladılar. Nihayet 27 Nisan 1972'de, iki ülke arasında gizli görüşmeler başladı.

Gizli görüşmelerin başlamasından 38 gün sonra açıklanan bildiri 38'inci enlemin ikiye bölüdüğü bir ülkede tarihin en ilginç deneylerinden birisine ortam hazırlamaktadır. Farklı siyasal inançlara, fakat aynı ulusal bağlara sahip iki Kore toplumu, bildirinün yansıttığı havayı sürdürebilirlerse, yüzyılımızın ikinci yarısına damgasını vuran «barış içinde birlikte yaşamaya» ilkesinin en somut örneğini verecekler ve hattâ, giderek, sistem farklılıklarının eridiği bir ortak çizgide birleşme olanağı bulabileceklerdir. Deneyin başarısı, en başta, Alman ve Vietnam ulusları için anlam taşıyacaktır. Fakat ulusal sorunların çözümünü uluslararası denklemlerde arayan bütün beyinler, Kore'deki 27 yıllık sürecin ulaştığı bu sonucu iyi değerlendirmek zorundadır.

Acılarla dolu bir geçmiş

Kore'nin dramı aslında çok eski tarihlere uzanmaktadır. Jeopolitik bakımdan ancak Polonya ve Çekoslovakya ile karşılaştırılabilecek talihsiz durumu yanında, zengin yeraltı kaynakları nedeniyle üç güçlü komşusu arasında sürekli çekişme konusu olan bu ülke, yüzyıllarca süren dolaylı ve dolaysız Çin egemenliğinden ve 35 yıllık kanlı bir Japon işgalinden sonra İkinci Dünya Savaşının bitiminde ABD ve Sovyetler Birliğinin işgaline uğra-

MEHMET
KEMAL

GÜNLÜK
FIKRALARIYLA

BARİŞ'TA

di. 12 ağustos 1948'de, kuzeydeki Sovyet işgal bölgesinde komünist bir halk cumhuriyeti kuruldu. Bu nu hemen üç gün sonra, güneydeki Amerikan işgal bölgesinde kurulan cumhuriyet izledi. 25 haziran 1950'de, Kuzey Kore birliklerinin Güneye saldırması üzerine, Sovyetler Birliğinin katıldığı Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi, örgütün tüm üyelerini Güney Kore'ye yardıma çağırdı. Kuzey Kore birliklerinin başkent Seul'ü ele geçirmelerinden bir gün sonra, büyük kısmı ABD askerlerinden oluşan BM (Birleşmiş Milletler) kuvvetleri Kore'ye çıktılar. Ekim ayı sonunda BM kuvvetleri, bütün Kore'yi ele geçirdiler. Çin'in 200 bin gönüllü ile savaşa katılmasından sonra iki taraf da kesin bir üstünlük sağlayamadı. Nihayet 27 haziran 1953'te, 38'inci enlem sınır olmak üzere, ateş-kes anlaşması imzalandı. 1954 ilkbaharı boyunca Cenevre'de yapılan görüşmelerde Kore'nin geleceği konusunda bir uzlaşmaya varılmadı. 1956 yılında imzalanan bir dostluk ve ticaret antlaşması, Güney Kore'yi ABD'ye bağlarken, Kuzey Kore de, 1961'de hem Sovyetler Birliği, hem de Kızıl Çin ile birer dostluk ve dayanışma antlaşması imzaladı.

Kuzey Kore'nin kuruluşundan beri devlet başkanı olan ve 1956'dan beri ülkenin mutlak hâkimi durumunu koruyan Kim II Sung, bu göreve Sovyetler tarafından getirilmişti. Fakat Sovyetlerin, bu seçimden dolayı, sonradan pişmanlık duymuş olmaları çok muhtemeldir. Zira Sung, hiç bir zaman bir kukla olmamış, Sovyetler Birliği ile Kızıl Çin arasında sürekli bir denge politikasıyla ulusal bağımsızlığın mümkün olan en üst düzeyde tutmağa çalışmıştır.

İki Kore dramı

Dış dünyaya kapalı, tecrit edilmiş bir ülke olarak Kuzey Kore'deki gelişmeler, 1968'deki Amerikan casus gemisi Pueblo olayı dışında, hemen hiç dikkati çekmedi. 1962 yılında yapılan seçimlere katılan bütün seçmenlerin, oylarını, tek parti olan Komünist Partisine verdikleri açıklanmıştı. Siyasal alanda yaratılmak istenen bu birlik görünüşüne rağmen ekonomik alanda önemli bir gelişme sağlanamadı. Mao'nun «ileriye doğru büyük sıçrama» diye adlandırılan ekonomik kalkınma hamlesini Kuzey Kore'de «uçan at» eylemi izlemişti. Fakat ulaşılan sonuçlar Çin'dekinden daha parlak olmadı. 14 milyonluk ülkede son 10 yıllık dönemde gerçekleştirilen ortalama yüzde 6'lık kalkınma hızı, Güneydekinin sadece yarısına ulaşabiliyordu.

Güney Kore'de ise 1960 yılında yapılan askerî darbeye iktidara gelen ve daha sonra yapılan seçimleri kazanarak devlet başkanı olan Chung Hee Park, ülkenin siyasal istikrara kavuşmasını sağladı, fakat dış politikada ABD'nin mutlak uyduluğunu terketmedi. Bu uyduluk politikası, 1965'de Güney Kore'yi, Vietnam'daki gibi bir başka kardeş kavgasının içine itti. Çok geniş bir gizli polis örgütünün sıkı denetimiyle işleyen, sendikalara yaşama hakkı tanımayan, basın özgürlüğü kısıtlı iki partili bir demokratik yönetim altında Güney Kore, örneğin, 1969 yılında yüzde 18'lik gelişme hızıyla dünyada birinci sırayı aldı. Fakat bu başarının temelinde, haftada 7.5 dolar (yaklaşık olarak 100 TL) karşılığında 65 saat çalışmak zorunda olan Koreli dokuma işçisinin sefaleti yatıyordu.

Asya'nın bu stratejik köşesindeki ilginç oluşumun bundan sonra ne yönde gelişeceğini şimdiden kestirebilmek kolay değildir. Ama herhalde, gelecek, Kore toplumu için geçmişteki kadar acı olmayacaktır.

BARZANI
Irak'ın derdi...

Irak

İç savaşa doğru mu?

Irak hükümetinin, Batılılara ait Irak Petrol Şirketi (IPC)'ni millileştirme kararı, dünya kamuoyunda geniş yankılar uyandırırken, ülkenin siyasal ve ekonomik geleceği üzerinde de çok önemli etkiler doğurabilecek bir boyuta ulaşmıştır. Ülkede mutlak siyasal güce sahip bulunan sosyalist Baas partisi yöneticileri, başlıca iki sorunu karşı karşıya bulunmaktadırlar. Rus-

**NIHAYET
YAKALADIM
VE
ZENGİN OLDUM**

SİZ DE

**SPORTOTO
OYNAYIN**

Jardan birincisi, yılda 1 milyar dolara yaklaşan ve ihracatın yüzde 90'ını oluşturan petrol gelirlerinin Batılı devletlerin boykot tehditleri karşısında nasıl sürdürüleceğidir. İkincisi ise, petrol bölgesinde yaşayan Kürt toplumunun artan hoşnutsuzluğunun giderek bir iç çatışmaya yol açması ihtimalidir.

Millileştirmeden bu yana geçen kısa sürede Irak hükümetinin, petrol savaşında bazı başarılar elde ettiği söylenebilir. Nitekim 35 yaşındaki Cumhurbaşkanı yardımcısı, Parti Başkanı ve ülkenin güçlü adamı Hüyesin Saddam Takriti, önceki hafta Paris'te, Fransa Devlet Başkanı Pompidou ile yaptığı gizli görüşmeden sonra Fransız Petrol Şirketi (CEP)'nin on yıl süreyle Irak petrol- lerinin yüzde 23'ünü almayı kabul ettiğini açıklamıştır. Bu şartları olayın

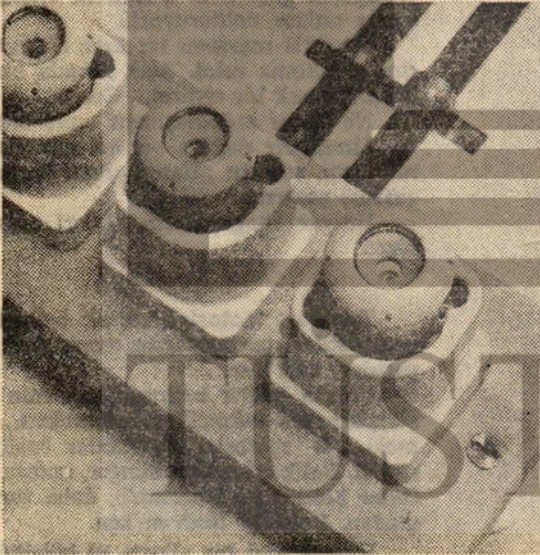
hemen ertesinde İtalyan Kamusal Enerji Kurumu (ENI) da Irak ile 20 milyon tonluk bir anlaşma imzalamıştır.

Her iki anlaşma da Batılı ülkelerin uluslararası petrol savaşındaki güçsüzlüklerinin somut birer belgesi olmakla birlikte, Irak hükümeti için kesin bir çözüm sağlayamamıştır. Örneğin, Fransa ile varılan prensip anlaşmasında ödeme koşulları ayrıntılı biçimde düzenlenmemiştir. Fransa'nın, alacağı petrolün büyük kısmını, millileştirilen Irak Petrol Şirketi'ndeki yatırımlarına karşılığı olarak sayması muhtemel gözük-mektedir. Öte yanda, Irak'ın Batılılara satmakta olduğu petrolün % 60'ı halâ müşteri beklemektedir. Ülkenin birinci düşmanı olan Irak Batılı devletlerin petrol tüketiminde oluşan açığı kapatmayı üzerine aldığı için, bu alanda fazla bir umut ışığı da sezilmemektedir. Ül-

kenin ödemeler dengesi kötüleşmekte, devlet memurları, öğrenciler ve hastalar dışında kimsenin yurt dışına çıkma sına izin verilmemekte, kaınma plân- larında sürekli yontmalar yapılmakta- dır.

Ekonomik alanda karşılaşılan güç- lükler, ağırlığını, en başta Kürt toplu- mu üzerinde duyurmaktadır. Başlıca Kürt yayın organları, ulusal kalkınma- daki duraklamanın bütün sıkıntısını kürtlerin çekeceğini yazmaktadırlar. Kürtler, önemli sayıda Türk azınlığın da yaşadığı Kerkük bölgesinde bağımsız bir devlet kurma arzularını son zaman larda tekrar yüksek sesle dile getirme- ğe başlamışlardır. İki yıl önce hükümet le varılan mütareke, Kürt toplumuna da hükümette temsil olanağını sağla- mıştı. Oysa o günden bu yana çok az şey değişmiştir. Kürt lideri Mustafa- Barzani'ye karşı girişilen ve 11 kişinin ölümüyle sonuçlanan suikast teşebbü- sünden beri karşı ipler son derece ger- gindir ve Irak her an bir patlamaya ge- be görünmektedir. Hükümetin, ülkede- ki her türlü muhalefeti ezmek için uy- guladığı insanlık dışı yöntemler ve Batı- lıların Kürt toplumu üzerinde yoğunla- şan kışkırtmaları, bu birikimi daha da hızlandırabilecek gibi gözükmektedir.

HER TEDBİR EMNİYET İÇİN...

...**PARANIZIN
İSTİKBALİNİZİN
EMNİYETİ İÇİN:**

Türkiye İş Bankası

CHEBAN-DELMAS KARISIYLA
Müstafi Başbakan...

Fransa

İki mektup

Başbakan Chaban-Delmas'ın birden bire istifası, Fransa'da günün ko- nusu olmakta devam ediyor. TOPLUM okurları, istifa olayını, aşağıdaki mek- tuplardan izleyebileceklerdir:

"Sayın Cumhurbaşkanı,
Hükümeti değiştirmek niyetiniz- den beni haberdar ettiniz.

O halde size, hükümetin istifasını sunmaktan şeref duyuyorum. Bana ve ar- kadaşlarıma, üç yıl boyunca, bütünüyle Fransa'nın hizmetinde ve Fransız- ların mutluluğuna kendimizi verebil-

(YENİ AJANS: 1988 • Toplum: 6)

memiz için gösterdiğiniz güvene müteşekkir kalacağım.

En derin saygılarımı kabulünü rica ederim Sayın Başkan.

J. Chaban-Delmas"

"Azizim Başbakanım,

Bugünkü mektubunuza cevap olarak, Anayasanın 8'inci maddesine uygun biçimde bana sunduğunuz istifanızı kabul ediyorum.

Son görüşmelerimizde, bana yeni bir hükümet teşkiline gidilme fikrini veren nedenleri size belirtmiştim.

Görevlerinizi bıraktığınız şu anda, görevlerinizi yerine getirdiğiniz üç yıl içindeki tutumunuzdan dolayı takdirlerimi ifade etmek isterim. Özellikle, benim tam desteğimle, fakat size özgü üslup ve yetenekle sosyal ve insani ilişkiler alanında aşulan önemli gelişmeyi kaydetmek isterim.

Eyleminizin değerini belirten bu mektubum, sizinle dostluğumuz da bir işaretidir.

En yürekte duyularımın kabulünü rica ederim, azizim Başbakanım
Pompidou."

Fransa'nın 57 yaşındaki üç yıllık Başbakanı Jacques Chaban-Delmas, 5 Temmuz Çarşamba günü böyle istifa etti.

Chaban-Delmas, son aylarda, vergisini ödemediğinden tuturuz da, bir yığın mali skandalla ilişkisi bulunduğu suçlamalarına kadar, eleştirilere uğramıştı. Bunlar, pek de inandırıcı suçlama ve eleştiriler değildi ama, bir kez, adı etrafında tartışma başlamıştı. Pompidou, 25 Mayıs'ta Millet Meclisinden 96 ya karşı 368 oyla güvenoyu alan eski Meclis Başkanını böylece harcamak zorunda kaldı.

Şimdi, gelecek yılki seçimlere De Gaulle'cüler, 56 yaşındaki Pierre Messmer'in başkanlığında, bakanları pek değişmeyen bir hükümetle katılacaklar. Hükümetin ilk amacı, seçimi gerçekleştirmek. Ancak, yeni ve eskisinden daha dar kadrolu bir hükümet, Cumhurbaşkanı'nca, bir geçiş hükümeti olarak da kabul edilmiyor. Milli Savunma Bakanı Michel Debre, Maliye Bakanı Valéry Giscard d'Estaing, Dışişleri Bakanı Maurice Schumann, İçişleri Bakanı Raymond Marcellin yerlerini korudular.

1973 Martındaki seçimlerde, François Mitterand'ın başında bulunduğu sosyalistlerle, epeydir rahatsız bulunan Genel Sekreter Waldeck-Rocher yerine işleri yürüten yardımcısı Georges Marchais'nin liderliğindeki komünistler işbirliği yapacaklar. Seçim eğik düzeyine Pompidou, Chaban-Delmas kadar esnek olmayan, ondan daha az kuvvetli, ancak soğuk ve disiplinli biriyle katılmak istiyor. De Gaulle'cülerin yeni deneyinin vereceği sonuçlar merakla beklenmektedir.

TÜRKİYE NOTLARI

Kabotaj bayramı

Sevgili okurlarım,
Kendime göre tatil deyim... Kabotaj bayramını Bodrum'da geçirdim

Sıksa bacaklarında ucuzundan, ıslak mayolar ardı. Ucuzundan ıslak mayoların üstünde fırlak karınlar. Yüzler... Ah o yüzler... Görülecek şeydi. Ciddi ciddi inançlı inançlı yücelmiş yücelmiş yüzler.. «Dağ başını duman almış» dinlemişlerdi, şimdi «İstiklâl marşı»nı dinliyorlardı

Ayaklarına Akdeniz sıçırıyordu şşşşit, şşşit, şşşşşit diye. Hani o, insan yokolunca sürecek tuzlu suyun sesi, şşşşit, şşşit, şşşşit!..

Dalgalar Oruç Reisi, Turgut Reisi anlatıyordu. Bugünkü büyüklerimizden hiçbirini anlatmıyordu, ne fena!

Hepsi on yaşlarındaydı, küçüklerin 50 metre yüzme yarışını bekliyorlardı.

Kendilerine havlu verilecekti, mayo verilecekti, birinci gelirlere. Düşünün: İnanç herşeye ne kadar anlam dolduruyor!..

«İstiklâl marşı»nı bir kere Beyrut'ta dinlemiştim. O aklıma geldi. Açık havada bir ziyaretten önce. Yüksek bir ziyaret... Çookok...

Ne kadar soğuklaşmıştı marş bile.

Şimdi bir doğum sancısı gibi ümitliydi, gönüllüydü, sıcaktı: «Hangi çalgın bana zincir vuracakmış şaşarım.»

İhtiyar süngercilerin gözleri buğuluydu, denizce.

Tratalar, motorlar, ak ak belirdiler, yaklaşip uzaklaştılar, çarpışmadan oynastılar, süzöldüler, yattılar, kalktılar...

Ufukta belirir belirmez, Bodrum halkı onları alkışladı. Bu «ekmeği alkışlamak»tı... Günlük ekmeği... O motorlar, o tratalar besliyordu Bodrum'u. Balık çıkarıyor, sünger, anfora çıkarıyordu. Onlar besliyordu Bodrum'u, daha turizm icad olmadan, Bodrum Bodrum'ken.

Ekmeğin gibi bir alkıştı, el köleliği değildi.

Anadolu'dayken, Cemal Gürsel örneği topluluklarda, vatandaşlarla omuz omuzayken burnumu sıkıyorum ağlamamak için (deneyin görürsünüz). O kadar duygulanıyorum ki...

Başörtülü bacı, senin bacımın; güneşlerden kavruk süngerci, senin gibi, denizlerin sarhoşuyum! Kasaba güzeli, senin heyecanımı duyuyorum! 50 metrelik yarışta ben de sizinle pazulanıyorum, ıslak mayolu bebeler!

Uf, ne dostluk tutuyor beni, ne dostluk. Orda, karam'da üşüyorum

NİMET ARZIK

«Bir gün elbette dönerim sana
Beni bekle Hasantapu ordayım
Dünyayı atacam ayaklarına
Şu küçük hediye Beko'dan diye»

HASANTAPULU BEKO

— Vay!

— Vaysa vay, üşüyen içim, size ne?

Buranın bir yarışması var: «Ördek yakalama yarışı... Başka yerde var mı, bilmem. Bir ördek salıyorlar denize, motörden atıyorlar ördeği tutmağa. Tam tutarken, şaşkına dönmüş hayvancağız, «aç» ellerden kayıyor ve öne doğru fırlama yapıyor. Kovalayıcıları kızıştırarak, ve tutuluyor sonunda ve memnun oluyor, kavgası bitti diye. Ördek bana özözümlü, sızı sızı hatırlattı... Sızı sızı!

Yağlı direk, bütün klâsik gösteriler sekmeden yapıldı, güzellik yarışmasına kadar.

Hakem heyetinde ben de vardım, sevgili okurlarım. Ve 100 üzerine 100 puanı Nâzan Severcan adlı, genç, iddiasız, Dyana profilli bir kıza verdim.

Gene ölçülerim, sayın Heyet üyelerinin ölçülerini tutmadı.

— Ne zaman tutuyor ki?

Benim favorim, ikinci oldu... Birinci akça pakça, özellihsiz, pul kadar bikinili bir gençkızdı. Törenle tâcını giydi. Gene güvercinler gibi tekneler süzültiler, birbirlerine sürtercesine oynastılar, Akdeniz'de kayboldular.

Gene milyonlarca baş baş dalgacık, baba Turgut Reis'i, Barbaros'u anlattı.

Barbaros'u diyorum, herkes gücenmesin diye; benim yakınım, Turgut Reis! Ondört yıl forsahlık yapmış, reis çıkmış forsahlıktan Turgut!..

— Ve de Ankara'ya döneceğimi düşünmüşüm ürperiyorum.

— Vay!

— Vaysa vay! Suç değil ya, Ankara'daki yaşıntıyı sevmemek... Yoksa suç mu, ha?

AHMETLER MEHMETLER

Ufacık bir topluluk karşılaşmıştı yatı. Kalabalıkta en çok, çocuklar vardı. Bacaktan az kabaca...

Yattan inenlerin Fransız olduğunu anlayınca gözlüksüz, gösterişsiz, temiz giyimli bir çocuk kılavuzluk teklif etti. Pakâlâ konuşuyordu Fransızca'yı. Düzgün, basit cümleler yapıyordu. Yolcular, «Muhakkak, büyük bir kentte okuyordur» diye düşündüler. Oysa çocuk, hiç çıkmamışmış Kaş'tan. Kendi çabasıyla öğrenmiş, öğrendiğini. İsmi soramadığına yazık ettim.

«Kaş» biliyorsunuz, değil mi? Akdeniz kıyısındadır, şirin bir yerceğiz.

Genç bir Fransız kadını vardı. Adı: Cecile Martin'di.. Ceylân gibiydi. Unutulmuş ve son zamanlarda hatırlanmış Şile bezinden mini elbisesi, kendisini büsbütün ceylânlaştırıyordu.

— Saint Michel okuluna giden birçok öğrenci, Fransızca'yı bundan az biliyor, nasıl oluyor bu?

Şöyle oluyor: taze mangırzadelerin hayatla, ölümle, Fransızca'yı ilgileri yok kil... Tabii ki Fransızcada da, diskotek... tek... tek... tek... diye tekleyip dururlar. Küçük Kaş'lı, Anadolu çocuğudur; İmkân bulursa meyve verir!..

BEKO'YA SELÂMLAR

Kurumuş ot renkli saçlı iki Belçikalıydı. Anadolu turu yapıyorlardı. Düzmece tur değil; taa Ağrı'ya, Kars'a, Erzurum'a sürdürmüşlerdi turlarını. Heryerde iyi karşılaşmışlardı ama, Van'daki karşılaşmış büyük bir gösteri havasında geçmişti.

— Düşünün madam, diye anlatmışlardı bana, yemeklerde bile, sabah kahvaltısından tutun akşam yemeğine dek bize para verdirtmediler.

Para ölçüsü... Basit! Fakat onlara gezdirmişlerdi Van'ı ve çevresini, hiçbir uzmanın gezdiremeyeceği gibi... Hasantapu'yu görmüşlerdi, Çarpanak'ı görmüşlerdi, Hoşap'ı, Anavanik'i, Göleşilan'ı, Amik'i... Göleşilan'ı bilir misiniz? Nah, bir metre otların üzerindeki tülün (şebnem) yağmur gibi yağar insanın üstüne, aralarından geçerken Anavanik köyü, akşam 6'dan sonra uykuya dalar. Çarpanak'ta, kimsenin resmini dahi çekmediği bir kilise vardır, ufak.

— Kuzum, yurdumuzdan nereyi bilirsiniz?

— Kime soruyorsun, Nimet Arzıkçım?

— Kime sorulması gerekiyorsa...

Belçikalı turistleri Beko peşine takmıştı, bizim Beko.

Beko, onyediydi yaşındaydı. Aslan gibiydi, bir seksenbeş boyuyla, çukulata rengi gözleriyle, kıvrık kıvrık kirpikleriyle.

Beko, bir süre Ankara'da yaşamış, sonra yaşıyamamıştı. Birgün başını almış, ver elini Van, demişti, kaçmıştı başkentten. Bütün Vanlılar onu tanırdı.

Beko, ozandı. Daha onbir yaşındayken «Hasantapu» (bir tepe) adlı bir şiir yazmıştı. Şiir şöyle bitiyordu:

«Bir gün elbette dönerim sana
Beni bekle Hasantapu ordayım
Dünyayı atacam ayaklarına
Şu küçük hediye Beko'dan diye»

İşte Beko, o Bekol

Belçikalı turistlerin memnun kalmalarına şaşmamam...

MAH MUT T. ÖNGÖREN

Radyo

TV ve Kısa Dalga Radyo

Televizyonun, teknik bakımdan, Türkiye'de birdenbire yayılması sonucu, dikkatlerin bu yeni yayın organına çevrildiğine ve radyonun unutulduğuna bu sayfada değinilmişti. Radyo denildiği zaman, yalnızca yurt - içi postaları üzerinde durulmaması gerektiğini de hatırlatmakta yarar var. Bugün Türkiye, yurt dışına, kısa dalgadan yayın yaptığı gibi, yurt dışından da Türkiye'ye Türkçe yayın yapan çeşitli radyo vericileri bulunuyor. Televizyonun gerek yurt içinde, gerekse yurt dışında en etkileyici yayın organı düzeyine çıkmasına rağmen, kısa dalga yayınlarının önemi azalmış değil. Bu nedenle, kısa dalgadan uzak ülkelere yapılan denizasırları yayınlar üzerinde de durulmalıdır.

Televizyon ne denli etkileyici olursa olsun, kısa dalga radyo yayınlarının önemini azaltmamasının başlıca nedeni, bu yayınların amacındadır. Dış yayınlar da diyebileceğimiz kısa dalga radyolarının amacı, yayım yapan ülkenin siyasal, ekonomik, sosyal ve kültürel gelişmelerini ve dış siyasetin ana çizgilerini, bağlı olunan siyasal anlaşmalar çerçevesinde, ama ülkenin çıkarlarını gözeterek, mümkün olduğu kadar geniş bir kitleye yaymaktır.

İşte biz, gerek bu amaçla, gerekse yurt dışında bulunan işçilerimizin anavatanla aralarındaki bağları güçlendirmek gibi özel bir nedenle, kısa dalgadan yapılan yayınlarla önem vermek zorundayız.

Radyo savaşı

Bu arada, aşağı yukarı aynı nedenlerle —ve elbette, daha başka çıkarlarda düşünülerek— dışardan yurdumuza yapılan kısa dalga radyo yayınları da var. Bunların başlıcaları Atina, Bağdat, Bükreş, Kahire, Köln, Şam, Karacı, Londra, Moskova, New York, Pekin, Roma, Sofya ve Washington'dan yapıyor. Bir de, merkezinin Doğu Almanya olduğu söylenen «Bizim Radyo» var. Bu radyoların yaptığı Türkçe yayımların belki bazılarının —belki— farkında bile değiliz. Örneğin, Birleşmiş Milletler Radyosu'nun New York'tan verdiği Türkçe haberleri veya Pekin'i dinleyenlerin sayısının ne denli az olduğunu tahmin etmek zor olmasa gerekir. Ayrıca, dost sayılan bazı ülkelerin Türkçe kısa dalga yayınlarının da, «tahrîpkâr» bir nitelik taşımaya bile, o ülkelerin kendi çıkarları açısından düzenledikleri unutulmamalıdır. Çünkü kısa dalga yayını, aynı zamanda, «propaganda» demektir. Kısa dalga vericisine sahip her ülke, bu radyosu ile kendi propagandasını yapacaktır. Önemli olan, bu propagandanın özelliğidir. Örneğin, İkinci Dünya Savaşı sırasında Kısa Dalga Ankara Radyosu ve BBC, en güvenilir haberleri veren radyolar arasında bulunuyordu. Fakat yine İkinci Dünya Savaşı'nda Almanya, uzak ülkelere erişmek amacıyla kısa dalgada ve komşu ülkeleri etkilemek üzere de orta dalgada sayısız istasyonlar kurdu. BBC'nin diktiği Avrupa postaları da 16 dilde yayına geçti. O sırada Türkiye, 15 dilde yayın yapıyordu.

Naziler, BBC yayınlarına karşı büyük tepki gösterdiler. Almanların bu yayınları dinlemeleri yasaklandı, dinlemekte ısrar edenlere ve dinledikleri haberleri çevreye yayınlara büyük cezalar verildi. Daha sonra da, aynı dalga uzunluğunda mukabil yayın yaparak karşı tarafın yayınlarını bozmak, bir mücadele yolu oldu. Her ne kadar bu yola başvurulmaması uluslararası anlaşmalarla kararlaştırıldı ise de, buna pek uyulmadı.

Dış yayınlar

Televizyonun günlük yaşantıya girmesi, uluslar arasındaki bu «radyo savaşı»nı durdurmamıştır. Aşağı yukarı iki yıl önce, yaz aylarında hristiyanlık propagandası yapan bir korsan radyonun yayınlarının Türkiye'yi etkisi altına aldığı haberi, bazı gazetelerde verilmişti. İddialara göre, bu korsan radyonun yeri, teknik yetersizlikten ötürü, saptanmamıştı.

Yine gazetelerden öğrenildiğine göre, aynı dalga uzunluğunda yurt içinde faaliyete geçen bir vericinin gücü, bu korsan radyonun yayınlarını susturamamıştı.

Bu haberlerin doğru olup olmadığı, o günlerde, anlaşılamadı. Fakat bugün anladığımız şudur ki, Televizyonumuzun bütün yurda yayılması bile Türkiye'yi dış radyoların etkisinden kurtaramayacaktır. Bu nedenle, yalnız Televizyona de-

Uç önemli nokta...

Son günlerde TV seyircilerinin üzerinde durdukları önemli noktalardan biri, TRT Televizyonu'nun, önceden ilân ettiği programları yayınlamamasıdır. Özellikle 20 Haziran 1972 Salı günü 19.30'daki «Bir İlimiz: Zonguldak» ve yine aynı akşam 20.05'deki «Kadın ve Ev» adlı programların, önceden ilân edildiği halde yayınlanmaması, pek çok kimsenin dikkatini ve eleştirisini çekti. Belki de pek haklı nedenlere dayanarak aksaklık, seyircilere yapılacak bir açıklama ve özür dileme ile kapatılabilirdi. TRT Televizyonu, nedense, seyirciden özür dilemeyi önemsemiyor.

Yine son günlerde seyircinin dikkatini çeken bir başka önemli nokta da, ekranda her sefer uzun uzun gösterilen ağaç resminin artık çok kısa gösterilmesi. Büyük bir başarı olarak nitelenen bu davranış karşısında şu noktayı belirtmeden geçmeyelim: Program aralarında gösterilen bu gibi resimler, TV kuruluşunu temsil ederler. Gerçekte, ağaç veya benzeri resimleri bu şekilde kullanmak, seyirciyi güldürecek bir harekettir. Eskiden, Ankara manzaraları kullanılırdı. Çünkü o zaman bir Ankara Televizyonu vardı. Şimdi Türkiye TV Şebekesi kurulduğu na göre, TRT'yi ve dolayısıyla Türkiye'yi tanımlayan bir «amblem» in yapılması gereklidir. Ayrıca, ilk yayın gününden önce, alelacele, bir Ankara Radyosu sanatçısına piyano ile çaldırılan «sinyal müziği»nin de yeniden ve Türkiye'yi tanımlayan bir beste halinde yaptırılması için zaman çöktürmüştür kanısındayız.

Televizyonun uzun yıllar yayın yapacağı akşam saatlerinin dışındaki yayın zamanında da Türkiye'yi yabancı kısa dalga vericilerin etkisinden, mümkün olduğu kadar, uzak tutmak için önce yurt-İçi radyolarımızın gücünü arttırmak, sonra da yurt dışına yaptığımız yayınları kapsayan programlarımızı çok daha yeterli bir düzeye çıkartmak zorundayız.

Televizyonu geliştirme çabaları sırasında bu noktalar unutulmamalıdır.

Kumcuların çilesi

Bizler Zonguldak'ta kum nakliyeciliği yapan motor sahipleriyiz. Ancak yıllardan beri korkunç bir sömürü çarkının içinde ezilip durmaktayız. Durumu en objektif şekilde, en ufak bir mubalagaya kaçmadan memleketimizdeki merhamet sahibi yöneticilere duyuruyoruz. Duyuruyoruz ki, memleketimizde bu ve bunun gibi ne sömürü çarkları kurulmuş, politikacılar hak hukuku adalet nutukları gezerken bu sömürü düzeni de sürüp gitme işi anlaşılın.

Sözü daha uzatmadan bizlerin içinde bulunduğu acı durumu anlatmaya çalışalım.

İşimiz, Zonguldak çevresinden şehire kum nakletmektir. 8-10 mil uzaklardan motorlarımızı yükler, sahilde müteahhide devrederiz. Motorlarımız 50-80 tonluktur. 40-50 metreküüp civarında kum veya çakil yükleriz. Metreküpü 12 liradan müteahhide veririz. O da halka 30 liraya satar. Durumu daha açık olarak şöyle belirtebiliriz: 40 metreküp mal getiren bir motorcu, karşılığında 480 lira para alır. Bunun yarısını tayfa ya verir, en az 75 lirasını yağ, benzin masrafı olarak harcar. Tayfa ve ken disini de beslemek zorundadır. Bir gün içinde çoğu zaman bir, ender olarak iki sefer yapabiliriz. Kış aylarında 4-5 ay hemen hemen hiç çalışmayız. Buna karşılık, aynı motordan, müteahhit, 30 liradan satarak 1200 lira alır. 480 lirasını güya bize verir, gerisi cebe iner. Ve 10-15 motor her gün çalışır. Müteahhidin giderleri de şunlardır: Kıydaki yer için ödediği vergi, küçük bir vine, bu vine çalıştıran bir işçi. Ayrıca bizler, 6 ayda bir, motorlarımızı çekeğe alıp 7-8 bin liralık onarım yapmak zorunda kalırız. Yaz geldi mi gecemiz gündüzümüz belli değildir. Sıcak yemek, sıcak yatak zor görürüz. Aynı şehirdeki evimize, çocuklarımızı hasret gittiğimiz olur. Bütün bunlara karşılık ancak kendimizi besleyebiliriz. Emekliliğimiz, sigoramız. En ufak bir rahatsızlıkta aç gün pençesine düşmemek için mucize lazımdır.

Bu durumun bizim ve halkımızın yararına çözümlü çok basittir

aslında. Şöyle ki: E.K.İ. (Ereğli Kömürleri İşletmesi) biz motor sahiplerine sahilden 100 metrekarelik bir yer verse, halka kum ve çakılı 15-20 liradan satarız. Sorarız, bundan kim ne kaybeder? Türkiye'nin çeşitli yerlerinde milyonluk yatırımı olan bir kişi kaybeder ki, tabii, bu da halktan da, bizden de önemlidir! Yıllardan beri böyle olagelmıştır. Durumu ilgililere ve tüm kamuoyuna duyuruyoruz. Umarız, bu hareketimiz-

den dolayı ezilmek, horlanmak, ek meğimizden olmak yerine halkımıza, memleketimize daha insanca hizmet etmek olanagına kavuşuruz. Medeni, demokratik olan bir ülkenin anayasası ve kanunları da bunu böyle önermektedir.

Yetmeli, yetmeli artık bu çile, Bitmeli, bitmeli artık bu haksızlıklar. Bitmeli ki huzur gelsin, refah gelsin, mutluluk gelsin.

H. B.
ve emekçi arkadaşları

bir düzeltme

13 üncü sayıdaki "Reform Fetisizmi ve Bir Örnek" başlıklı yazının son paragrafı, teknik bir arıza yüzünden, eksik ve yanlış çıkmıştır. Paragrafın aslı aşağıdadır. Yazardan ve TOPLUM okurlarından özür dileriz.

O halde, bu «genel seçimler» derdi nasıl tasfiye edilebilir? Bunun hemen akla gelebilen iki yolu vardır. Ya «genel seçim» denen mekanizma temelli kaldırılır; yada, bir zaman için, bu mekanizma «buzdolabına sokulup», bu arada da ilerde akortsuz ses çıkartabilecek teller «ayar edilir». Birinci yol, kangren olan kolu kökünden kesmektir. Fakat, etki alanının belli bir aşamasına gelmiş bir ülke için Ortak Pazar, dünya demokratik kamuoyu, vs. gibi engellerden dolayı epeyce risklidir. İkinci yol ise, daha zorca olmasına rağmen daha az risklidir. Üstelik bu dönemde egemenler, ortaklık diye bir problem olmadığını için de çok rahat hareket edebilecektir. İlde politik ve ekonomik açıdan karşısına çıkabilecek güçlerin ya seslerini kısacak, ya da onları kendi lehine olmak üzere zoraki olarak anlaşma masasına oturtacaktır. Bu dönemde tek güç olarak beliren büyük - burjuvazi, kendi perspektifine göre bütakım «reformları» kanunlaştırmaya çalışacaktır. Sesleri kısılmış olan güçlerin doğrudan doğruya bulunmadığı için, genellikle onlar da «reform»un destekçisi kesilecek, fakat bu sözcüğe kendi perspektiflerine göre anlamlar ve kapsamlar tâyin ederek, bir kavram kargaşası yaratacaklardır. Böylelikle «reform»lar kimsenin karşı çıkmadığı -bu, farklı çocuklara aynı ismi vermeğe benzetilebilir.- kavramlar haline geleceklerdir.

İşte «reform» fetisizminin kısa hikâyesi budur.

Bu arada, unutulmaması gereken bir şey daha var: Gerçek reformları, bu, herkesin arkasına sığınmağa çalıştığı «reformlardan» nasıl ayırdedebiliriz? Bizce, temel kıstas şu olmalıdır: Reformu hangi ağızlar önermektedir ve Türkiye'nin bugün içinde bulunduğu maddî üretim ilişkilerini nereye getirecektir? Bu sorunun cevaplarına göre, önerinin fetişizan karakter taşıyıp taşımadığı çıkarılabilir ve tutum alınır.

M.SUNULLAH ARISOY

Yetkin'in iki kitabı

"Denemeler"

Suut Kemal Yetkin, edebiyat dünyamızın yakından tanıdığı bir addir. Yıllarca edebiyat, sanat üzerine eleştiriler yazmış, denemeler yayınlamıştır. Son yıllarda, bu alandaki çalışmalarına ara vermiş görünüyor. Ataç kuşağında olan Yetkin'in eleştirilerinin, yeni edebiyat kuşağının değerlendirilmesinde, oluşumunda etkisi bulunduğunu gözönünde tutmak gerek. «Deneme» türü bizde çok da gelişmiş bir tür sayılmaz. Bu türün üzerinde duran, ürünler veren yazarların ilkeleri arasında Suut Kemal Yetkin de var.

Yetkin, 1942'den bu yana yazdığı, daha önce küçük kitaplarda topladığı «denemeler»ini yeniden gözden geçirip bir seçme yapmış, «Denemeler» adı altında bir ciltte toplamış. Kitabın sonunda, Yetkin'le yapılmış üç konuşma da yer alıyor.

«Denemeler» okunurken, 1942'den bu yana dil gelişiminin, oluşumunun de evrelerini izleyebilirsiniz. Bu yapıyla da «Denemeler» in bir özelliği var.

Yetkin, «Denemeler»in başına yazdığı «önsöz»de, genellikle «sanatı» nasıl anladığını da belirtiyor. Aşlında, kitaptaki «denemeler» sanatın, şiirin, hikâyenin, romanın türlü açılardan ele almış, Yetkin'in görüş açısından bir değerlendirmesi, yorumu.

YENİ YAYINLAR

METİN ELOĞLU. Asım Bezirci'nin, ressam ozan Metin Eloğlu'nun ozanlığını inceleyen ve şiirlerinden seçmeler veren kitabı. Eloğlu'nun ilk şiirlerinden başlayarak bütün kitaplarını ayrı ayrı ele almış, incelemiş, değerlendirmiş. Kitabın antoloji bölümü de, Eloğlu'nun sanatını yanıtacak başarıda. (Güney Yayınları : 8, Kapak : Tangret Emen, Fotoğraf : Ara Güler, Kitap Düzeni : Atif Özbilen, 1'inci basım, 141 sayfa, 10 lira.)

Yetkin, «Önsöz»ünde şöyle diyor:

«Gerçek sanat eseri ise —ister roman, ister şiir sözkonusu olsun— biçimle özün birliğine, birbirinden ayrılmazlığına dayanır. Öz yani içerik, tutuklandığı an, biçim de yoktur. Bunun tersi de o kadar doğrudur. Böyle olunca, yaratışı, yalnız gözlemlerin bir toplamı veya sadece aklın bir ürünü olarak görmeğe de olanak kalmaz.»

Bilinçaltının insan varlığından ayrılmıyacağı ruhbilimin gözler önüne serdiği bir gerçektir. Bu bakımdan yaşayışımızda olduğu gibi, yaratışımızda da düşün, duygunun payları, sanıldığından çok büyüktür. Düşsüz yaşayış ne kadar kuru ve sıkıcı ise, düşsüz yaratış da o kadar tatsız ve kısırır.

Özetini verdiği bu düşüncelerini, değişik konular vesilesiyle bu kitabın yapraklarında serpilmiş bulacaksınız.»

«Denemeler», Türk edebiyatının otuz yıllık bir geçmişinin de derli-toplu, Yetkin'in açısından, değerlendirilişi oluyor. İlgile okunuyor. Ne var ki, otuz yıllık bir çalışmanın ürünü olan ve İş Bankası yayınları arasında çıkmış bulunan kitap, insanı tedirgin edecek kadar çok düzeltme yanlışlarıyla dolu.

"ESTETİK DOKTRİNLER"

Bizde, «Estetik» alanında pek az kitap var. Genellikle sanat üzerine, düşün üzerine, felsefe sorunları ve doktrinleri üzerine yayınlarımız da sınırlı.

«Sanat» üzerine, «genellik» üzerine, «iyi» üzerine düşünmenin uzun bir geçmişi var. «Estetik» adı altında toplanan bu kavramların «ne» liği üzerinde durma, ta Eski Yunan'dan başlıyor. Başta Eflâton geliyor. Eflâton'dan bu yana, birçok filozof, konuya kendi görüş açılarından bakmışlar, «estetik doktrinler»inin ilkelerini koymuşlar.

Bunları bir bütün olarak el altında bulundurmamak, «Estetik Doktrinler»in tarihsel oluşum içindeki yerini belirlemek, özünü öğrenebilmek elbette yararsız değildir.

Prof. Suut Kemal Yetkin'in «Estetik Doktrinler» kitabı okura bu olanağı sağlıyor. Yetkin'in özenilmiş, arı duru bir anlatımı var. Bu anlatım, dil özelliği, konuların kolayca anlaşılmasına, belenmesine de geniş ölçüde yardımcı oluyor.

«Estetik Doktrinler»de ele alınan filozoflarla yüzyıllar şöyle:

Eflâton, Aristo, Plotinos, Eski Yunan Estetiğinin Özellikleri, Ortaçağ: Aurelius Augustinus, Aquino'lu Tomasa, Yeni Çağ: 15'inci, 16'nci,

1. «denemeler» iş bankası kültür yayınları 287 sayfa 15 lira.
2. «estetik doktrinler» Suut Kemal Yetkin bilgi yayınevi 288 sayfa 15 lira.

ve 17'nci yüzyıllar, J.P. de Croussaz, Jean - Baptiste Du Bos, Francis Hutcheson, Kant, Schiller, Hegel, Theodore Jouffroy, Hippolyte Taine, Herbert Spencer, Jean - Marie Guyau, Benedetto Croce, Charles Lalo.

«Estetik Doktrinler», sanatla yakın ilgisi bulunanların yararlanacakları bir kitap.

Günümüzün İmkânı

PTT
YOLCULUK
POSTA
ÇEKLERİ

Para yerine, her köşe başında bulabileceğiniz PTT Merkezlerinde paraya çevrilmesi mümkün olan YOLCULUK POSTA ÇEKLERİ taşıyınız. Para düşürmek veya kaldırmak endişesinden kurtulunuz.

SIZI PARA TAŞIMANIN
TENLİKELERDEN
KORUR

POSTA ÇEKLERİ
MERKEZİ

Tel: 11 36 62 - 11 66 07 - 10 71 61
ANKARA

(Toplum : 5)

Beyazıt Caminin kubbelerinden üzerimize patır patır güvercinler dökülür, ağır çaylar sırmalı bardaklarda bir Osmanlı yoğunluğu kazanırdı. Cıvardaki ucuz köftecilerde yarım yamalak karnımızı doyurur, içlerimizde par par yanan öfkelerimiz, dallı budaklı umutlarımız ve yaşımıza göre fazla iri ciddiyetimizle, gelir, bu kimbilir kaç öğrenci kuşağına yuvalık etmiş Küllük kahvesinde, bir masanın etrafına sıralanırdık. Öğrenciydik ama, nasıl öğrenci?... Hepimiz çeşitli fakültelerin çeşitli sınıflarında, şu ya da bu dersten takılmış bekliyorduk, takılmaların nedeniye tembellik ya da haylazlık değil, ya politikayı ya siyasal eylemi fazla önemsemek, ders kitaplarına bir takım güç bulunur felsefe ya da toplumbilim kitaplarını yeğlemekti. Böyle öğrenciler, böyle bir kahvede bir araya gelir de ne konuşur?

Lâleli'de bir pansiyondaydım, bir akşam üzeri eve dönerken ünlü Acem'in kahvesinin önünde Nevzat'a rastladım, «Küllük'te buluşuyoruz» dedi, ertesi günden itibaren, Küllük! O günlerimi neden hiç unutamıyorum, sonraları çok düşündüm: neden Enver'in güleç yüzü ve tüfek gibi patlayan kâhkahası, Ziya'nın gözlük camlarıyla irileşen kocaman ve önemli gözleri, Nevzat'ın efdi sessizliği, Akça'nın durgun, Veli'nin hırçın ve sinirli yüzü sık sık belleğimin perdesine yansır ve bana ancak kitaplarda rastlanan derinlemesine bir dostluğu bütün boyutlarıyla yaşamışım izlenimini verir?

MALRAUX DİYOR KI...

NE de çok konuşurduk? Gittikçe koyulaşan bir çaylar zincirini izleyerek, öğleden akşamlara kadar. Bilinç örgüt sorunu galiba kafamı da sıralarda kurcalıyordu. İkide bir açardım. Malraux'da okumuştum, önce diyordu toplumsal bilinç uyanmalı ki örgüt onun üzerine otursun, toplumsal bilinci temel edinmeyen örgüt etkili olamaz. Bir süre sonra bu tesbitin ne yaman bir tesbit olduğunu daha iyi anlayacaktım ya, o zamandan da toplumsal bilinçle örgütlenme arasındaki organik bağıllığı ufak ufak seziyordum. Malraux, ayrıca, «Kantonda İsyan» da bu bilinci uyandırmak için ne türlü bir propagandanın işe yarayabileceğini tartışmamış mıydı? Türkiye'de yalnız topluncular değil, sağcılar ve liberaller de örgütün bilinç, tabanı üstünde kafa yormuyor, üç beş kişi bir araya gelip bir tabelâ ve bir mühür edindi mi bir örgüt olur biter sanıyordu. Oysa «Hangi Sol» da sözünü ettiğim kalabalık kaşık arkadaşım Paul, Strasbourg, St. Denis'deki köşe kahvesinde hem birasını avuçlarında ısıta ısıta içmiş hem de bana demiştir ki:

«... Objektif koşulların oluşma düzeyine varması da yetmez, toplumsal bilincin ortaklaşa bir örgüt niteliği kazanması için, ayrıca birleştirici çalışma ister: Kalabalığın kendiliğinden (Spontane) doğan özelemlerine siyasal örgüt biçimi böyle verilecektir.»

O gün bugün sorun üzerinde kafa vормuşum dur. Bana öyle geliyor ki önce örgüt (Organisation) ile aygıt'ı (Appareil) birbirinden ayırmak gerekli. Her aygıt bir örgüttür ama, her örgüt bir aygıt olmayabilir. Örgütün aygıt dönüşmesi, herhal

Örgüt ve aygıt

de, eklemelerinin katılması, kilit noktalarını tutan militanların esnekliklerini yitirerek kemikleşmesi ile oluyor. Her örgütü bekleyen tehlike bu rada. Zira başlangıçta toplumsal bilinç örgütlemeyi çağırıyor ve hazırlıyor, bu dönemde örgütlenme kendiliğindedir, halkla örgüt içiçte bulunur, komuta mevkileriyle uç adamlar, hatta seçmenler her an yer değiştirebilir durumdadırlar, zaten örgütün canlılığını ve tazeliğini de tabandan aldığı bu kuvvet verir. Sonra sonra, militan kadrolar yerleşmeye, başka deyişle bürokratlaşmaya başlıyorlar, aynı anda örgütün aygıt dönüşmesi başlamış oluyor, artık yönetenle yöneticinin yer değiştirmesi olanakları daralmış, hatta ortadan kalkmıştır, örgütün bütünü, belirli bir kadro yönetim dizginlerini elinde tutsun diye çalışır, tabii önce partinin içinde, sonra - iktidar olunca bütün ülkede!.. İş buraya vardı mı, örgütün ilk zamanlarındaki heyecan, serbestlik, tartışma özgürlüğü, oy demokrasisi yerini şiddetli bir «merkezizetçiliğe» bırakır. Örgütte tabandan tavana kademe kademe özgür tartışmayla oluşan kararlar, aygıtta tavandan tabana buyruklar biçiminde gelir.

BUNLARI BANA DÜŞÜNDÜREN

BU, bana sorarsanız, dikta partisidir. Malraux'ya sorarsanız da... Ülkede diktayı önlemenin yolu, önce partide diktayı önlemekten geçecek, bes belli. Yalnız solcu partilerde değil hem, sağcılarda da. Nazi ve faşist partileri, başlangıçta içlerinde bürokratlaşmasaydılar. Almanya ve İtalya'yı o demik bürokrasinin içine sokabilirler miydi? Bolşevikler için de aynı sözler söylenebilir: bu örgütte Stalin bürokrasisi egemen olduktan sonra, Rusya'da hem bürokrasi, hem de bu bürokrasiyi egemen tutmak için gittikçe zallılaşan yandaş terör ve baskı aygıtları oluşmuştur.

Küllük'teki tartışmalarımız sırasında kafam bu kadar aydınlık, düşüncelerim bu derece yerleşmiş değildi. El ve kafa yordamıyla devrimci örgütlerin esnek ve halkla ilişkili kalabilmelerinin yolunu arıyordum. Yalnız Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti gibi bir halk örgütünün dönüp dolaşıp nasıl bürokrat bir «tek parti, tek sef, tek millet» partisî hali ne geldiğini yaşamış olmak, beni bu aramaya götürmek için yeterdi. Kurtuluş Savaşı günlerinde Mustafa Kemal Paşa'nın ilk toplumsal değişiklikleri gerçekleştirdiği sıralarda, gayet esnek, halkla bağlantılı ve katılmış olan örgüt, 40 yıllarına doğru bir bürokrasinin egemenlik aygıtına dönüşmüş müydü? Bunda elbet binbir koşulun etkisi vardı ama, bunların arasında savaş ve devrimleri gerçekleştirmiş kadro'nun kilit yerlerinde kemikleşmesinin rolü küçümsenebilir miydi?

Bütün bunları bana düşündüren CHP içinde oluşan «yeni akımın» son Kurultay sırasında ortaya attığı sloganlardan biri: söz: örgütün! Halkla örgütle özdeş tutarsan, evet, ama örgütü halktan ayırarsan, hayır! Tepeden aşağıya komuta edilen bir

FARUK GÜVENÇ

Kayıp notalar

Rusyadan sevgilerle

Akses'in keman konçertosu bittiği zaman, salonda bir akış tufanı başladı. **Suna Kan**, kemanı omuzundan indirdi; önce şefin, sonra başkemancının elini sıktı ve dinleyicilerin arasında oturmakta olan besteciyi gösterdi.

Günlerden pazartesi ve takvimler 1972 yılının 25 haziranını gösteriyordu. Bakü'deki Filarmoni salonu olağanüstü anlarından birini daha yaşamıştı o gece. Niyazi'nin yönetimindeki Azerbaycan Devlet Orkestrası, Türk bestecisi Necil Kâzım Akses'in senfonisi ile keman konçertosunu seslendirmiş, salonda bulunan seçkin bir dinleyici kitlesi, her iki eseri de, ama özellikle keman konçertosunu, sıcak ve candan alkışlarla karşılamıştı. Böylelikle, kemançı **Suna Kan** ile besteci **Necil Kâzım Akses**'in onbeş gün süren Sovyet Rusya gezisi başarıyla sona ermiş oluyordu; oysa ki gezi, hiç de, bittiği gibi parlak başlamamıştı.

Suna Kan, Sovyet Rusya'ya gi deceğini ve orada **Necil Kâzım Akses**'in keman konçertosunu çalacağını 24 mayısta Rize'de öğrendi. Kendisi, Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrasının Anadolu turnesine katılmış ve Karadeniz illerinde konser vere vere Rize'ye kadar gelmişti. Rize'de, **Necil Kâzım Akses**'in imzasını taşıyan bir telgraf buldu. Bu telgrafta, adı geçen konçertoyu haziran ayının ikinci yarısında Rusya'da çalacağı ve gezinin 14 hazirandan 28 hazirana kadar süreceği bildiriliyordu.

Karanlıklara dals

Besteci ile solist, 14 haziran çarşamba günü, Sovyet Hava Yolları Aeroflot'un bir uçağı ile Ankara'dan havalandıkları zaman, Sovyet Rusya'da kaç konser olacağı ve Bakü'nün dışında nerelere gidileceği hâlâ aydınlanmamıştı. Kesinlikle bilinen tek şey, konserin programıydı. Akses'in senfonisiyle keman konçertosunun notaları Sovyet Büyükelçiliğinin bir yetkilisine teslim edilmiş ve son derece güç olan bu

eserleri çalacak orkestranın çalışması için onbeş gün önceden Rusya'ya gönderilmişti. Akses, Moskova'ya iner inmez, ilk müjdeyi Büyükelçiliğimizin bir memurundan aldı ve beyninden vurulmuşa döndü: 31 mayıs çarşamba günü Aeroflot'la Moskova'ya yollanmış olan notalar, ondört gündün beri kayıptı, iki koca çuvalın zini ve yerini bilen yoktu!

Besteci ile solist, ikinci sınıf otellerden birine yerleştirildiler ve karanlıklar, meçhuller içinde notaların bulunmasını beklemeye başladılar. Moskova'ya varışlarının üzerinden 40 saat geçtikten sonra bile kendileriyle hiçbir Sovyet yetkilisi temasa geçmemişti; konserin veya konserlerin olup olmayacağı, olacaksa tarihleri ile verileri belli deildi. Büyükelçiliğimiz, durumu aydınlatmak için, Goskonsert'in (Devlet Konser Bürosu'nun) yetkilileriyle görüşmek istemiş ama, kendilerine ancak ertesi gün için randevu verilmişti.

Görüşmenin yapılacağı sabah, Büyükelçiliğimize, **Suna Kan**'ın bir dilekçesi geldi. Sanatçı, iki gündür karanlıklar içinde oyalandığı Moskova'da daha fazla kabnak istemediğini yazıyor ve eğer notalar bulunamayacaksa, konser programı belli değilse, Büyükelçiliğimizin, kendisinin ilk uçakla Türkiye'ye dönmesine tavassutla bulunmasını rica ediyordu.

O gün, dilekçenin muhtevası Goskonsert'in yetkililerine bildirilince notaların izi derhal bulundu ve konserin 24 haziran gecesi Bakü'de verileceği, besteciyle solistin pazartesi günü Azerbaycan'a hareket edeceği öğrenildi. Notalar da Bakü'ye aynı uçakla gidecekti. Elitser dakikalık iki zor eserin beş

günde çıkmayacağını, Ankara'da bu iş için onbeş - yirmi gün çalışıldığını bilen solistle besteci, Sovyet Kültür bakanlığının bir yetkilisine endişelerini açıklamakta sakınca görmediler. Ama yetkili, oldukça geniş yürekliydi, telâşsızdı; «siz merak etmeyin» dedi; «bizim orkestra çok iyidir; iki günde de çıkarır!»

Suna Kan, Kültür Bakanlığı temsilcisine bir Nasreddin Hoca fıkrası anlattı ve sözlerini şu cümleyle bağladı: «Siz ya sayı saymamasını bilmiyorsunuz, ya hiç dayak vememişsiniz.»

Emeğin değeri

Besteci ile solist, Bakü'ye geldikleri zaman, önceden bazı hazırlıkların yapıldığını gördüler. Türklerin yakından tanıdığı orkestra şefi Niyazi, notalardan bir haber çıkmayınca, senfoninin elindeki bir partiyonunu bir hafta önce onsekiz parçaya bölmüş, onsekiz kişiye dağıtmış, herkesin eline bir de pertavız vermiş ve bütün partileri yeniden yazdırmıştı. Diz boyuna varan notalar, bürokratların ihmalinin göz nurundan ceremesi olarak Niyazi'nin masası üzerinde bir anıt gibi yığılı duruyordu! Ayrıca, afişler de basılmıştı. Goskonsert'in çektiği telgrafa dayanarak hazırlanmış olan afişlerin üzerinde kiral harflerle aynen şu satırlar yazılıydı:

TÜRK KONUKLAR
dirijor ve kompozitor
AKSES
solist
SUNA KAN

Böylelikle Akses'in kartvizitine bestecilik, Opera Genel Müdürlüğü ve balıkçılıktan sonra Goskonsert'in sayesinde orkestra şefliği de eklenmiş oluyordu!

(Devam edecek)

NIYAZI İLE AKSES; Yeniden yazılan notalar...

HINCALUUCU

Atletizm

Alkışlanan sonuncu!..

Mehmet Tmkan, son 100 metreyi koşarken artık önünde kimseler kalmamıştı. Ondan bir önceki atlet, yarışı saniyeler önce bitirmiş, terini bile kurulamıştı. Ama tribnlerde ilk bakışta pek anlaşılması kolay olmayan şeyler cereyan ediyordu. Binlerce İşveçli, yarışı, hem de 100 metre geriden sonuncu olarak bitiren Türk atletini alkışlamak üzere ayağa fırlamıştı. Tmkan için yükselen alkışlar, birincinin alkışlarını bastırmıştı.

Aslında ortada garipsenecek birşey yoktu. İşveç'in sporun ruhu nu gayet iyi bilen seyircisi, gördüğü büyük sportmenlik örneğine duyduğu saygıyı belirtiyordu, hep si o kadar.

şimdi ne olup bittiğini sizlere nakletmek için 3 dakika 59 saniye 8/10 geriye gidelim.

Bir yarış daha başlıyor

Stockholm'n 1912 Olimpiyatlarına sahne olan nl Olimpiyat stadındayız. Stadın ve Olimpiyatların 60'ncı yıldönümü dolayısıyla düzenlenen uluslararası yarışmalar bütün hızıyla devam ediyor. Dünya, Avrupa ve ülke rekorları birbiri peşi sıra kurılıyor, tribünleri dolduran 60 bin kişi benzersiz bir atletizm ziyafetine doyamıyor.

şimdi duyduğumuz tabanca, 1500 metrenin başlangıcını ilân ediyor. 16 atlet koşuyor 1500'de. Uluslararası yarışlarda en fazla 12 atlet ile koşulması gelenek olan bu yarışa katılmak isteyen o kadar fazla ki.. Organizatörler, başka are bulamayınca, hepsini biraraya koyuyorlar.

Dünyanın dört bir yanından gelmiş 16 kişi içinde bir de Türk var: **Mehmet Tmkan.**

Tmkan, büyük ümitlerle gittiği Moskova'da talihsizliğe uğramış. 3.46.2 ile elemeyi geçip yarı finale katılmış. Ama daha ilk turda, arkasından gelen rakibinin çivili ayak kabısı iki defa sağ bacağına yemiş, yarışı kanlı bir bacak, 3.50.2

gibi bir derece ile, onuncu bitirebilmiş.

3.40.2'lik Balkan rekortmeni için ülkesine gönderilecek ne kötü bir haber bu!

Tmkan, bir hafta sonra Oslo'da çıkmış piste. Moskova'nın boğucu sıcağından sonra, birden, Oslo'nun nemli ve serin havası şişirmış bademciklerini. Buna rağmen, yarışa katılmış. 1200 metre elinden geleni yapmış, ama zorlukla aldığı nefesle son 300 metrede mücadele edememiş, 6'ncı olmuş. Gerçi 3.44 gibi, hayatının en iyi ikinci derecesini koşmuş ama, tatmin olunmamış bu sonuan.

 gün sonra, Stockholm'de. Keyifli; çünkü, ayağındaki yara izleri kapanmış. mitli; çünkü, bademcikleri artık ona sıkıntı vermiyor. Hırslı; çünkü, bu kez artık en iyiyi yapmak istiyor.

MEHMET TMKAN
Talihsizlik yakasını bırakıyor

Gene talihsizlik

Patlayan tabanca ile Tmkan'ı en dışta görüyoruz. Fırhıyr 16 atlet. İlk 100 metre biterken, herkes, ilk virajda iyi bir yer kapmak istiyor. Köşede 16 kişilik bir sıkışma, itışme. 15 kişi yarışa devam ederken, bir kişinin bu karambolda bir çelme yiyip sırtüstü yerde uzandığı görülüyor. Bu, Tmkan. Talihsizlik, peşini bırakmamış. Herkes, 40 metre arayı açmışken Tmkan ayağa kalkıyor. Yapacağı şey, yarışı terketmek. Bugüne kadar, böyle durumlarda başka türlü davranan olmamış ki..

Ama, tribünlerin 60 bin seyircisi birden gözlerini hayretle açıyor. Çünkü Tmkan, terketmiyor koşuyul. Koşuyor. Hem de nasıl bir hırsla!.. ndekileri yakalamayı kafasına koymuş. Bir sprinter gibi gidiyor. Bırakmıyor mücadeleyi. 400 metre dönülürken gruba yetişiyor da... Bir 400 metre daha, ndekilerle beraber gidiyor. Ama 40 metreyi kapatmak için sarfedilen efor bitiriyor onu. Gitmiyor artık Tmkan'ın ayakları, çekmiyor nefesi. Herkes birer birer kopuyor Tmkan'dan.

Ne demişti Baron?

İşte, sondan bir önceki, 15'inci durumdaki atlet de geçti onu. Bu 15'inci, Oslo'da Tmkan 6'ncı gelirken 3.39 ile birinci olan Danimarkalı. Geçti ve açıyor arayı. 10.. 20.. 40 metre önünde... Bırakması gerek Tmkan'ın artık koşuyu. Yaptı yapacağını başta çünkü. Elinden gelenle yetişti mücadele etmek için. Ama insan gücünün bir limiti var. Bu limite gelince zorlamamak gerek.

Sonra zerinde Balkan Rekortmeni nvanı olan birisi 100 metre geriden sonuncu yarış bitirmeğe nasıl razı olur?..

Ama Tmkan, başka şey düşünüyor. Sporcu o, herşeyden önce. Sporcu, sporu, spor için yapar. Rekortmen.. olabilir... şampiyon.. olabilir... Ama, sportmen?.. İşte onu olmak zor!.. Ama Tmkan, Türklerin spor anlayışını İşkandinavlara göstermeğe azimli.

Bitkin bacaklarındaki son dermanla, elinden geldiğince arayı atırmamak için, sürüklenir gibi koşuyor, koşuyor ve finifl çizgisinin üzerine bir külçe gibi yığılıyor.

Sadece onun değil, tribndeki 50 bin seyircinin kafasında aynı anda Baron Courbertin'in ünlü sözleri çınlıyor. Lf olarak pek çok söylenen, ama tarih boyu pek az gerçekleşen sözler bunlar:

«nemli olan kazanmak değil, iştirak etmektir. Gave birinci olmak değil, iyi mücadele etmektir.»

insan ve
Dünyası

